

ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ

Φ Ω Ξ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 90^ν

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1964

"ΔΟΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ"

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ

Συνδρομὲς: Ἐσωτερικοῦ ἔτησίᾳ Δραχ. 40

Νομικῶν Προσώπων » 50

Τιμὴ τεύχους » 10

Ἀλληλογραφία—Ἐμβάσματα—Συνεργασία: Δημ. Ζαῖμην, Πρόεδρον
Διδασκαλικοῦ Συλλόγου Ἰωαννίνων, Τέρμα Ν. Ζέρβα—Ἰωάννινα

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1) Διοίκηση	: Σπαιθμός και καθήκον	Σελ. 447
2) Ἰ. Χαλαμποπούλου	: Παιδεία ἢ πρωτομάγισσα	» 449
3) Δημ. Πλιάκου	: Σπυρίδων Μ. Κολλιάρης	» 452
4) Δημ. Ἀλεξίου	: Γλῶσσα και μόρφωση	» 456
5) Κώστα Ν. Νικολαΐδη	: Παιδεία και Δημοκρατία	» 459
6) Βασ Μπάρμπα	: Ἡ ἀξιολόγησι τῆς ἀτομικότητος τοῦ παιδιοῦ	» 467
7) Elisabeth Gerin	: Ἐπὲρ ἢ κατὰ τοῦ παιδικοῦ τύπου. Μετάφρα- σι: Γ. Τολάκη	» 472
8) Τατιάνας Σταύρου	: Ἡ ἐπιθανάτια ἀγωνία τῆς Βασιλεύουσας	» 475
9) Λ. Α. Τατσιοπούλου	: Νικόλαος Σκουφᾶς	» 477
10) Σπύρου Μουσελίμη	: Ἡ Σκέλα τοῦ Ζωργιάνου	» 480
11) Ν. Παπανικολάου	: Ἐπαγγελματικὴ ἀγωγή	» 432
12) Γ. Ἀθ. Οἰκονόμου	: Ἱστορία τῆς ἀγάπης μου πρὸς τὸ Δημοτικισμό	» 484
13) Θ. Ἀγγελίδη	: Γιὰ τὸ χωριὸ «Κούρεντα»	» 487
14) Γεωργίου Ἀθανασίου	: Πύρρος ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου ὡς τὸν ἱ- στορεῖ ὁ Πλούταρχος	» 483
15) Edgar Allan Poe	: Ὁ Δρόμος τοῦ χωριοῦ. Μετάφρ.: Δημ. Σταύρου	» 491

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

16) Δημ. Πλιάκου	: Δημ. Βακάλη: «Λάμπρος Τζαβέλλας»	» 493
17) Γ. Τολάκη	: Πέτρου Νινιου: Παιδεία και Πολιτισμός	» 494
18) Ἀντ. Κ. Μαστοράκη	: Παναγιώτου Α. Γαλιώτου: Παικίλα και διάφορα	» 495
19) Θανάση Τζούλη	: Ἰωάννης Θ. Κακριδῆς: Πανεπιστημια- κὲς διαλέξεις	» 495

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΓΝΩΜΕΣ

20) Γ. Βρέλλη	: Ἱστορία χωρὶς προϊστορία	» 498
---------------	----------------------------	-------

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Κων. Κίτσου	: Διεθνεῖς ἐκπαιδευτικὲς δραστηριότητες	» 506
	Τοπικὴ Ἐκπαιδευτικὴ κίνησις	» 509

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

1) ΔΗΜ. ΖΑΪΜΗΣ, Πρόεδρος	5) ΕΥΑΓΓ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ
2) ΚΩΝ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Ἀντιπρόεδρος	6) ΦΙΛ. ΒΑΤΑΒΑΛΗΣ
3) ΔΗΜ. ΑΛΕΞΙΟΥ, Γεν. Γραμματεὺς	7) ΗΡ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
4) ΔΗΜ. ΚΩΛΕΤΣΗΣ, Ταμίας	

ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΤΟΣ Β'. ★ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ—ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1964 ★ ΤΕΥΧΟΣ 9ον

Σταθμός και καθήκον

Μιά αναλυτική μελέτη τῆς Ἱστορίας μὲ διαθέσεις ἀντικειμενικῆς κρίσεως καὶ ὀρθῆς σημαντολόγησιν τῶν διαφόρων ἱστορικῶν γεγονότων καὶ πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων, ὅπως ἐξελίχθησαν στὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ στὸ στίβο τοῦ πνεύματος, θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὸ ἐξῆς συμπέρασμα:

Δημιουργοὶ καὶ θεμελιωτῆς, κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος, τῶν ἀξιολογωτέρων ἱστορικῶν σταθμῶν, ποὺ σὰν ἐπακόλουθο εἶχαν τὴν ἀλλαγὴ τῆς πορείας τῶν λαῶν καὶ τὴ χάραξη νέων λεωφόρων πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀνάστασης, ὑπῆρξαν ἐξέχουσες φυσιογνωμίες.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ κατασκευασμένοι ἔτσι, ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἐπισημαίνουν τὴ λανθασμένη πορεία, νὰ προβλέπουν τοὺς ἐπερχομένους κινδύνους καὶ νὰ προαισθάνωνται τὶς μέλλουσες καταστροφές τῆς ἀνθρωπότητος, ὄχι μόνον ἀνέκοψαν τὸ δρόμο πρὸς τὴν παρακμὴ καὶ τὸν ἀφανισμό, ἀλλὰ δημιούργησαν νέους σταθμοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους ξεπήδησαν νέες ιδέες καὶ κατευθύνσεις, προσαρμοσμένες στὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς, μὲ τὶς ἀπαιτήσεις καὶ τὶς ἰδιορρυθμίες τῆς.

Ὅ,τι χαρακτηρίζει τὶς προσωπικότητες αὐτὲς εἶναι: ἡ ἰκανότητα νὰ συλλαμβάνουν τὸ πνεῦμα τὸ καιροῦ· ἡ δύναμιν ἂντιστέκωνται στὶς ἰδεολογίες τῆς στιγμῆς· ἡ πίστη καὶ ἡ ἐμμονὴ στὶς ἀξίες ἐκεῖνες, ποὺ στηρίζονται στὴν ἀλήθεια, ἀπορρέουν ἀπὸ τὴ φιλοσοφικὴ σκέψιν καὶ ἀντέχουν στὸν ἔλεγχον τοῦ κριτικοῦ πνεύματος.

Τὰ ἔθνη ποὺ γέννησαν τέτοιες φυσιογνωμίες στάθηκαν τυχερά. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὴν πρώτη θέσιν κατέχει ἡ χώρα μας. Στὴ μακρόχρονη λαμπρὰ ἱστορία τῆς, παρουσίασε τέτοιες μορφές, ποὺ διέπρεψαν σὲ βλοῦς τοὺς τομεῖς τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ μὲ τὸ πέρασμά του γὰρ ἔδωκεν βαθεῖς τομὲς στὸ σῶμα τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐναν τέτοιο σταθμὸ μέγιστης ἐθνικῆς προσφορᾶς, ἡ ἀποτελέσουν γιὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας μας τὰ μεταρρυθμιστικὰ μέτρα στὴν Παιδείαν,

ἡ ὁποία ἀπὸ πολὺ καιρὸ εἶχε ἐπικίνδυνα παραμερισθῆ καὶ εἶχε παύσει νὰ θεωρῆται ὡς βάση καὶ ὑποδομὴ κάθε ἀναδημιουργικῆς προσπάθειας.

Γιὰ πρώτη φορά, ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια περιφρόνησης καὶ ἀδιαφορίας πρὸς τὴν Παιδεία καὶ τὴν καθολικὴ μὀρφωση τοῦ λαοῦ μας, θεμελιώνεται μιὰ νέα ἐποχὴ ἀνανέωσης καὶ ἀνασύνταξης τῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους. "Ἐπρεπε νὰ βρεθοῦμε στὴν οὐρὰ τῶν ἄλλων λαῶν, γιὰ νὰ συνέλθουμε καὶ νὰ ζητήσουμε τὴ θέση, ποὺ ἀρμόζει σ' ἓνα ἔθνος μὲ πλούσια παράδοση καὶ ἀσύγκριτο ἀνθρώπινο δυναμικό.

Ἡ Παιδεία στὴν πρώτη γραμμὴ τῆς κρατικῆς μέριμνας!

Παράξενο, ἀλλὰ ἀληθινό. "Ἐνα ρίγος ἰκανοποίησης καὶ αἰσιοδοξίας συνεχεὶ τις καρδιὲς ὄλων, καθὼς βλέπουν νὰ ἐκδηλώνεται ἀμέριστο τὸ διαφέρον τῆς πολιτείας γιὰ τὴ μὀρφωση τοῦ λαοῦ, βασικὴ προϋπόθεση τῆς πολιτιστικῆς καὶ οἰκονομικῆς του βελτίωσης. Ριζικὲς μεταβολὲς στὰ καθιερωμένα καὶ ἀναχρονιστικὰ προγράμματα, ποὺ ἐπὶ χρόνια βασάνιζαν καὶ ταλαιπωροῦσαν δασκάλους καὶ μαθητὲς, σὲ βάρος πάντοτε τῆς μὀρφωσης καὶ τῆς πνευματικῆς ἀνόδου τοῦ λαοῦ, προβλέπουν τὰ νομοσχέδια. Τὰ μέτρα οὐτά, καρπὸς μακρᾶς μελέτης καὶ πείρας, ἀνταποκρίνονται ἀπόλυτα στὶς ἀνάγκες ποὺ δημιουργῆσε ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς, τόσο στὴ παγκόσμια κλίμακα, ὅσο, εἰδικώτερα, στὸ χῶρο τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ὅπου ἡ χώρα μας ἔχει ἐνταχθῆ. Θίγουν ὅλες τις πτυχὲς ποὺ συνθέτουν μιὰ σύγχρονη παιδεία, ποὺ ἔχει σὰν ἀποστολὴν ἄνεβάση τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ καὶ νὰ τὸν κἀνῃ ἰκανὸ νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ παρακολουθῆ τις σύγχρονες μορφὲς ζωῆς, ὅπως αὐτὲς μορφοποιήθηκαν καὶ μορφοποιοῦνται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἀνθρωπο μὲ τὴν ἀκατάσχετη τάση ποὺ ἔχει νὰ δημιουργῆ ἀλλὰ καὶ νά... καταστρέφῃ. Παραμερίζονται ἢ ἀποβάλλονται σκουριασμένες ἰδέες καὶ ἀναχρονιστικὲς ἀντιλήψεις, ὡς πρὸς τὴν διάρθρωση τῆς παιδείας, καὶ στὴ θέση των μπαίνουν ὀλοκληρωμένα συστήματα σύμφωνα μὲ τὴ ὠμὴ πραγματικότητα.

Γιὰ νὰ πετύχῃ, ὅμως, μιὰ τέτοια προσπάθεια καὶ γιὰ νὰ φέρῃ τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, χρειάζεται τὴ θερμὴ συμπαράσταση καὶ ὀλόψυχη συμμετοχὴ ὄλων τῶν ἠθικῶν καὶ προοδευτικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου. Καμμιά σημασία δὲν πρέπει νὰ δώσῃ ὁ λαὸς μας στοὺς ἀρνητὲς τῶν νέων μέτρων, γιὰτὶ ἄλλα εἶναι τὰ ἐλατήρια, ποὺ τοὺς ἔφεραν στὴ θέση τῆς ἄρνησης καὶ τῆς ὑπονόμευσης. Τὸ συμφέρο τοῦ ἔθνους μᾶς καλεῖ νὰ συσπειρώσουμε τις δυνάμεις μας καὶ νὰ συντονίσουμε τις ἐνεργειὲς μας, γιὰ νὰ πετύχουμε τὴ μάχη, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν εὐημερία στὸ λαὸ καὶ τὴν αἴγλη στὴ χώρα μας.

Ἡ παιδεία εἶναι τὸ ἀσφαλέστερο σημεῖο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ μπορῆ μὲ σιγουριά ὁ λαὸς μας ν' ἀτενίζῃ μὲ αἰσιοδοξία τὸ μέλλον καὶ νὰ τοξεύῃ μὲ ἐπιτυχία τοὺς ὕψηλους καὶ ὠραίους στόχους. "Ἄς εὐχηθοῦμε.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Ἰωάννου Χαραλαμποπούλου

ὑποδιευθυντοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἰωαννίνων

Παιδεία ἢ πρωτομάγισσα

Καί εἶναι ἡ Παιδεία ἡ μεγάλη τέχνη ἡ ἀνθρωποπλαστική. Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀνδροποιός. Ἡ δύναμις πού μπορεῖ καί τὸ φυσικό μας ν' ἀλλάξῃ τὸ καλούπι. Ἀνάμεσα στίς ἄλλες ἀρχόντισσες Μοῖρες πού κρατᾶνε μέσα στὰ χέρια τους καί ὑφαίνουν τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων καί τίς ἱστορίες τῶν Ἐθνῶν, ποῖο ἀνάστημα μπορεῖ νά συγκριθῇ μὲ τὸ δικό της; Ἡ Παιδεία εἶναι ἡ Πρωτομάγισσα.

Κωστής Παλαμᾶς

Ἐγινε πιά καθολικὴ συνείδησις πὼς μόνο στὴν Παιδεία εὐρίσκεται ἡ σωτηρία τοῦ κάθε Ἐθνους καί τῆς Ἀνθρωπότητος γενικώτερα.

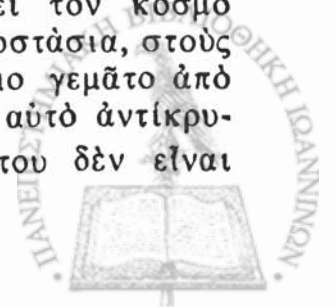
Ἡ βάσις κάθε ὕλικῆς, πνευματικῆς καί ἠθικῆς προόδου εἶναι ἡ Παιδεία: Μιά Παιδεία καθολικὴ, πού θὰ μορφώνῃ ὅλους τοὺς πολῖτες, μικροὺς καί μεγάλους, πλούσιους καί φτωχοὺς. Πού θὰ ἀνακαλύπτῃ ἐγκαίρως τοὺς ταλαντούχους, καί θὰ ἐξελίσσῃ εἰς τὸ ἔπακρον τίς κλίσεις καί ἱκανότητες κάθε ἀτόμου.

Ἡ διαμορφωτικὴ δύναμις τῆς ἀγωγῆς γιὰ τὴν ἀνάπτυξι, τὴν καλλιέργεια, τὴν ἐξύψωσι καί τελείωσι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τεράστια. Διὰ τῆς ἀγωγῆς ὁ ἀνθρώπος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ στοιχεῖο τοῦ «ζώου» πού ὑπάρχει μέσα του, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τίς ἀδυναμίες τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καί διαρκῶς βελτιώνεται καί τελειοποιεῖται.

Ὡστόσο, οἱ περισσότεροί Ἕλληνες δὲν ἔχουν τὰ μέσα νά ἀπολαύσουν τὰ ἀγαθὰ τῆς Παιδείας, μὲ ἀποτέλεσμα νά ζοῦν τὴν ζωὴ μὲ ὑποανάπτυκτες καί ἀπραγματοποιήτες τίς δυνατότητές των, μόνο καί μόνο γιὰ τὴν κοινωνία δὲν τοὺς παρεῖχε τίς ἀπαραίτητες εὐκαιρίες καί τὰ μέσα νά συνεχίσουν τίς σπουδές των.

Ἐτσι στὸν ἀπαιδευτο ἀνθρώπο ὁ κόσμος φαίνεται στενὸς καί περιορισμένος· μοιάζει μὲ φυλακὴ ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νά δραπετεύσῃ, γιὰ τὸ τοῦ λείπουν τὰ φτερά τῆς γνώσεως.

Ἀντιθέτως, γιὰ τὸν ἀνθρώπο πού, διὰ τῆς Παιδείας, ἔχει ἀνεπτυγμένες τίς ἱκανότητες, τίς δυνάμεις καί τίς αἰσθήσεις του, ὁ κόσμος ἀποκτᾶ εὐρύτερους ὀρίζοντες, γίνεται πλατύτερος καί γεμᾶτος ἀπὸ πολλὰ καί λεπτὰ συγκινήσεις. Ὁ καλλιεργημένος ἀνθρώπος εἶναι ἱκανὸς νά διακρίνῃ περισσότερὴ ὁμορφιά, περισσότερὴ ποικιλία, εὐρύτερους σκοπούς, ὑψηλότερο προορισμό, παρ' ὅτι μποροῦσε νά διακρίνῃ πρωτύτερα. Δὲν βλέπει τὸν κόσμο σὰν μιὰν ἀπλὴ σκηνή, ὅπου οἱ ἀνθρώποι ἐργάζονται στὰ ἐργοστάσια, στοὺς ἀγρούς, στὰ ἐργαστήρια καί στὰ γραφεῖα, ἀλλὰ σὰν ἓνα κόσμο γεμᾶτο ἀπὸ μυστήρια, σὰν θησαυροφυλάκειο ὁμορφιάς. Τὸ πλατύτερο δὲ αὐτὸ ἀντίκρυσμα τῆς ζωῆς, ὁ ἐμπλουτισμὸς καί ἡ αὔξησις τῶν δυνάμεών του δὲν εἶναι πολῦτιμο μόνο γιὰ τὸ ἄτομο, ἀλλὰ καί γιὰ τὴν κοινωνία.

Ἡ Παιδεία εἶναι τὸ κλειδί μὲ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ξεκλειδώνει τὴ θύρα τοῦ κόσμου τῶν ἐπιθυμιῶν του καὶ τῶν λεπτῶν ἀπολαύσεων· χαρακτηρίζεται δὲ ὡς ἕκτη αἴσθησις. Μὲ τὴν Παιδεία ἐπιμηκύνονται καὶ πλαταίνουν οἱ πῖδ λεπτὲς ψυχοπνευματικὲς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ μορφωμένος ἄνθρωπος δὲν βλέπει τὰ πράγματα μονόπλευρα, ἀλλὰ ἐξετάζει αὐτὰ ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις. Εἶναι ἰκανὸς νὰ χαίρεται τὶς λεπτότερες ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του «κληρονόμο ὄλων τῶν ἐποχῶν καὶ πρόθυμο ἐρευνητὴ γιὰ τὸ ὠραῖο καὶ τὸ ἀληθινόν».

Σκοπὸς τῆς Παιδείας, ὡς ἐπιστήμης ἢ ὡς τέχνης, εἶναι νὰ κἀνη ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα ἄτομα νὰ γίνουν εὐτυχισμένα καὶ ὑπεύθυνα ἄνθρωπινα ὄντα, πὺ τὸ καθένα τους νὰ πραγματώσῃ τὰ ταλέντα μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι προικισμένο, νὰ μοιρασθῇ τὸν πολιτισμό, καὶ νὰ συμβάλῃ στὸ γενικὸ καλόν.

Ἡ παροχὴ πνευματικῶν ἀγαθῶν σὲ ὄλους τοὺς πολῖτες δὲν εἶναι οὐτοπία· εἶναι ἀνάγκη καὶ ὑποχρέωσις τῆς πολιτείας. Χρέος τῆς πολιτείας εἶναι ἡ προπαρασκευὴ καὶ ἀξιοποίησις τῆς νεολαίας.

Μοναδικὸ κριτήριον γιὰ τὴν ἐξέλιξι, τὴν ἀνάδειξι καὶ προκοπὴ κάθε ἀτόμου πρέπει νὰ εἶναι ἡ εὐφυΐα, ἡ ἰκανότης καὶ ἡ ἰδιοφυΐα.

Τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας εἶναι καὶ πρέπει νὰ γίνῃ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 πρόβλημα τῆς χώρας μας. Χωρὶς ἀναγέννησι Παιδείας, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀναγέννησις τοῦ Ἔθνους.

Ἐξ ἄλλου, ἡ Παιδεία ἡμερώνει τὸν ἄνθρωπο, τοῦ αὐξάνει τὴν ἀνθρωπιά, τὸν βοηθεῖ νὰ δαμάσῃ τὰ ἐνστικτὰ του, νὰ τὰ ἐξυψώσῃ καὶ νὰ τὰ μεταβάλλῃ ἔτσι σὲ πολῦτιμες δυνάμεις.

Φυσικὸ λοιπὸν συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὅλοι ἀνεξαίρετως οἱ ἄνθρωποι, ὄχι μόνον οἱ εὐφυεῖς, οἱ «ἔχοντες τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς», ἀλλὰ καὶ τὰ μέτρια μυαλά, τὰ πεζά, ἀλλὰ καὶ τὰ καθυστερημένα, τὰ νοθρά, θὰ πρέπει νὰ τυγχάνουν παιδείσεως. Ἡ ἐκπαίδευσις δὲν πρέπει νὰ εἶναι προνόμιον τῶν ἐκλεκτῶν, καὶ εὐφυῶν, ἀλλὰ δικαίωμα τοῦ κάθε πολίτου, ὁποιοδῆποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ «πουγγί» πὺ τοῦ ἐχάρισε ἡ φύσις. Θὰ ἦταν κοινωνικὴ ἀδικία μεγάλη, σωστὸ ἔγκλημα καὶ ἐθνικὴ συμφορὰ, νὰ τύχουν ἀγωγῆς μόνον ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους ἡ φύσις ἔδωσε ἕνα «πουγγί χρυσάφι» καὶ νὰ παραμεληθοῦν αὐτοὶ στοὺς ὁποίους ἔδωσε ἕνα «πουγγί ἄργυρο ἢ σίδηρο». Δὲν ἔχει μεγάλη ἀξία ἡ κοινωνία ἐκεῖνη πὺ ἔχει μορφώσει μόνον μιὰ πνευματικὴ ἀριστοκρατία καὶ κρατᾷ τὸν λαὸ τῆς ἀπαιδευτο. Ἡ ἀξία μιᾶς κοινωνίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀξία τῶν ἀτόμων πὺ τὴν συνθέτουν. Δὲν πρέπει, ὅπως λέγει ὁ Allain, νὰ μορφώσωμε κυβερνητὲς μιᾶς ἀγέλης προβάτων, ἀλλὰ κυβερνητὲς ἐνὸς λαοῦ μὲ ὑψηλὴ πνευματικὴ στάθμη, μὲ καλλιεργημένο τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ. Ἡ κοινωνία μας, πάνω ἀπ' ὅλα, χρειάζεται ἄνθρωπους: ἄνθρωπους ὠλοκληρωμένους, μὲ ἰσχυρὴ βούλησι, σκεπτομένους, ἰκανοὺς νὰ αὐτοκυβερνῶνται, μὲ ἀνεπτυγμένους τὶς ψυχικὲς δυνάμεις τους, μὲ ἀνεπτυγμένη τὴν αἴσθησι πρὸς τὸ ὠραῖο, μὲ εὐαίσθησιαν στὸν ἀνθρώπινον πόνο, ἰκανοὺς νὰ ζήσουν, νὰ χαροῦν καὶ νὰ προάγουν τὸν πολιτισμό, μὲ λίγα λόγια χρειαζόμεστε λαὸ καλλιεργημένο καὶ ὄχι λαὸ κοιμισμένο, μὲ ναρκωμένο τὸ πνεῦμα καὶ τὶς αἰσθήσεις, ὄχι κοπάδι ἀπὸ ραγιαδες, ἀπὸ ζῶα.

Πρέπει νὰ βλέπωμε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ ὑψηλῆς περιωπῆς, σὰν σκοπὸ καὶ ὄχι σὰν μέσον. Νὰ τὸν κάνωμε ἰκανὸ νὰ ὑψώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, νὰ γνωρίσῃ λεπτότερες χαρὲς καὶ ἀνώτερες ἀπολαύσεις. Νὰ τροφοδοτοῦμε τὸν πνευματικὸ ὄργανισμό του μὲ τὸ αἷμα τῶν μεγαλοφυῶν, μὲ τὶς ἰδέες, τοὺς δραματισμοὺς, τοὺς θριάμβους τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος σὲ ὅλο τους τὸ μεγαλεῖο.

Ἡ πρόσκτησις γνώσεων καὶ ἡ ἀπόκτησις τεχνικῶν δεξιοτήτων εἶναι ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τῆς ἀγωγῆς ποὺ ἔχουν δευτερεύουσα σημασία. Ἄλλοι εἶναι οἱ κυριώτεροι οἱ οὐσιαστικώτεροι σκοποὶ τῆς: Ἡ ἄσκησις τῆς βουλήσεως καὶ ἡ ψυχικὴ καλλιέργεια ἔχουν πρωταρχικὴ σπουδαιότητα. Ἐνὰ μέτριον μυαλό, ὀπλισμένο ὅμως μὲ ἰσχυρὴ βούλησι, ἐπιτυγχάνει στὴν ζωὴ καλύτερα ἀπὸ ἕναν ποὺ εἶναι μὲν εὐφυῆς, ἀλλὰ ἔχει ἀδύνατη θέλησι καὶ εἶναι ὀκνηρός.

Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι ἡ κατάστασις τῆς Παιδείας κάθε χώρας ἀποτελεῖ τὸν συνθετικώτερον δείκτη τοῦ ὅλου πολιτισμοῦ τῆς. «Τὰ θεμέλια τοῦ Κράτους», λέγει ὁ Παλαμᾶς, «στηρίζονται ἐπὶ τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς προπαρασκευῆς τῶν πολιτῶν, τὴν ὁποία δίδει τὸ σχολεῖο».

Ἡ σπουδαιότης τῆς Παιδείας στὴν προκοπὴ καὶ εὐημερία τοῦ ἔθνους εἶναι τόση, ὅση καὶ ἡ σημασία αὐτῆς στὴν πρόοδο καὶ εὐημερία τοῦ ἀτόμου. Ἐξ ἄλλου, εἶναι βασικὴ πλέον ἀρχή, ὅτι τὸ κράτος ὑπάρχει γιὰ νὰ ὑπηρετῇ τὰ συμφέροντα κάθε πολίτου καὶ νὰ δημιουργῇ συνθήκες γιὰ τὴν πλήρη ἐπίτευξι τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ὡς ἀνθρώπου. Ἡ πρόοδος καὶ ἐπέκτασις τῆς ἀγωγῆς, ὡς θεμελίου τῆς κοινωνικῆς σταθερότητος καὶ τῶν πνευματικῶν καλλιεργημένων πολιτῶν, ἔχει πλέον καταστῆ βασικὴ ὑποχρέωσις τῆς μεγάλης κοινωνικοπολιτικῆς μονάδος κάθε χώρας—δηλαδὴ τοῦ Κράτους.

Ἐπιδιώξις μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπόκτησις ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν ἀγαθῶν ἀπὸ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα ἄτομα. Ἀληθινὴ δημοκρατία βασιλεύει μόνο σ' ἐκεῖνες τὶς ἀνθρώπινες κοινωνίες ὅπου δίδονται σὲ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα ἄτομα ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες δυνατότητες προόδου καὶ εὐτυχίας.

Μὲ τὰ τελευταῖα μέτρα, τὶς εὐρύτατες καὶ ριζικὲς μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν Παιδεία, ποὺ ἐξήγγειλε, στὶς 16 Νοεμβρίου 1963, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Γ. Παπανδρέου, ἄρχισε νὰ φυσᾷ ἕνας καινούργιος ἐκπαιδευτικὸς ἄνεμος, ἕνας ἄνεμος πραγματικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀναγεννήσεως.

Μὲ 1) Τὴν Δωρεάν Παιδεία, τὴν κατάργησι δηλ. οἰασδῆποτε οικονομικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν πολιτῶν γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν.

2) Τὴν γενίκευσιν τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῶν κρατικῶν Ὑποτροφιῶν καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπανερχομένων ὑποτρόφων.

3) Τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν σχολικῶν προγραμμάτων τῆς Στοιχειώδους καὶ Μέσης Παιδείας.

4) Τὴν εἰδικὴν μέριμνα γιὰ τὴν συγγραφή καὶ ἔκδοσιν ἀπὸ τὸ κράτος τῶν διδακτικῶν βιβλίων,

5) Τὴν προώθησιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν ποὺ, μὲ ἐπαρκῆ μέσα καὶ κατάλληλο πρόγραμμα σπουδῶν, νὰ ὑψώσουν τὸ ἐπίπεδο μορφώσεως τῶν λειτουργῶν τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως.

6) Τὴν θετικὴν μέριμνα γιὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

7) Τὴν ὑλική, ἠθικὴ καὶ μορφωτικὴ ἐξύψωσιν τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

8) Τὴν ἴδρυσιν Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου.

9) Τὴν ἴδρυσιν τρίτου Πανεπιστημίου.

10) Τὴν ἴδρυσιν Ὑφυπουργείου Σωματικῆς Ἀγωγῆς καὶ Ἀθλητισμοῦ.

11) Τὸν προγραμματισμὸν γιὰ τὴν ταχεῖα λύσιν τοῦ Διδακτηριακοῦ προβλήματος καὶ

12) Τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς λειτουργίας καὶ διοικήσεως τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως κ.λ.π., τὰ ἐκπαιδευτικὰ πράγματα φαίνονται νὰ παίρνουν τὸν ὀρθὸ δρόμον τους.

Ἦταν καιρὸς πλέον ἡ πολιτεία, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν αὐξήσιν τῆς πνευ-

Δημ. Πλιάκου

ΜΟΡΦΕΥΣ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Σπυρίδων Μ. Καλλιάφας

(Ὁ ἄνθρωπος, ὁ παιδαγωγός, ὁ συγγραφεὺς)

Μὲ συγκίνηση καὶ βαθειὰ θλίψη πληροφορήθηκε ὁ ἐκπαιδευτικὸς κόσμος τὸν θάνατο τοῦ ἰδεολόγου καὶ σοφοῦ παιδαγωγοῦ Σπυρ. Καλλιάφα τὴν 4ην Φεβρουαρίου 1964. Ἰδιαίτερα ἡ Ἡπειρος, τέκνον τῆς ὁποίας ὑπῆρξε, θρηνεῖ τὴν ἀπώλειά του καὶ θὰ στρέφη πάντοτε εὐλαβικὰ τὴ σκέψη τῆς στὸ φωτεινὸ πέρασμα τῆς ζωῆς του στὸν τόπο ποὺ τόσο ἀληθινὰ ὑπηρέτησε μέχρι τὰ βαθειὰ του γερατειά.

Γεννήθηκε στὴ Δρόβιανη τῆς Βορείου Ἡπείρου τὸ 1885. Σπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γενόμενος πτυχιούχος τὸ 1907. Ὑπηρετήσε πολλὰ χρόνια σὲ διάφορα σχολεῖα τῆς Μέσης ἐκπαίδευσως καθὼς καὶ καθηγητὴς παιδαγωγικῶν στὴ Ριζάρειο σχολή. Κατόπιν ἐργάστηκε ὡς ἐπόπτης τῶν σχολείων τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας. Τὸ 1916 μετέβη ὡς ὑπότροφος τοῦ ἄθλου Σταθάτου στὴ Ζυ-

ρίχη καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τρία χρόνια ἐσπούδασε παιδαγωγικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα. Τὸ 1926 ἀναγορεύτηκε διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν μὲ τὸν βαθμὸν «ἄριστα». Τὸ 1937 διορίστηκε μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. Ἐκλέγεται τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς στὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν τὸ 1947 ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1956. Ἐξακολούθησε κατόπιν νὰ προσφέρῃ τὶς ὑπηρεσίες του στὴ σχολὴ γενικῆς μορφώσεως ἀξιωματικῶν παραδίνοντας ψυχολογικὰ καὶ κοινωνιολογικὰ μαθήματα. Συνεργάστηκε στενὰ μὲ Ἡπειρωτικὰς ὀργανώσεις καὶ διήθυνε ἐπὶ πολλὰ χρόνια τὸν Σύλλογο Δορβιανῶν.

Ἐπισκέφτηκε πολλές φορές τὴν Ἡπειρο καὶ ἔδωσε διαλέξεις κοινωνικοῦ καὶ παιδαγωγικοῦ περιεχομένου.

Ὁ Σπυρ. Καλλιάφας ὑπῆρξε γιὰ τὸν τόπο μας μιὰ ἐξέχουσα πνευματικὴ μορ-

ματικῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους, νὰ μεριμνήσῃ γιὰ τὴν ἐνίσχυσι καὶ ἐξύψωσι τῆς Παιδείας, διότι ἡ Παιδεία εἶναι τὸ θεμέλιο κάθε πολιτισμένης κοινωνίας.

Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή, ἡ μόρφωσις τῶν νέων, καὶ γενικὰ τοῦ λαοῦ μας, μὲ μιὰ ὑψηλῆς στάθμης Παιδεία, θὰ κάμῃ τὸν Ἕλληνα νὰ ἀντιδράσῃ θετικὰ κατὰ τῆς ἠθικῆς σήψεως ποὺ ἀπειλεῖ τὴν κοινωνία μας, θὰ βοηθήσῃ νὰ ἀναστηλωθοῦν καὶ πάλιν οἱ ἠθικὲς ἀξίες καὶ νὰ ἐπανέλθουν ταχέως τὰ ἄγνά ἦθη, μὲ τὰ ὁποῖα διετηρήθη καὶ ἐπέζησε διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὁ Ἑλληνικὸς λαός, μὲ τὰ ὁποῖα ἐμεγαλουργῆσε καὶ ἐδοξάσθη. Ἡ καλὴ Παιδεία, ἡ ἀγωγή, εἶναι ἀπὸ τὰ πλεόν ἀσφαλῆ σωσίβια γιὰ τὴν καταποντιζόμενη ἠθικῶς ἀνθρώπινη ψυχὴ, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴν νεολαία. Οἱ μορφωμένοι γονεῖς, μὲ τὸ καλὸ παράδειγμά τους, ἀποτελοῦν καὶ θὰ ἀποτελέσουν τὸν σπουδαιότερον παράγοντα τῆς ἠθικῆς μορφώσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τῶν παιδιῶν τους.

Μὲ τὴν κατάλληλη λοιπὸν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κοινωνικῶν βίω τῆς ἀρχῆς: «ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος στὴν κατάλληλη θέσιν», μὲ τὴν δίωξιν τῆς ἀσυνειδησίας καὶ τῆς κακοήθειας καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀρετῆς, μὲ τὴν χρηστὴν διοίκησιν καὶ τὴν καλὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀξιοποίησις τοῦ φυσικοῦ πλούτου μας, καὶ γενικὰ θὰ αὐξηθῇ, πλὴν τῆς πνευματικῆς, καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ὕλικὴ δυνάμεις τοῦ ἔθνους μας.

φή, διανοούμενης ύψηλης στάθμης και κήρυκας φλογερὸς τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ ιδεώδους. Ὑπηρετήσε τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευση σὲ ὄλες τὶς βαθμίδες τῆς ἐπὶ 50 δλόκληρα χρόνια μὲ πάθος θρησκευτικὸ καὶ ἀπετέλεσε στοὺς χιλιάδες τροφίμους τοῦ ἀξιομίμητο παράδειγμα ἐναρέτου διδασκάλου μὲ ἀρχές· καὶ συνέπειαν ἠθικοῦ βίου, μὲ σύνεση, ταπεινοφροσύνη καὶ σταθερότητα ἀντιλήψεων.

Ἀπὸ τὰ νεανικά του χρόνια γαλουχήθηκε ἀπὸ γονεῖς καὶ διδασκάλους μὲ τὸ πνεῦμα μιᾶς ἀληθινῆς χριστιανικῆς καὶ ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς καὶ ἐξελιχθηκε σὲ μιὰ τέλεια προσωπικότητα. Ἡ ἀπλότης τοῦ βίου του, ἡ εἰλικρίνεια ἢ ἀβίαστη καλωσύνη, τὸ Χρηστὸν ἦθος, ἡ παθολογικὴ προσήλωσή του στὴν ἀλήθεια καὶ ὁ ἔρωτάς του στὴ δικαιοσύνη, ἦταν τὰ στοιχεῖα ποὺ συγκροτοῦσαν τὴ μεγάλη μορφή ποὺ ἔφυγε γιὰ πάντα. Ἡ λεπτότης τῶν αἰσθημάτων του καὶ ἡ εἰλικρίνεια τοῦ χαρακτήρος του ἐσχημάτιζαν χτυπητὰ χαρακτηριστικὰ συνδυασμένα σὲ μιὰ ἀρμονία ἐπιβλητικὴ καὶ ἔκδηλη. Ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ὑπεροψία ἦταν ἔξω ἀπὸ τὰ μέτρα καὶ τὶς πεποιθήσεις του. Ἀπέφευγε μὲ ἐπιμέλεια νὰ δείχνει πνεῦμα ἀνώτερον ἀπὸ τὸ πνεῦμα ἐκείνων ποὺ συναναστρεφόταν, ἐνήμερος δὲ πάντοτε τῶν ἀνθρωπίνων ἀτελειῶν ὑπῆρξε ταπεινὸς ὑπηρετῆς τῆς ὀρθῆς κρίσεως καὶ κριτῆς ἀντικειμενικὸς ὄχι μόνον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἡ ὑψηλὴ του τοποθέτηση στὴν ἱεραρχία τοῦ πνεύματος καὶ οἱ διάφορες τιμές ποὺ τὸν συντρόφευαν σ' ὅλη τὴ ζωὴ του οὐδέποτε τὸν ἀπομάκρυναν ἀπὸ τὴν ἔμφυτη σεμνότητά του. Ὑπῆρξεν λάτρης καὶ θαρραλέος ἀγωνιστῆς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀλήθειας.

Οὐδέποτε ἐνέδιδε σὲ κάθε εἶδους ἀδικίας καὶ σκοπιμότητος, ἀλλὰ καὶ δὲν εἰσίσταζε ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου βήματος τῆς Πανεπιστημιακῆς ἔδρας ν' ἀποκαλύπτει τὴν ἠθικὴ κρίση καὶ τὴ ρευστότητα τῆς συνειδήσεως προσώπων ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἂν εὑρίσκονταν.

Δὲν ἐκολάκευε, οὔτε ἐκμεταλλεῦθη-

κε σκόπιμες προσφορὲς καὶ ἰδιοτελεῖς προτάσεις. Στηλίτευε κάθε παρανομίαν καὶ δὲν συγχωροῦσε καμμιά αὐθαιρεσία καὶ πρόθεση. Ἦταν ὁ ἠθικολόγος χριστιανός, ὁ ἀληθινὸς παιδαγωγὸς ποὺ ἐξέφραζε μὲ πληρότητα τὶς ιδέες καὶ τὶς κρίσεις του γιὰ τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του. Ἡ δική του συμπαρατάση ἐπεκτεινόταν σὲ κάθε ἔργο καὶ προσπάθεια ποὺ τὶς εὑρίσκε κοινωνικῶς ἀποδεκτὲς καὶ ἠθικῶς παραδεχτὲς.

Μὲ τὴ γαλήνεια καὶ εὐγενικὴ του ὄψη, μὲ τὸ σεβάσμιο καὶ λεβέντικο παράστημά του, μὲ τὸ καθαρὸ μυαλὸ καὶ τὸ χρηστὸ του ἦθος ἔχει ἐπιβληθῆ στὴ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ποὺ ηὐτύχησαν νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ ποὺ ποτὲ δὲν θὰ τὸν λησμονήσουν. Γιατί σ' αὐτὸν ἔβλεπε κανεὶς τὴν ὀργανικὴ ἐνότητα ὄλων τῶν στοιχείων ποὺ συγκροτοῦν τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ὁ ἴδιος ἐνσάρκωνε τὶς ἀρετὲς ἐκεῖνες ποὺ ζητοῦσε ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, οἱ λόγοι του δὲ ποὺ ἐπήγαζαν ἀπὸ τὸ βάθος τῶν ἐσωτάτων τῆς ὑπάρξεώς του ἦταν ἀκόλουθοι τῶν ἔργων του.

Σὰν παιδαγωγὸς ὁ Σπυρ. Καλλιάρης εἶχε καταλάβει τιμητικὴ θέση στὴ χορεία τῶν ὀλίγων ἐκλεκτῶν παιδαγωγῶν καὶ σοφῶν διδασκάλων τῆς ἑλληνικῆς χώρας τοῦ ὁποῦ καὶ ἀκτινοβολία τοῦ πνεύματός του ἔφτανε καὶ σὲ ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης. Τ' ὄνομά του ἐσελάγισε στὸ στερέωμα τῶν γραμμάτων καὶ ἡ προσφορά του στὴ στοιχειώδη, τὴ μέση καὶ ἀνωτέρα ἐκπαίδευση ὑπῆρξε καὶ σὲ ὄγκο καὶ σὲ νόημα ἀληθινὰ δημιουργικὴ. Μὲ τὴν ἐμβρίθεια τοῦ στοχασμοῦ του, μὲ τὴν ἀκτινοβολία τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ διδασκαλικῆς καταρτίσεώς του καὶ μὲ τὴν ἀπὸ καθέδρας κυριαρχικὴ στάση του ἐφώτιζε τὸ μυαλὸ τῶν ἀκροατῶν του μὲ τὸ ἀληθινὸ φῶς τῶν πραγματικῶν περὶ τῆς ζωῆς ἀντιλήψεων. Ἐζῆσε τὴ ζωὴ τοῦ φιλοσόφου καὶ μὲ τὸ παράδειγμα του ἐσφράγισε τὸ ἔργον του μὲ τὴ σφραγίδα τοῦ ἀληθινοῦ παιδαγωγοῦ.

Ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς πρώτους εἰσηγητὰς τῆς κινήσεως τοῦ «Σχολείου ἔργα-

σίας» κατὰ Γκάουτιχ καὶ οἱ ἀπόψεις του περὶ τοῦ νεωτέρου σχολείου πέρνουν νόημα καὶ βάθος ἀπὸ τὶς γνώμες του γύρω ἀπὸ τὸ σκοπὸ τοῦ σχολείου καὶ τὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς. Βαθὺς μελετητῆς καὶ ἐρμηνευτῆς τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους τοῦ Γιούγκ παρέχει στὴν ἑλληνικὴ ὀρολογία σαφῆ ὄρισμὸν τοῦ ἐνδοστρεφοῦς καὶ ἐξωστρεφοῦς τύπου τοῦ ἀνθρώπου καὶ κάμνει νοητὸν αὐτὸν μὲ ἀπειρίαν ἀπὸ τῆ ζωῆ παραδειγμάτων. Ἡ χαρακτηρολογία τοῦ Κρέτσμερ τοῦ προσφέρει πλούσιο ὕλικὸ γιὰ νὰ ἀσχοληθῆ μὲ ἐρευνητικὸτητα στὸ ἐπιστημονικὸ τοῦ ἔργο καὶ νὰ προσφέρῃ καὶ αὐτὸς ὀρθὰς σκέψεις καὶ σοφὰ διδάγματα σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἑλληνικῆς Παιδείας. Ἀναλύει τὰ ἔργα τοῦ Φρόυντ, Ἄντλερ καὶ Γιούγκ, ἐξαίρει τὴν ὀρθότητα τῶν ἀντιλήψεων των, ἀλλὰ καὶ ἀποκαλύπτει μὲ τεκμεριωμένες κρίσεις τὸ ἀβάσιμον ὄρισμένων ἀποψεῶν των.

Γιὰ τὴ χώρα μας θεωρεῖται εἰσηγητῆς περὶ τῆς ζωτικῆς πνευματικῆς ὁρμῆς.

«Ἡ ψυχὴ εἶναι ἀναγκαία καὶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ συναισθήματος. Διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ὅμως εἶναι σύννημένον μετὰ τῶν ἄλλων στοιχείων τοῦ ἀνθρώπου οὕτως ὥστε δύναται νὰ ἐξετασθῆ ἀπολύτως. Εἶναι ἐλεύθερο καὶ αὐτὸ δύναται νὰ διαπλάσῃ τὰς ψυχοσωματικὰς καταβολὰς καὶ ὄχι αὐταὶ τὸ πνεῦμα. Κατ' ἐνδειξιν ἰσχυρὰν δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι εἶναι ἀθάνατον. (Βλέπε «τὸ περὶ ψυχῆς πρόβλημα»).

Θεωρεῖ ἀπαραίτητο γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς τὸν σχηματισμὸν γενικῆς περὶ τοῦ κόσμου ἀντιλήψεως γιὰ νὰ ἐπιτύχουν μὲ πεποίθησιν τὸ ἔργο τους. Ἀναγνωρίζει τὴν τεραστίαν δύναμιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως ἢ ὁποῖα καθορίζει καὶ τὸν ὀρθὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς. «Ὁ ἄνθρωπος, λέγει, ἀποτελεῖ ἐνιαῖον τὸ σύνολον καὶ ὑπάρχει κοινωνία ἀντικειμενικῶς ὑπερτέρα τῶν ἐπὶ μέρους ἀτόμων. Εἶναι ἀναξία ἢ ἀτομικὴ ζωὴ μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὴν κοινωνικὴν ζωὴν. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ παιδαγωγοῦ εἶ-

ναι πνευματικὴ, ἀνωτέρα, προάγουσα τὸν τρώφιμον καὶ τὸν πολιτισμὸν κυρίως δὲ τὸν ἐσωτερικόν. Ἀνωτέρα, ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ προσωπικότης εἶναι ἐκείνος ποὺ πράττει κάτι χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ θέτει ἐκποδῶν τὸ ἀτομικὸν συμφέρον». (Βλ. χαρακτηρ. τῆς ἐποχῆς).

Τέτοιες προσωπικότητες ἠθελε ὁ Ἡπειρώτης σοφὸς ν' ἀπαρτίζουν τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων: Προσωπικότητες μὲ ἠθικὴ βούληση, πίστη ἀκλόνητη στὸν ἰδιαίτερο προορισμὸν τους καὶ μὲ ἐνατένιση τὴν προκοπὴν τῶν πολλῶν.

Ἐξετάζει μὲ καθαρὴ σκέψη καὶ στοχαστικὸτητα τὰ διάφορα θέματα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὸν ἀληθινὸ προορισμὸν τῆς ζωῆς καὶ παραδίνει πλῆθος ἀπὸ μελέτες μὲ κέντρον τὸν ἄνθρωπον καὶ γνῶμονα τὸ «ἔνδον σκάπτει». Ἀσχολεῖται μὲ τὴν τεχνολογικὴ μὀρφωσιν τὸν ἄνθρωπον καὶ παρέχει πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν. Γίνεται ἐρευνητῆς τῆς ψυχικῆς συστάσεως καὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἑλλήνου, εὐρίσκει τὰ αἷτια αὐτῶν καὶ καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ βελτιωθῆ ὁ χαρακτήρας τοῦ Νεοέλληνα χωρὶς νὰ παραβλάπτεται ἡ δημιουργικότης τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς. Γιὰ τὴν ὀρθὴν δὲ διαπαιδαγώγησιν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας θεωρεῖ ἀπαραίτητη τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Παιδείας στὰ ἐπὶ μέρος ἀλλὰ καὶ στὰ γενικά της θέματα. (Βλ. ἀναδιοργάνωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως 1945).

Τὸν δάσκαλον ὅμως τὸν ἠθελε ἰκανὸν νὰ ἀνελίσσεται διαρκῶς διὰ τῆς συστηματικῆς αὐτοαγωγῆς σὲ ἀνώτερη προσωπικότητα, ὑπεύθυνον ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γιὰ τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ, σκοποὺς καὶ ἰδεώδη τῆς ἀγωγῆς.

Γίνεται ἀνατόμος τοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ ἀποκαλύπτει τὰ αἷτια τῆς κοινωνικῆς διαταραχῆς καὶ τῆς ἠθικῆς κρίσεως ποὺ μαστίζει τὴν ἀνθρωπότητα.

«Ἡ θεραπεία καὶ ἡ ἀσφαλὴς ἀνάρρωσις, λέγει, γίνεται κυρίως ὄχι ἀπὸ τὴν νεολαίαν ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἐνηλίκους.

Ἔχομε ἀνάγκη κυρίως Παιδείας ἐνηλίκων».

Ἀναγκαῖον εἶναι νὰ καταλάβουν πάντες οἱ κατέχοντες ἀνώτερα κοινωνικά, πολιτικά καὶ πνευματικά ἀξιώματα, ὅτι ἀπὸ τὸ ποιὸν αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη διαγωγή τῆς νεολαίας. Εἰς τοὺς πολιτικούς ἀνήκει κυρίως ἡ τιμὴ τῆς προκοπῆς τῆς χώρας τὴν ὁποίαν κυβερνοῦν, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάρα ἢ ὁ πολιτισμὸς καταρρέη».

Δὲν ὑπῆρξε θέμα τῆς ἐποχῆς ποὺ νὰ μὴν θιγῇ μὲ σαφήνεια, συνοπτικότητα καὶ φιλοσοφικὴ ἐνατένιση ἀπὸ τὸν Σ. Καλλιῶφα. Τὴν παιδαγωγικὴν του πέννα δὲν τὴν εἶχε στερήσει τὸ βάρος τῆς προχωρημένης ἡλικίας. Συγγράφει, κινεῖται καὶ δρᾷ μὲ ὅλη τὴν δροσερότητα τῆς καρδιᾶς καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματός του καὶ θαυμάζεται ἡ σωματικὴ του ἀντοχὴ καὶ τὸ ψυχικὸ του σθένος ἀπὸ τοὺς ἀκροατάς, συνομιλητάς καὶ ἀναγνώστας του. Ἀνύποπτος στὸ πλησίασμα τοῦ θανάτου λίγες μέρες πρὶν ἐπέλθει τὸ μοιραῖον δημοσιεύει τρία ἔξοχα ἄρθρα σὲ γνωστὰ παιδαγωγικά περιοδικά.

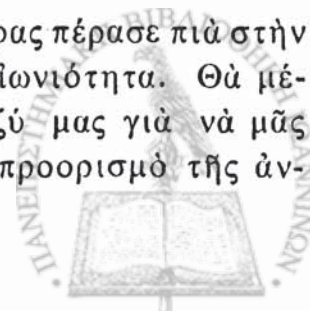
Καὶ τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ ἐκλιπόντος ὑπῆρξε μεγάλο καὶ δημιουργικόν. Ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς διδασκαλικῆς του ζωῆς ἀρθρογραφεῖ καὶ συγγράφει. Μνημειώδη εἶναι τὰ ἔργα του: 1) Σῶμα καὶ ψυχὴ—ῦλη καὶ διάνοια 1922. 2) Ἡ Σύγχρονος Διδακτικὴ ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει 1933. 3) Χαρακτήρες ἢ Ψυχολ. Τύποι 1935. 4) Διάνοια, ἐπιστήμη καὶ ἠθικὴ προκοπὴ 1940. 5) Ἡ ψυχικὴ σύσταση, ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ἀγωγή τοῦ Ἑλλήνου 1949. 6) Ψυχολογία τοῦ βάθους 1950. 7) Τὸ περὶ ψυχῆς πρόβλημα 1951. 8) Ὑλισμὸς καὶ σύγχρονος βιολογία καὶ ψυχολογία 1952. 9) Χαρακτηρισμὸς τῆς ἐποχῆς μας 1953. 10) Φυσικομαθηματικαὶ Ἐπιστήμαι καὶ Παιδεία 1953. 11) Ἀνθρωπολογικαὶ μελέται 1957. 12) Τὸ παιδαγωγικὸν πρόβλημα τῆς γενετησίου ὁρμῆς 1958. 13) Τὰ πέντε παιδικὰ ἔτη 1958. 14) Ἐπίτομος Παιδαγωγικὴ 1963. Πληθὸς ἀπὸ ἄρθρα καὶ πραγματεῖες ἔχουν δημοσιευθῆ

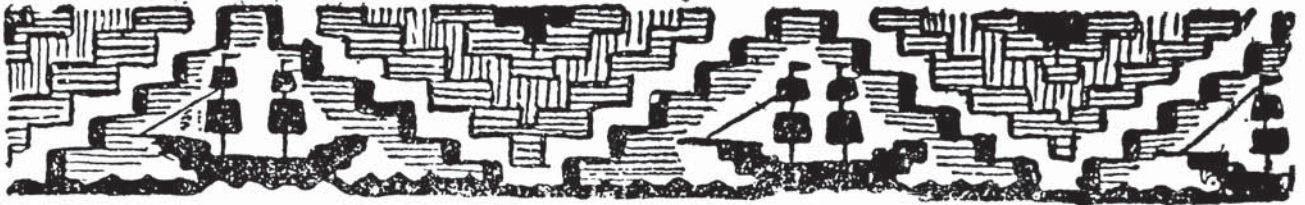
στὰ πιὸ ἔγκυρα περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδες.

Ἄλλα τὰ ἔργα του ἔχουν παιδαγωγικὸν καὶ κοινωνικὸν χαρακτήρα. Ἐκφράζει μὲ συνοπτικότητα καὶ σαφήνεια τὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς μας καὶ πλησιάζει κατὰματα τὴν οὐσίαν μιᾶς γνησίας ἀνθρωπιστικῆς Παιδείας ἢ ὁπαία ἀποβλέπει στὴν ἀνάτασιν τῆς ψυχῆς καὶ στὸ ζύπνημα τῆς συνειδήσεως. Τὰ συγγράμματά του πρὶν δοῦν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἐθέρμαιναν πρῶτα τὶς ψυχὰς τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν μετεκπαιδευθέντων διδασκάλων στοὺς πανεπιστημιακοὺς χώρους ἐνῶ στὶς αἴθουσας τῶν διαλέξεων καὶ στὶς κατ' ἰδίαν συνομιλίαις ὅλων ἐκείνων ποὺ ἤθελαν νὰ γευθοῦν τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ τοὺς φιλοσοφικοὺς στοχασμοὺς του. Τὰ γραπτά του διακρίνονται γιὰ τὸ προσωπικόν του ὕφος, γιὰ τὴν διαύγειαν τῶν νοημάτων, τὴν κατοχὴν τῶν θεμάτων, τὴν διάνθισιν τῶν ἐργασιῶν του μὲ ἐκλεκτὰ χωρία καὶ γιὰ τὴν ἀμεροληψίαν τῆς σκέψεως.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σκιαγραφηθῇ ἡ προσωπικότης τοῦ μεγάλου παιδαγωγοῦ, ψυχολόγου καὶ κοινωνιολόγου ἀειμνήστου Σπυρ. Καλλιῶφα στὶς λίγες αὐτὲς γραμμὰς. Τὸ πτωχόν αὐτὸ διάγραμμα ἀπὸ τὴν πληθωρικὴν πνευματικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ σοφοῦ δασκάλου ἄς θεωρηθῇ σὰν βαθειὰ ἔκφρασις εὐγνωμοσύνης ἐνὸς ταπεινοῦ μαθητοῦ ποὺ ἀξιώθηκε νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ κοντὰ ἕνα ἀληθινὸν καὶ γνήσιον ἄνθρωπον. Ὅσοι τὸν ἄκουσαν καὶ ἔζησαν ἀπὸ κοντὰ τὸ πνευματικόν του ἔργο, βρῆκαν τὸν ἐνσάρκωτον τοῦ καθήκοντος, τὸν ὑπῆρέτη τῆς ἀληθείας, τὸν ἀνατόμον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, τὸν οἰστρήλατον παιδαγωγόν, τὸν μέγαστον διδάσκαλον, τὸν καλὸν χριστιανόν καὶ τὸν ἀληθινόν ἄνθρωπον.

Ὁ Σπυρ. Καλλιῶφας πέρασε πιά στὴν ἀθανασία καὶ τὴν αἰωνιότητα. Θὰ μένη ὁμως πάντοτε μαζί μας γιὰ νὰ μᾶς δείχνῃ τὸν ἀληθινὸν προορισμὸν τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Δημ. Ἀλεξίου, Διδ)λου

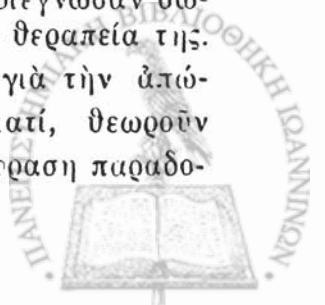
Γλῶσσα καὶ μόρφωση

Ἀναμφισβήτητα, τὰ νέα μεταρρυθμιστικὰ μέτρα, χαράσσουν βαθιὲς τοιμὲς στὸ σῶμα τῆς Παιδείας. Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ μακρινὴ καὶ ἄγονη χρονικὴ περίοδο, ἀντιμετωπίζονται μὲ πάθος ἀλλὰ καὶ ὀρθολογισμὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ μας προβλήματα. Διάχυτη ἢ μέριμνα τῆς πολιτείας γιὰ τὴ γενικὴ μόρφωση. Ἀπὸ τὴν προσεκτικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ μελέτη τοῦ νομοθετήματος, βγαίνει σὰν συμπέρασμα, ὅτι βασικὴ ἐπιδίωξη καὶ ἀπώτερος σκοπὸς τοῦ συντάκτη (ποὺ στὴν προκειμένη περίπτωσι ἐκφράζει τὶς ιδέες καὶ ἀντιλήψεις τῆς κυβερνήσεως) εἶναι ν' ἀνεβάσῃ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ. Πρὸς αὐτὴ δὲ τὴν κατεύθυνση ἀποβλέπουν τὰ ἐπὶ μέρους μέτρα: δωρεὰν παιδεία, δωρεὰν βιβλία, θετὴς ὑποχρεωτικὴ φοίτηση, ὑποτροφίες, καθιέρωση τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Καθὲν ἀπ' αὐτὰ δικαιούται κάποια θέση στὴν ἀξιολογικὴ κλίμακα, ἀνάλογα μὲ τὸ βῆρος καὶ τὴν προσφορὰ στὴν ἐπίτευξη τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ. Ἡ διαβάθμιση, βέβαια, ὡς πρὸς τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς προσφορᾶς στὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ εἶναι, ἂν ὄχι ἀδύνατη, τοῦλάχιστον δυσκολωτάτη. Γιατὶ ὑπάρχει ἀλληλουχία σχέσεων καὶ προϋποθέσεων μεταξὺ τῶν μέτρων αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι εὐδιάκριτη ἢ διαχωριστικὴ γραμμὴ.

Ἐμεῖς, χωρὶς τὸ φόβο νὰ θεωρηθοῦμε ὑπερβολικοί, πιστεύομε, ὅτι πρωταρχικῆς σημασίας μέτρο, γιὰ τὴν μόρφωση τοῦ λαοῦ εἶναι αὐτὸ, ποὺ καθιερώνει στὸ δημοτικὸ σχολεῖο ὡς γλῶσσα τὴ δημοτικὴ. Στὴ σημασιολόγησι τοῦ μέτρου αὐτοῦ, γιὰ τὴν ὀρθὴ ἀντιμετώπιση τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως, μᾶς ἐβοήθησε ἡ πολυετὴς πείρα στὸ δημοτικὸ σχολεῖο. Ἐκεῖ διαπιστώσαμε τὴν ἀρνητικὴν θέσιν τῆς καθαρεύουσας. Γι' αὐτὸ δίκαια πανηγυρίζει ὁ ἐκπαιδευτικὸς κόσμος καὶ ἰδιαίτερα οἱ δάσκαλοι τὸν ἐξοβελισμὸ τῆς καθαρεύουσας ἀπὸ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ἢ ὅποια, ὁμολογουμένως, ὑπῆρξε ἡ κύρια αἰτία καὶ ὁ ἀνασχετικὸς παράγων τῆς πνευματικῆς ἀνόδου τοῦ λαοῦ μας.

Αὐτὴ δημιούργησε τὶς στρατιᾶς τῶν ἀγραμμάτων καὶ τῶν ἡμιμαθῶν. Σ' αὐτὴ ὀφείλεται ἡ ἐκ μέρους τῶν λαϊκῶν στρωμάτων παντελὴς ἄγνοια τῶν ἀθανάτων πνευματικῶν ἔργων τῆς πατρίδας μας, ποὺ, ὅπως δὴποτε προσβάλλει τὸ ἐθνικὸ αἴσθημα καὶ στιγματίζει τὴν ὠραία παράδοσι. Πραγματικὴ τρυχοπέδη, ἀνακόπτει μὲ τὶς ἠχηρὲς, πολυσύνθετες καὶ ἀκατανόητες λέξεις καὶ φράσεις, κάθε εὐγενὴ διάθεσι γιὰ μάθησι. Μὲ λίγα λόγια, ἔχει καταστήσει ὁ στενὸς κορσὲς, ποὺ ἐμποδίζει τὴν ἀναπνοὴν τοῦ ἔθνους καὶ ἀκίνητοποιεῖ τὶς πνευματικὰς λειτουργίας τῶν μαθητῶν καὶ τῶν ἄλλων γιὰ ἀγωγήν καὶ αὐτομόρφωσι. Νά, γιατί, μὲ τὴν καθιέρωσι τῆς δημοτικῆς γλώσσας, μπαίνουν τὰ θεμέλια μιᾶς νέας ἐποχῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀναγεννήσεως. Ἐπὶ τέλους βρέθησαν ἐκεῖνοι ποὺ διέγνωσαν σωστὰ τὴν ἀρρώστεια καὶ βρῆκαν συγχρόνως καὶ τὸ φάρμακο γιὰ τὴν θεραπεία τῆς.

Ἐπὶ τούτοις, ὡς εἰρηστικὸν καὶ ὀδύροντα γιὰ τὴν ἀπώλεια τῆς καθαρεύουσας. Ἐχουν κα' αὐτοὶ τὸ λόγο τους. Ἄλλοι, γιατί, θεωροῦν τὴν καθαρεύουσα σύμβολο ὑψηλῆς ἐθνικοφροσύνης, ἄλλοι δὲ ὡς ἔκφρασι παραδοσιακῶν, δῆθεν, ὑποχρεώσεων.

Πῶς ἡ καθαρεύουσα ζημιώνει τὴ μόρφωση.

Δὲ θ' ἀνατρέξωμε στὰ βάθη τῆς ἱστορίας, γιὰ νὰ διερευνήσωμα τὰ αἷτια, ποὺ γέννησαν τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ πού, τόσο στοίχισε στὸ Ἔθνος. Σκοπὸς μας εἶναι ἄλλος: νὰ ἀποδείξωμε καθαρὰ καὶ μὲ παραδείγματα, παρμένα μέσα ἀπὸ τὴν πείρα καὶ τὴν ὠμὴ πραγματικότητα, πὼς ἡ καθαρεύουσα ζημίωσε τὸ Ἔθνος στὸν τομέα τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ μας.

Ἴσως ἐρωτήσῃ κάποιος: Ὑπάρχει τόση συνάφεια γλώσσας καὶ μορφώσεως; Μάλιστα ὑπάρχει. Ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ κατ' ἐξοχίην ὄργανο τῆς σκέψεως, τὸ ὄργανο ποὺ γυμνάζει καὶ ἀκονίζει τὸ νοῦ, ἡ βάση ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐδράζεται κάθε πνευματικὸ δημιούργημα. Συνεπῶς, χωρὶς τὴ γλῶσσα τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ γίνη.

Ἄς δοῦμε, τώρα, τὸ σχολεῖδ στὸ θέμα αὐτό, ἂν ἐκπληρώνη σωστὰ τὸν προορισμὸ του. Δηλαδή, ἂν μὲ τὴ γλῶσσα ποὺ χρησιμοποιεῖ σήμερα καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὴ χρησιμοποιεῖ ἐπιτυγχάνει τὴ μόρφωση τῶν μαθητῶν.

Οἱ ἰσχύοντες μέχρι τώρα Νόμοι, προβλέπουν, ὅπως στὸ δημοτικὸ σχολεῖο διδάσκονται οἱ δύο γλῶσσες: ἡ καθαρεύουσα στὶς δυὸ ἀνώτερες τάξεις Ε' καὶ ΣΤ', ἡ δημοτικὴ στὶς ὑπόλοιπες τάξεις, Α', Β', Γ' καὶ Δ'. Μὲ μιά, ὅμως, διασάφηση, ὅτι ὁ χωρισμὸς αὐτὸς ἰσχύει μόνο γιὰ τὰ βιβλία τῆς Γραμματικῆς. Γιὰ τὰ ἄλλα, τὸ ἀναγνωστικὸ καὶ λοιπὰ βοηθητικά, ἄλλα ἰσχύουν. Ἐκεῖ ἡ γλῶσσα εἶναι: πότε ἐξ ὀλοκλήρου καθαρεύουσα, πότε ἐξ ὀλοκλήρου δημοτικὴ καί, τέλος, πότε λίγο ἀπὸ τὴ μιά καὶ πότε λίγο ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἄς σταθοῦμε στὰ Ἀναγνωστικά. Αὐτὰ γράφτηκαν ἔτσι, ὥστε οὔτε μὲ τὴ μορφὴ οὔτε μὲ τὸ περιεχόμενο νὰ ἑναρμονίζονται πρὸς τὸ διαφέρο καὶ τὶς πνευματικὲς ἰκανότητες τῶν μαθητῶν. Ἡ συναισθηματικὴ, ἡ κυρίαρχη αὐτὴ ψυχικὴ ιδιότητα, κατὰ τὴν ἡλικία αὐτὴ καθόλου δὲν λογαριάστηκε κατὰ τὴ συγγραφὴ τῶν Ἀναγνωστικῶν βιβλίων. Ἄν πῆτε καὶ γιὰ τὸ περιεχόμενο, αὐτὸ μένει τελείως ξένο γιὰ τοὺς μαθητές, ἀφοῦ τὸ πλησίασμα λόγῳ τῆς γλωσσικῆς διατυπώσεως εἶναι ἀδύνατο. Ἀγωνίζεται ὁ μαθητὴς, στενοχωρεῖται, πιέζεται καί, τέλος, ἀγανακτεῖ στὴν προσπάθεια νὰ ἀναγνώσῃ ὁρθὰ τὶς δύσκολες λέξεις καὶ φράσεις τὶς καθαρεύουσας. Ἀμφιβολίες καὶ σύγχυση δημιουργοῦν στὸ μυαλό του οἱ νέες ἔννοιες τῶν λέξεων μὲ τὸ ἔνδυμα τῆς καθαρεύουσας. Στὸ σπῆτι, στὴ γειτονεῖα, στὰ παιγνίδια του, στὶς συναναστροφές του, ἄλλες λέξεις χρησιμοποιοῦσε στὴν ἱκανοποίηση τῶν καθημερινῶν του ἀναγκῶν. Μὲ αὐτὲς τὶς λέξεις ἔχει συνδέσει τὰ προσφιλῆ του πρόσωπα. Αὐτὲς τὸ συναρπάζουν καὶ τὸ συγκινοῦν. Οὐδέποτε ἡ λέξη «μήτηρ» θὰ μπορέσῃ νὰ δημιουργήσῃ συναισθήματα καὶ συγκινήσεις τέτοιες, ποὺ δημιουργῆ ἡ λέξη «μᾶνα». Σὲ καμμιά περίπτωσι δὲν μπορεῖ ἓνα βιβλίον γραμμένον στὴν καθαρεύουσα, ν' ἀντικαταστήσῃ ἓνα βιβλίον γραμμένον στὴν φυσικὴ, ἀπλὴ δημοτικὴ γλῶσσα, ποὺ τὴ γνώρισε τὸ παιδί ἀπὸ τὰ πρῶτα ψελλίσματα.

Νά, γιὰ τὴν αὐτὴν αἰτία εἶναι ἀκατάλληλα, γιὰ τὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν μας. Ὑπάρχει μιὰ διαφορὰ στὰ βιβλία τῶν τάξεων Α', Β', καὶ Γ' ποὺ, μὲ μιὰ οριστικὴ διασκευὴ στὴ γλῶσσα καὶ τὸ περιεχόμενο, μποροῦν σχετικὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν μέχρι νὰ γραφτοῦν τὰ νέα.

Τὸ Ἀναγνωστικὸ, ὅμως, τῆς Δ' τάξεως ἀποτελεῖ τὴν ἀρνητικὴν θέσιν στὴν πρῶτὴν ἐκφρασὴν τῆς. Καὶ δὲν τὸ πληρώνουν μόνο οἱ μαθηταὶ τῆς Δ' τάξεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Γ' ποὺ, κάθε δυὸ χρόνια, εἶναι καὶ μαθηταὶ τῆς Δευτέρας. Καὶ ἐξηγοῦμεθα. Τὰ μονοθέσια σχολεῖα εἶναι ἰδιόρρυθμα. Ὑπάρχει τὸ σύστημα τῆς συνδιδασκαλίας στὶς τέσσερες ἀνώτερες τάξεις. Ἔτσι, οἱ τάξεις Ε'—ΣΤ' συνδιδάσκονται, ὅπως καὶ οἱ τάξεις Γ' καὶ Δ'. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι μιὰ χρονία διαβάξουν τὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς μιᾶς τάξεως τὴν δὲ ἄλλη τὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς ἄλλης τάξεως. Συμπίπτει, ὅμως, κάθε δυὸ χρόνια, τὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς ΣΤ' τάξεως, (ἓνα βιβλίον στὴν ἄπταιστη καθαρεύουσα), νὰ τὸ διαβάξῃ ὁ μαθητὴς τῆς Δ' τά-

ξεως, ὁ ὁποῖος προήχθηκε στή Ε' τάξη μόλις 3 μῆνες γρηγορώτερα. Στήν ἴδια καί σέ πολὺ χειρότερη μοῖρα βρίσκεται τὸ παιδί τῆς Β' τάξεως, πού, οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, καλεῖται νὰ διαβάσῃ στὸ βιβλίο τῆς Δ' τάξεως, ἓνα βιβλίο, ὅπως καί πὺ πάνω ἀναφέραμε, ἐξ ὀλοκλήρου πνευματοκτόνο.

Γιὰ νὰ ἐπαληθεύσωμε ὅσα ἀναφέραμε καί γιὰ νὰ πείσωμε καί τὸν πὺ δύστροπο, θὰ παραθέσωμε δύο ἀποσπάσματα παρμένα τυχαῖα, ἀπὸ τὰ Ἀναγνωστικά τῆς Β' τάξεως καί τῆς Δ' τάξεως. Γιὰ περισσότερη κατατόπιση τοῦ ἀναγνώστη, κάνω μιὰ διευκρίνηση: ὁ μαθητῆς τῆς Β' τάξεως, πού προήχθηκε στήν Τρίτη τάξη τὸν Ἰούνιο, καλεῖται τὸ Σεπτέμβριο, νὰ διαβάσῃ στὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς Δ' τάξεως συνδιδασκαλίᾳ.

Τί διάβαζε τὸν Ἰούνιο: Ἀναγνωστικὸ Β' τάξεως. Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο: Ὅταν ἔγινα ν οἱ ἔξετάσεις, παίρνομε ἓνα ἀπόσπασμα: «...Καί τώρα, πατέρα, θὰ ἔρχωμαι νὰ σέ βοηθῶ, πού δὲν θὰ ἔχωμε σχολεῖο, λέγει τὸ φρόνιμο παιδί...». Τί θὰ διαβάσῃ τὸ Σεπτέμβριο, ἔπειτα ἀπὸ τρεῖς μῆνες. Ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς Δ' τάξεως καί τὸ Κεφάλαιο: Φιλοσοσοργία Πελαργοῦ, παίρνομε τὸ ἀπόσπασμα: «...Ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Ἀνοιξέως ἔβλεπον οἱ χωρικοὶ ὑπόλευκον ζεῦγος Πελαργῶν νὰ ἔρχεται καί νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπήτην στέγην... Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῆ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παραθύρων καί ἡ στέγη ἤρχισε νὰ ἀναφλέγηται...».

Αὐτὰ καί χειρότερα εἶναι γραμμένα στὸ βιβλίο αὐτὸ καί κατόπι ζητοῦμε νὰ μορφωθῇ ὁ λαός, ν' ἀνεβῇ τὸ πνευματικὸ του ἐπίπεδο, ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς προηγμένους λαούς.

Μὲ τὰ λίγα αὐτὰ πού ἀναφέραμε, θέλομε νὰ πιστεύωμε, ὅτι ἀποδείξαμε πὺς ἡ καθαρεύουσα ἀποτελεῖ ἐμπόδιο στή μόρφωση τοῦ λαοῦ καί πὺς δὲν ἔχει θέση στὸ δημοτικὸ σχολεῖο, γιατί:

1. Δὲν ἐπιδρᾷ στήν καρδιά τοῦ παιδιοῦ καί δὲν καλλιεργεῖ συναισθήματα.
2. Ἐμποδίζει τὴν ἐλεύθερον κίνηση τοῦ μυαλοῦ του.
3. Κληροδοτεῖ στὸ παιδί γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν ἀδιοφορία πρὸς τὸ βιβλίο, καί
4. Καλλιεργεῖ τὴν κλίση πρὸς τὸν παπαγαλλισμό, καί ἐπομένως τὴν ἐπιπολαιότητα.

Κατόπιν αὐτοῦ, μιὰ εἶναι ἡ λύση πού θὰ μᾶς βγάλει ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο καί θὰ μᾶς βοηθήσῃ θετικά. στή μόρφωση τοῦ λαοῦ μας: ἡ καθιέρωση σὲ ὅλες τῖς τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου (ὅπως προβλέπουν καί τὰ νέα νομοσχέδια) τῆς δημοτικῆς γλώσσας, ἀπαλλαγμένης ἀκροτήτων, γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ γλώσσα πού καταλαβαίνει καί ἀγαπάει ὁ λαός μας.

Κώστα Ν. Νικολαΐδη

Παιδεία καὶ Δημουρατία

Ἐπρεπε νὰ ἔρθῃ ἡ ἐποχὴ μας μὲ τὴ συμπυκνωμένη πείρα τοῦ τελευταίου πολέμου, τὰ φοβερὰ μέσα τῆς καταστροφῆς ποὺ ἀπειλοῦν μὲ δλοκληρωτικὸ ἔξαφανισμό τὸ ἀνθρώπινο γένος, γιὰ νὰ πλησιάσουμε μὲ εἰλικρίνεια πρὸς τὸν ἀνθρωπισμὸ σὰν σύστημα ἀγωγῆς ποὺ θὰ συμβάλλει στὴ βελτίωση τοῦ ἀνθρώπου στὴ συγχρονη κοινωνία τῶν μεγάλων κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν σχημάτων.

Βέβαια ὁ ἀνθρωπισμὸς σὰν ιδεῶδες ἀγωγῆς εἶναι πολὺ παλιό. Στὴν ἀρχὴ ἐμφανίστηκε σὰν κίνημα ἀποδεσμεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὶς κοταθλιπτικὰς συνθήκες σκλαβιάς του μέσα στὰ ἀπολυταρχικὰ πολιτικὰ συστήματα τοῦ Μεσαίωνα. Ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἀνθρώπο, γιὰ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, μιὰ σειρά δικαιωμάτων του μέσα στὶς καινούργιες συνθήκες τοῦ πολιτισμοῦ.

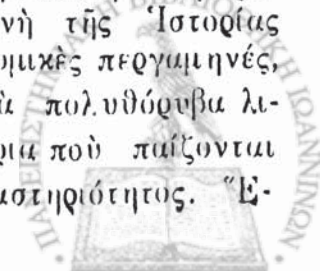
Ἀργότερα ὁμοίως ἡ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία παρεξέκλινε τοῦ σκοποῦ της. Πῆρε τὸ παιδί καὶ τὸ ἀπομόνωσε ἀπὸ τὴν κοινωνία καὶ τοὺς ἀνθρώπους της. Τὸ ἀποξένωσε ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ περιχαράκωσε μέσα σ' ἓνα σύστημα κανόνων ἠθικῶν καὶ τὸ μεταμόρφωσε σὲ ἄβουλη καὶ εὐπαθῆ μονάδα, ἀδύνατη νὰ προσαρμοσθῇ μέσα στὴν κοινωνία. Καί, τὸ χειρότερο ἀκόμη, ἡ ἐπαφὴ τοῦ νέου ἀνθρώπου μὲ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα ἦταν ὀδυνηρὴ, γιὰ τὸ ἔβλεπε πόσο διαφορετικὴ εἶναι ἡ κοινωνία ἀπ' ὅ,τι ἐμάθαινε γι' αὐτὴ στὸ Σχολεῖο.

Σήμερα ὁμοίως, ἀν ξαναγυρίζουμε πάλι στὴν ἀνθρωπιστικὴ Παιδείαν, ἐρχόμαστε μὲ τὴν καυτὴ πείρα τῆς ἐποχῆς μας, ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὸ ρωμαντικὸ ἀνεδαφισμό, τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ παιδί, ἔξω τοῦ τόπου καὶ χρόνου. Οἱ καιροὶ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ δημιουργήσουμε μιὰ νέα ἀνθρωπιστικὴ Παιδείαν ὅπου κατὰ τὸ δυνατόν συγχωνεύονται ἁρμονικῶς ὁ ἀτομικισμὸς καὶ τὸ χρέος μας πρὸς τὴν εὐρύτερη κοινωνία. Εἶναι οἱ δύο θεμελιώδεις ιδέες ποὺ θὰ συνθέσουν τὸν ἀνθρωπιστικὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς. Ἡ ἐπὶ μέρος ἐξέταση τῶν ιδεῶν αὐτῶν καὶ ἡ διαμόρφωσή τους μέσα στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, εἶναι τὸ θέμα τοῦ παρόντος.

Ἡ κοινωνία σὰν ἀνθρώπινη λειτουργία εἶναι εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τοῦ ἀνθρώπου. Φέρει τὴ σφραγίδα τῆς πορείας του στὴ γῆ: Γεμάτη ἀγῶνες, ἀντιφάσεις, ἐξάρσεις, σκληρὰς συγκρούσεις ἐνστίκτων, ὑψηλὰς ἰδεολογικὰς ἀνατάσεις.

Ἡ δικὴ μίαν σημερινὴ βιομηχανικὰ ἀναπτυγμένη κοινωνία φέρει ἀκόμη βαθιὰ τὰ ἴχνη τῆς ἀρχαίας της διαμόρφωσης μετὰ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ τὴ συντριβὴ τῆς παλαιᾶς Φεουδαρχικῆς τάξης, μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς νικητρικῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ δώθε, μὲ τὴ συντριβὴ τῶν κληρονομικῶν δικαιωμάτων, ἡ ἀστικὴ τάξη, μὲ τὴ δύναμιν τοῦ πλοῦτου, τὴν ἀδοκίμαστη δραστηριότητα καὶ τὴν αἰσιόδοξον ὀρμητικότητα, μπαίνει στὴ σκηνὴ τῆς ἱστορίας καὶ στήνει τὸ δικό της βωμὸ ὄχι στὴν παράδοσιν καὶ τὶς κληρονομικὰς περσμηγνές, ἀλλὰ ἐπὶ στοὺς μεγάλους δρόμους, στὰ βιομηχανικὰ κέντρα, τὰ πολυθόρυβα λιμάνια, ἐκεῖ ποὺ στοιβάζονται τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, στὰ χρηματιστήρια ποὺ παίζονται οἱ ἀξίεις, στὰ νέα ποικιλόνημα ἰδρύματα τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος. Ἐ-

νας καινούργιος θεός υψώνεται με εικονογλαστική μανία, τὸ χρῆμα. Αὐτὸ ποὺ σκορπίζει ἀπλόχερα τὴ δύναμη, χορηγεῖ τοὺς τίτλους, διασφαλίζει τὴν ἐπίγεια εὐδαιμονία, μιὰ ποὺ χάθηκε μέσα στὴ θύελλα τῆς ἀνατροπῆς τῶν παλαιῶν ἠθικῶν ἀξιῶν ἢ πίστι σὲ κάποια μεταθανάτια εὐτυχία.

Ὅμως τώρα τελείωσαν οἱ ἀνακαλύψεις νέων χωρῶν καὶ ἡ δουλεία σὰ μέσον παραγωγῆς ἔχει ὀριστικὰ σβῦσει, γι' αὐτὸ χρειάζονται χέρια ἐργατικὰ ποὺ θὰ κινήσουν τὶς μηχανές, θὰ παράγουν τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, θὰ γεννήσουν καὶ θὰ πολλαπλασιάσουν τὸ χρῆμα. Τὰ ἐργατικὰ χέρια βρίσκονται γύρω μας, μεταξὺ τῶν παλιῶν μισθοφόρων στρατιωτῶν τῶν διαλυμένων αὐτοκρατοριῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν, ποὺ προτιμοῦν μιὰ πιὸ εὐκολὴ ζωὴ μέσα στὶς πόλεις παρὰ τὴν ἐτίμογθη ἐργασία στὴν ἐγκαταλειμμένη ὑπαιθρο.

Ὁ ἀγώνας τῆς ζωῆς ἀφήνει τὴν παλιὰ μορφή τῆς ἀδυσώπητης πάλης μετὶς φυσικῆς δυνάμεις καὶ τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν διαρπαγῆς τῶν ξένων ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ παίρνει τὴ μορφή τῆς εἰρηνικῆς ἀλλὰ σκληρὰ ἀνταγωνιστικῆς μορφῆς γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ χρήματος.

Ἡ κοινωνία, ποὺ ἄλλοτε ἦταν ἡ στατικὴ ὀργάνωση τῆς τυπικῆς παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ὅπου ὁ καθένας πρὶν γεννηθῆ ἀκόμη εἶχε τὴ θέση του καὶ τὴ μοῖρα του γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ, τώρα, ἀπὸ τὸν 19ον αἰῶνα, ἀποβαίνει τὸ πεδίου ἐνὸς σκληροῦ καθημερινοῦ βιωτικοῦ πολέμου, ἡ πανίσχυρη δύναμη διαμορφώσεως τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν, ἡ τεράστια χροάνη ἀπορροφήσεως τοῦ ἀνόνημου λαοῦ καὶ συντριβῆς τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας.

Ἡ κοινωνία δίνει τὸ ψωμί, χαρίζει τὴ δύναμη καὶ τὸν πλοῦτο, ἐκμηδενίζει τὸ ἄτομο, χειραγωγεῖ τὴν πολιτεία, καθορίζει τοὺς νόμους. Ἐξω ἀπὸ τὰ δυνατὰ πλοκάμια τῆς τίποτε δὲ μπορεῖ νὰ ζήσει. Οὔτε ὁ ἄνθρωπος, οὔτε οἱ ιδέες, οὔτε τὸ πάθος τῆς ψυχῆς, οὔτε ἡ δύναμης τῆς πίστεως. Ὁμοιάζει σὰ μιὰ θάλασσα ὅπου στὴν ἐπιφάνεια μποροῦν νὰ λαμποκοποῦν τὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς, ὅμως στὸ βάθος μιὰ σύγκρουση ἀδυσώπητη παίζεται γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς δυνάμης καὶ τοῦ πλούτου.

Βέβαια ἡ σύγχρονη κοινωνία ἔχει περάσει πιά σὲ ἐξελεκτικὰ στάδια τελειώτερα καὶ ἀνθρωπιστικώτερα καὶ παρουσιάζει μιὰ μορφή ὀργανωτικῆς εὐρυθμίας μετὶ τὸ πλῆθος τῶν κοινωνικῶν τάξεων, τὸν καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας.

Ὅμως παρὰ τὴν ὀργανωτικὴ τῆς τελειότητα καὶ τὴν ἐπιφανειακὴ μηχανικὴ τῆς στιλπνότητα, στὸ βάθος κρύβει πλῆθος ἀντιθέσεις, οἱ ὁποῖες ἄλλοτε μένουν ἀπαρατήρητες ἢ ἀνυπολόγιστες καὶ ἄλλοτε πάλι σὰ μανιασμένη θάλασσα ἀνεβαίνουν ὀρμητικὰ στὴν ἐπιφάνεια, ἀναταράσσουν τὴν εἰρηνικὴ ἀτμόσφαιρα, συγκλονίζουν τὰ θεμέλια τοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος καὶ εἶναι ἔτοιμες νὰ παρασύρουν ὅ,τι μετὸ μόχθο καὶ προσωπικὸ καὶ ὀμαδικὸ ἀγῶνα ἔχει μορφοποιήσει τὸ κοινωνικὸ πνεῦμα τῆς ἱστορικῆς ὥρας.

Γιὰ τὴ διασφάλιση τῆς κοινωνίας, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς κοινωνικῆς παιδαγωγικῆς ἐτόνιζαν, ὅτι μόνον μετὶ τὴν κατάλληλη ἀγωγή τῆς νέας γενιᾶς θὰ προέλθῃ ἡ ἐξυγίανση τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ἡ γαλήνευση τῶν κοινωνικῶν συγκρούσεων καὶ ὁ πλουτισμὸς τῆς ψυχῆς τῶν νέων μελῶν τῆς μετὰ τὰ ἰδανικὰ τῆς φιλαλληλίας καὶ τῆς ὑποταγῆς τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος στὸ εὐρύτερα ὀμαδικό. Ἡ κοινωνικὴ Παιδαγωγικὴ, ἔλεγαν θὰ μπορέσῃ πιὸ πάνω ἀπὸ τὶς καθημερινὲς ὀικονομικῆς ἀντιθέσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων νὰ προβάλλῃ ὑψηλὰ καὶ σταθερὰ ἰδανικὰ μετὰ τὰ ὁποῖα θὰ πλουτίζεται ἡ ψυχὴ τῶν νέων, θὰ βρίσκουν περιεχόμενο γιὰ μιὰ εὐγενικὴ ἀγωνιστικὴ ἀνάταση καὶ ὅπου ὁ ἀδιάφορος ἀκόμη συναισθηματικὸς τοὺς κόσμος νὰ μὴ πληγώνεται ἀθεράπευτα ἀπὸ τὴν ἐπαφὴ του μετὶ τὴν πραγματικότητα. Τολμηροὶ στὶς ἀπόψεις τοὺς καὶ εἰλικρινεῖς στὶς πεποιθήσεις τοὺς, ἀντίκρουζαν μετὰ σαφήνεια τὶς ἀτέλειες τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης καὶ ἐπίστευαν μετὰ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς τοὺς

στο δυνατό της έναρμόνισης τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων μὲ μίον προοδευτικὴ βελτίωση τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν. Ὅλοι τοὺς βέβαια συμφωνοῦν ὅτι τὸ εὐπαθὲς σημεῖο εἶναι — ὅσον ἀφορᾷ τὸν τομέα τῆς ἀγωγῆς— ἡ ἐπαφὴ τοῦ νέου μὲ τὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα. Γι' αὐτὸ ἐπρότειναν μίαν σειράν σχολικῶν μεταρρυθμίσεων, νέας σχολικῆς ζωῆς, προγραμμάτων διδασκείας ὑλῆς, μεθόδων διδασκαλίας. Ὁ νέος μέσα στὸ σχολεῖο πρέπει ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια νὰ κατανοήσῃ τὶς ἀτέλειες τῆς κοινωνίας καὶ νὰ ζήσει σὲ μίαν ἰδεατὴν σχολικὴν, ποὺ νὰ τὴν ἔχη γιὰ πρότυπο στὴ κατοπινὴ του ζωὴ. Γιατὶ πράγματι ἐδῶ ἦταν ἡ ἀχίλλεια πτέρνα τῆς κοινωνικῆς παιδαγωγικῆς. Ἡ σύγκρουση τῶν ὑψηλῶν ἰδεῶν τῆς νεανικῆς ψυχῆς μὲ τὴν περιβάλλουσα κοινωνικὴν πραγματικότητα. Ἐνας ἀδυσώπητος πόλεμος βιωτικῶν ἀναγκῶν ἐπιφέρει γρήγορα τὴ διάψευση τῶν σταθερῶν ἰδανικῶν καὶ τὴ συντριβὴ τους. Ἡ ἀγωγή ὄφειλε νὰ προβάλλει στὴ νέα Γενιὰ ἰδανικὰ ποὺ νὰ μὴ δοκιμάζεται καθημερινῶς ἢ ἀντοχὴ τους πάνω σὲ μιὰ πραγματικότητα ἀσταθῆ, διαρκῶς ἐξελισσόμενη καὶ ἐπισφαλῆ λόγω τοῦ πλήθους τῶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν ἀντιθέσεων, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἀγνοῇ τὴν Κοινωνία ὅπου θὰ ζήσει ὁ νέος γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ. Ἡ προσπάθεια ὅμως κάποιας συναιρέσεως τῶν δύο αὐτῶν βασικῶν κατευθύνσεων τῆς Κοινωνικῆς Παιδαγωγικῆς ἀπέβαινε σκοπὸς ἀνέφικτος. Γιατὶ μὲ ὅλη τὴν καλὴ διάθεση δύσκολα νὰ βρεθοῦν σταθερὰ καὶ ὑψηλὰ ἰδανικὰ σὲ μιὰ κοινωνία σκληροῦ οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ ὅπου προέχουν τὸ πάθος τοῦ χρήματος, ἡ ἐπιδίωξη τῆς δυνάμεως καὶ τῆς προσωπικῆς ἐπιβολῆς. Ἡ καθημερινὴ ἀγχώδης κίνησις, παρὰ τὴν ἐπιφανειακὴ λειτουργικὴ κοινωνικὴ τῆς τελειότητα, ἀναδίνη δηλητηριώδεις ἀναθυμιάσεις βιωτικῶν ἀγῶνων, περιφρονήσεως τοῦ συνανθρώπου, ἀκαταλόγιστης ματαιοδοξίας καὶ ἀφήνει νὰ ἐπιπλέουν, παρὰ τὴν προσπάθεια ἰδεολογικῆς ὠραιοποιήσεως, τὰ πρῶτόγονα ἔνστικτα ἐπικρατήσεως σὲ βάρος κάθε ἰδέας ἀνθρώπινης συμπάθειας.

Ἐπομένως καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή τί μορφωτικὸ ρόλο μπορεῖ νὰ διαδραματίσῃ σήμερα ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι κοινωνικὸ ἢ οἰκονομικὸ κίνημα καὶ πρέπει ν' ἀποφύγῃ στὴν προβολὴ τῶν ἰδεῶν τῆς τὸ θανάσιμο ἐναγκαλισμὸ τῆς σπαρασσόμενης Κοινωνίας;

Πολλοὶ προεξόφλησαν ἤδη τὸ τέλος μιᾶς κοινωνικῆς ἀγωγῆς, ἰδεολογικὰ ἀμέτοχης τῶν κοινωνικῶν τοποθετήσεων. Ἄλλοι ἐπιμένουν νὰ τῆς δώσουν ἰδεολογικὸ κοινωνικὸ περιεχόμενο προσανατολίζοντάς τὴν μὲ τὴν κοινωνικὴ μερίδα τῶν οἰκονομικῶς ἀδικημένων.

Ὅμως καὶ στὴ μιὰ περίπτωση καὶ στὴν ἄλλη μορφωτικὸ ἰδεῶδες στὴν εὐρύτερη σημασίᾳ του δὲν ὑπάρχει.

Πιστεύουμε, ὅτι στὴ σημερινὴ ἐποχὴ μας τὸ κοινωνικὸ ἰδεῶδες θ' ἀποβῇ χρήσιμο καὶ ἀπαραίτητο θεμέλιο τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας ὅχι γινόμενο ὄργανο τῆς ὁποιασδήποτε κοινωνίας, ἀλλὰ προσανατολιζόμενο πρὸς τὴ σύγχρονη πολιτικὴ Δημοκρατία.

Ἐκεῖ στὴν πολιτικὴ Δημοκρατία τοῦ καιροῦ μας ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή θὰ βρῆ περιεχόμενο ὑψηλόουρο καὶ θ' ἀποφύγῃ τὰ περιορισμένα πλαίσια μιᾶς ἐπισφαλοῦς πορείας διὰ μέσου τῶν ποικίλων οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀντιθέσεων τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Ἡ σύγχρονη Δημοκρατία ἀνανεώνεται συνεχῶς, πειρικλείει τὴν ἰδέα τοῦ ἔθνους, συντηρεῖ τὴ φυλετικὴ παράδοση, παρεμβαίνει σὲς ἀντιμαχόμενες μερίδες τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης καὶ ἀποφεύγει κατὰ τὸ δυνατόν νὰ γίνετα ὑπηρετικὸ ὄργανο τῆς μιᾶς μερίδας σὲ βάρος τῆς ἄλλης.

Στὴν ὁλοένα τελειότερη μορφὴ τῆς συγχρόνου Δημοκρατίας συμβάλλουν κατὰ πολὺ τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο τῶν σημερινῶν λαῶν, τὰ μέσα ἐπικοινωνίας, ἡ

δημιουργία μεγάλων πολιτικῶν καὶ οικονομικῶν σχημάτων, οἱ τρομαχικὲς ἐφευρέσεις τῆς ἐποχῆς μας.

Γνωρίζουμε βέβαια τὶς περιπέτειες ποὺ δοκίμασε ἡ Δημοκρατία τὶς τελευταῖες δεκαετηρίδες, εἰδικώτερα στὸ διάστημα μεταξὺ τῶν δύο πολέμων. Ἄρχισε νὰ γυμνῶνεται ἀπὸ τὸ ἰδεατὸ περίβλημα τῶν ἐθνικῶν παρορμήσεων, νὰ φθείρεται ἀκατάπανστα μέσα στὴ σκληρὰ ἀντιμαχόμενη κοινωνικὴ ὀργάνωση καὶ τέλος νὰ γίνεται ὑπηρετικὸς σκοπὸς στὰ χέρια τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Αὐτὴ ποὺ ξεκίνησε κάποτε σὰν ἐθνικὸ καὶ κοινωνικὸ ἰδεῶδες βρέθηκε μὲ τὸν καιρὸ φυλακισμένη σὰν τὸ πουλὶ τοῦ δάσους μέσα στὸ κλουβὶ τῆς καθημερινῆς ἀναγκαιότητος, νὰ ὑπηρετεῖ τὴν εὐμετάβολη πολιτικὴ σκοπιμότητα. Ἐγινε σιγὰ-σιγὰ ἕνας μοχλὸς τῆς συγκεντρωτικῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, νὰ συντονίξῃ τὸ ρυθμὸ τῆς πολιτικῆς στιγμῆς.

Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή, λοιπόν, γιὰ ν' ἀποχτήσῃ ἕνα νέο περιεχόμενο, ὀφείλει νὰ κατευθύνῃ τὶς ἐπιδιώξεις τῆς μέσα στὰ εὐρύτατα πλαίσια τῆς Δημοκρατίας, νὰ πάρῃ κάτι στὰ μέτρα τοῦ καιροῦ μας ἀπὸ τὸ πολιτικὸ ἰδεῶδες τῆς Ἀρχαίας Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας. Ἐκεῖνο τὸ ὄνειρο τῶν λαῶν, ποὺ παρὰ τὶς ἀτέλειές του, τὴ δουλεία καὶ τὴν παραγνώριση τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, ἐθέρμαινε τὶς ψυχὰς τῶν μεγάλων ἡγετικῶν φυσιογνωμιῶν, στοχαστῶν, ποιητῶν καὶ φιλοσόφων στοὺς αἰῶνες ποὺ ἀκολούθησαν, μὲ τὴν ὑποδούλωση τῆς Ἑλλάδος στοὺς Ρωμαίους, τὸ Μεσσαίωνα καὶ τὴν Ἀναγέννηση μὲ τὰ ἀπολυταρχικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, γιὰ νὰ φθάσουμε στὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, ποὺ ἐμφανίζεται στὸ πολιτικὸ προσκήνιο ἡ λαϊκὴ δύναμη.

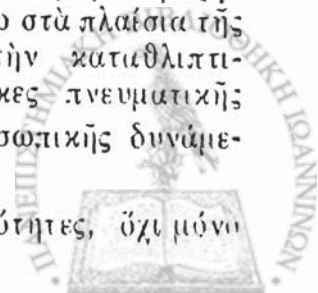
Ἄς ἀκολουθήσῃ καὶ ἡ Ἀγωγή τὴν δημοκρατικὴν αἰσιοδοξίαν ποὺ ἀνέρχεται στὴ συνείδηση τῶν λαῶν καὶ ἃς κατευθύνῃ τὰ μορφωτικὰ τῆς ἰδεώδη γιὰ τὴν διάπλαση τοῦ νέου πολίτη μεταρρυθμίζοντας ἀνάλογα τὴ σχολικὴ ζωὴ. Χρειάζεται φυσικὰ προσοχὴ νὰ μὴ καταπιέζεται ἡ μονάδα μέσα στὰ ἀδιατάρακτα πλαίσια τῆς πειθαρχίας, στὴν παραδεγμένη σειρά τῶν ἐντολῶν, ὅπου ἡ θεοποίηση καὶ τὸ ἀλάνθαστο τῆς ἐξουσίας, μὲ τὸν καιρὸ, μπορεῖ νὰ ἐμφανίζεται τυπικὰ ἀδιατάρακτη ἁρμονία, ὅμως στὸ βάθος δὲν εἶναι παρὰ ἄγονη τυπολατρεία καὶ στειρότητα.

Γιὰ τὴν ἐποχὴ μας, ὅπου ὁ τεχνοκρατικὸς πολιτισμὸς δημιουργεῖ τὰ μεγάλα οικονομικὰ συμφέροντα ἀλλὰ καὶ τὴν παγκοσμιότητα τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς μόνον ἡ Δημοκρατία θὰ μπορέσῃ νὰ ἐξισορροπήσῃ κατὰ τὸ δυνατὸ τὶς ποικιλῶνυμες ἀντιθέσεις ἀτόμου καὶ κοινωνίας, λαῶν καὶ ἐθνικοτήτων, καὶ συνεπῶς καὶ ἡ Ἀγωγή στὴν πρώτη γραμμὴ θὰ προβάλλῃ τὰ μορφωτικὰ τῆς ἰδεώδη γιὰ τὴν ἑναρμόνιση τοῦ ἀτόμου πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ὁλότητος καὶ στὴ διαμόρφωση τῶν ἔξεων τῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ δαμασμοῦ τῆς πολυσύνθετης προσωπικότητος στὸ πνεῦμα τῆς τάξεως, τῆς ἐνότητος καὶ τοῦ αὐτοπεριορισμοῦ.

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή θὰ συγχρονίσῃ τῆς σκοπούς τῆς καὶ θὰ κατευθύνῃ τὶς προσπάθειές τῆς γιὰ τὴν ἑναρμόνιση τοῦ ἀτόμου πρὸς τὴν εὐρύτερη κοινωνικὴ ὁμάδα μὲ τὸν περιορισμὸ τῆς ἀπόλυτης ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κατανοήσεως τοῦ ἀντικειμενικοῦ ἐξελεκτικοῦ πνεύματος, γνήσιου δημιουργήματος τῆς ὁμαδικῆς συμβιώσεως καὶ μοναδικοῦ φορέως τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἐν δυνάμει μελλοντικῶν ἐπιτεύξεων.

Ὅμως ἡ νέα ἀνθρωπιστικὴ παιδεία ποὺ γίνεται ὅλον ἐν συνείδηση καὶ μορφωτικὴ ἀνάγκη τῶν λαῶν δὲν εἶναι μόνον κοινωνικὴ ἀγωγή, ἔστω στὰ πλαίσια τῆς Δημοκρατίας. Ὄφειλε νὰ διασφαλίσῃ καὶ τὴν ἀτομικότητα ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴν ἐπιρροὴν τῆς ὁμάδος, νὰ τῆς δημιουργεῖ τὶς κατάλληλες συνθηκὰς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνυψώσεως, γιὰ νὰ προσαρμόξῃ τὸ θῆσαυρὸ τῆς προσωπικῆς δυνάμεως πρὸς ἀκριβεῖς σκοποὺς μιᾶς προοδευτικῆς τελειότητος.

Ἡ ἀγωγή τῆς Δημοκρατίας, ποὺ θέλει ἐλεύθερες προσωπικότητες, ὄχι μόνον

δὲ φοβᾶται, ἀλλὰ ἐπιδιώκει νὰ περιλάβῃ μέσα στὰ πλαίσια τοῦ σκοποῦ της καὶ ὅ,τι διασφαλίζει τὸ ἄτομο στὴν ἐξελικτικὴ του πορεία.

Ἄλλως τε τὰ ἀτομικὰ ιδεώδη τῆς ἀγωγῆς ἔχουν διαδραματίσῃ ἐξέχοντα ρόλο σὲ χαρακτηριστικὲς στιγμὲς τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας.

Συνήθως κυριαρχοῦν σὲ ἐποχές, ὅπου οἱ κοινωνίες διανύουν βαθειὰ κρίση, νέες δυνάμεις συνταράζουν τὸ οἰκοδόμημά τους καὶ ἡ προσαρμογὴ στὶς νέες συνθηκὲς δὲν ἔχει ἀκόμη ἀπακρυσταλλωθῆ γιὰ νὰ συμπιέσῃ τὴ δραστηριότητα τῶν δυναμικῶν προσωπικοτήτων ποὺ κινοῦνται στὸ προσκήνιο τῆς δράσεως.

Ὅπως. π.χ. τὸ χριστιανικὸ ιδεῶδες, ποὺ παρουσιάζεται τὴν ἐποχὴ ποὺ ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία σὰν παγκόσμια πολιτικὴ ὀργάνωση καταρρέει.

Τὸ ἀνθρωπιστικὸ ιδεῶδες ἐπίσης ἐκδηλώνεται σὰν ἀντίδραση τοῦ μεσαιωνικοῦ τυρρανικοῦ πνεύματος ποὺ δύει. Ὅσον ἀφορᾷ γιὰ τὸ ὠφελιμιστικὸ ιδεῶδες ἀγωγῆς εἶναι προῖον τῆς παρακμῆς ὅπου χάνεται ἡ πίστις πρὸς τὶς ἠθικὲς ἀρχὲς ποὺ κυβερνοῦν τὶς κοινωνικὲς ομάδες καὶ ἀνεβαίνουν ἐπικίνδυνα τὰ βιωτικὰ ἔνστικτα γιὰ ἓναν σκληρὸ ἀγώνα ὑλικῆς εὐδαιμονίας.

Σὲ τέτοιες περιόδους κοινωνικῆς ἀναταραχῆς, ἡ ἀγωγή ξαναγυρίζει νὰ βρῇ τὸν ἀδιάφθορο ἐσωτερικὸ πλοῦτο τοῦ ἀνθρώπου, νὰ τοῦ ξεκαθαρίσῃ τὸ πολύτιμο ψυχικὸ μέταλλο ἀπὸ τὶς σκουριὲς τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος, νὰ τὸν ὑψώσῃ πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον, σὰν τὴ μόνη κατάφαση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Σὲ στιγμὲς βαθειᾶς κρίσεως τῆς ὀργανωμένης ὁμαδικῆς ζωῆς καὶ ὅπου συμπαράσφρονται στὴ συντριβὴ καὶ οἱ ιδέες καὶ οἱ ἠθικὲς ἀρχὲς τοῦ καταρρέοντος οἰκοδομήματος καὶ ὅπου οἱ δειλοὶ καὶ οἱ κουρασμένοι πᾶνε νὰ αἰτιολογήσουν τὶς ἀπαισιόδοξες θεωρίες τῆς μηδενιστικῆς νομοτέλειας τῆς ζωῆς, προβάλλουν τὰ ἀτομικὰ ιδεώδη γιὰ τὴ διάσωση τοῦ ἀνθρώπου ὡς ψυχικῆς καὶ ὑλικῆς ὄντοτητας, στηριζόμενα σὲ μιὰ πλατειὰ κλίμακα διαρθρώσεως τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἱκανοποίησης σὰ σκοποῦ τῆς ζωῆς μέχρι τὶς πρὸ ψηλὲς σφαίρες ὅπου καταξιώνεται ἡ μεταφυσικὴ δικαίωση.

Τὰ ἀτομικὰ ιδεώδη τῆς ἀγωγῆς δὲν ἀνευρίσκονται μόνο μέσα στὶς παιδαγωγικὲς θεωρίες καὶ στὶς ἀπόψεις τῶν θεωρητικῶν της γιὰ μιὰ καλύτερη ἐναρμόνιση τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου μέσα στὴν ὁμάδα, ἀλλὰ προέρχονται κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὶς βαθύτερες ἀναζητήσεις τοῦ στοχασμοῦ γιὰ τὴ μεταφυσικὴ δικαίωση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς γιὰ τὸ δαμασμὸ τῆς ἐσωτερικῆς ψυχικῆς ἀντινομίας γιὰ τὴν προβολὴ μιᾶς ἐξελικτικῆς σκοπιμότητος ποὺ θὰ τείνει στὴν ἰδεατὴ τελειότητα μὲ διαδοχικὰ στάδια τὴν τελειότητα τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος καὶ ὄχι τῆς ἐπὶ μέρος μορφῆς τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος.

Ὁ Σωκράτης μὲ «τὸ ἔν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα» καὶ μὲ τὴ σκληρὴ διαλεκτικὴ ἀπογύμνωση κάθε παραδεγμένης γνώσης καὶ τὴν καγχάζουσα σαρκαστικότητά, χτυπάει ἀνελέητα τὴν αἰσιοδοξία τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας καὶ προβάλλει σὰν ὑψηλὸ σκοπὸ τὴν αὐτοεξέλεξιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς μιὰ ἰδεατὴ ἱεραρχία ιδεῶν ποὺ δὲν ἀπορρέουν ἀπὸ τὸ ἐξελικτικὸ πνεῦμα τῆς ὁμαδικῆς συμβιώσεως, ἀλλὰ πηγάζουν «θεῖα προνοία» ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ ἀνθρώπον. Ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτη δὲν εἶναι ἡ πειθαρχία πρὸς μιὰ πολιτεία ποὺ δὲν τὴν πιστεύει, ἀλλὰ ἡ πειθαρχία πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν του συνείδησιν τῆς ἠθικῆς τελειότητος. Μὲ τοὺς σοφιστὰς συμβαδίζει στὸ γκρέμισμα τῶν κοινωνικῶν ιδεωδῶν τῆς ἐποχῆς των, μὲ μόνον τὴ διαφορὰ, ὅτι τὰ δικά του, ἀτομικὰ ιδεώδη, χαρακτηρίζονται ἀπὸ τέλεια ἠθικὴ πληρότητα ἐνῶ ἐκείνων δὲν εἶναι ἄμοιρα τῆς ἀδέσμευτης ἀτομικῆς εὐδαιμονίας.

Μὲ τὴν προοδευτικὴ παρακμὴ τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας, τὸ ἄτομο ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τοὺς νόμους καὶ τὶς ἠθικὲς ἀρχὲς τῆς φυλετικῆς ὁμοιογενείας καὶ ἀναζητεῖ μὲ τὴν ἐπιβολὴ τῆς ἀτομικῆς ὑπεροχῆς νὰ ἀτονήσῃ τὴν ἀντίθεση ἀτόμου

ὀμάδος, προβάλλοντας βιοθεωρίες καὶ φιλοσοφικά συστήματα ὅπου παρουσιάζεται ὡς ὕψιστος σκοπὸς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ἢ ἀτομικὴ εὐτυχία ποὺ χαρακτηρίζεται ἄλλοτε σὰν ἠθικὴ εὐδαιμονία καὶ ἄλλοτε σὰν ὕλικὴ ἡδονολατρεία.

Ἡ Στωϊκὴ φιλοσοφία καὶ ἡ Ἐπικουρεῖα εὐδαιμονία, παρὰ τὴ διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ σκοποῦ, ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἴδια ἀρχὴ νὰ βροῦν τὸ δρόμο ποὺ ὀδηγεῖ στὴν εὐτυχία τοῦ ἀτόμου καὶ τὰ δυνατὰ μέσα τῆς πρὸ ἀνώδυνης πορείας, ἀδιαφορῶντας γιὰ τὴν κοινωνικὴ ὀμάδα, ποὺ στὰ χρόνια ἐκεῖνα θεωροῦνταν μιὰ κατὰ συνθήκη ἄθροιση πολιτῶν.

Μὲ τοὺς Ἀλεξανδρινούς ἢ ἑλληνικὴ παρακμὴ βρίσκεται στὴν τελευταία βαθμίδα ὅπου τὸ ἄτομο κάνει τὴν ὀριστικὴ κίνηση ἀπελευθερώσεως καὶ ἀπὸ τοὺς ἠθικοὺς νόμους τῆς ἐσωτερικῆς ἁρμονίας καὶ προσπαθεῖ μὲ τὴν προβολὴ τοῦ καλαισθητικοῦ ιδεώδους νὰ ἐξιδανικεύσῃ τὰ ἐνστικτὰ τῆς ζωικῆς εὐδαιμονίας καὶ νὰ πληρώσῃ τὴν ἀσίγαστη στὸ βάθος νοσταλγία γιὰ τὴν ἐπισφαλῆ θέσῃ μέσα σ' ἓνα κόσμο ὅπου λείπει ὁ θεὸς, τὸ ἠθικὸ χρέος, ἡ πατρίδα, ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Ὁ χριστιανισμὸς σὰν ἠθικὸ καὶ πολιτικὸ κίνημα ἐπιστροφῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἀναπτύχθηκε μέσα σ' ἓνα κόσμο ἠθικῆς παρακμῆς καὶ πολιτικῆς καταδυναστεύσεως καὶ ἐπὶ τρεῖς αἰῶνες οἱ ὀπαδοὶ τοῦ πολεμοῦν τὴν ὀργανωμένη πολιτεία τῆς Ρώμης. Σὰν κίνημα ἐπιστροφῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπο, δὲν ἔφερε τὴν ἀπελευθερώση τῶν ζωικῶν ἐνστικτῶν καὶ τὴν ἐναγώνια ἀναζήτηση τῆς ὕλικῆς εὐδαιμονίας, ἀλλὰ παρουσίασε τὸ τελειότερο ἠθικὸ σύστημα ἐναρμονίσεως τοῦ ἀτόμου πρὸς τὴν ὀμάδα μὲ τὴν προβολὴ τοῦ ἠθικοῦ ἀξιώματος ἢ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον. Ἐπειτα, μὲ τὸ μεταφυσικὸ του σύστημα τῆς παγκόσμιας κυριαρχίας τοῦ ἐνὸς ὡς πηγὴ Δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης, ἐπλούτισε τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς χάρισε τὴν πλατεῖα προοπτικὴ ὅπου ἡ ἠθικὴ δράση δὲν πέφτει στὸ κενὸ ἀλλὰ σημειώνει προοδευτικὸς σταθμοὺς πρὸς κάποια τελικὴ σκοπιμότητα.

Τὸ τέλος τῆς μεσαιωνικῆς ἀπολυταρχίας σημειώνεται μὲ τὴν ἐπανεμφάνει τῶν ἀτομικῶν ιδεωδῶν ποὺ ἐκφράζονται σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς σκέψης καὶ τῆς δράσης καὶ καλύπτουν μιὰ ἀπὸ τὶς σημαντικώτερες γιὰ τὴν πολιτιστικὴ πρόοδο περίοδο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας, τὴν Ἀναγέννηση.

Στὴ Φιλοσοφία, ὕστερο ἀπὸ τὴ μακραίωνη στειρότητα τῆς δογματικῆς, ὁ ἄνθρωπος νοῦς ξαναπαίρνει τὴν πρωτοβουλία τῆς διερευνήσεως τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς καὶ παρουσιάζονται τὰ μεγάλα ἠθικὰ καὶ μεταφυσικὰ συστήματα, μὲ βάση τὸ γνωσιολογικὸ πρόβλημα καὶ τὴν τελεολογικὴ σκοπιμότητα.

Στὶς εἰκαστικὰς τέχνες καὶ στὴ Λογοτεχνία ἡ ἐπαναστροφή στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας ἀναζωογονεῖ τὸν ἐσωτερικὸ δυναμισμό, φτερώνει τὸ συναίσθημα, ὑψώνει τὸ φρόνημα καὶ ἔχομε τὴ σειρὰ τῶν μεγάλων δημιουργῶν ποὺ χάρισαν στὴν ἀνθρωπότητα ἀριστουργήματα ἐλεύθερης καὶ ὕψηλης φαντασίας, καλλιτεχνικῆς αὐτάρκειας καὶ πηγαίου προσωπικοῦ δυναμισμού.

Ἡ στρόφη πρὸς τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς δὲν πηγάζει ἀπὸ πνευματικὴ στειρότητα ἀλλὰ ὑποδηλώνει τὴν ἀπέχθεια πρὸς τὴ δογματικὴ λογοκοπία καὶ πρώτη ἔνδειξη τῆς ἀπέχθειας αὐτῆς εἶναι ἡ προτίμηση πρὸς τὶς νέες ἐθνικὰς γλώσσες καὶ κατὰ τῆς λατινικῆς ποὺ συμβολίζει τὸ ἀπολυταρχικὸ πνεῦμα τοῦ Μεσαίωνα.

Ἄλλως τε καὶ σ' αὐτὴ τὴν καθολικὴ ἐκκλησία, ποὺ συμβόλιζε τὴν πολιτικὴ ἐξουσία καὶ τὸν ἀδυσώπητο τιμωρὸ τῆς ἀτομικῆς ἀνταρσίας, σημειώνεται τὸ πρῶτο μεγάλο ρήγμα, μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ λουθηροῦ καὶ τῶν ἄλλων διαμαρτυρομένων.

Στὴν ἐπιστήμη, ἡ πεποίθηση τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου ἀποδεσμεύει ἓνα τεράστιο ἀπόθεμα ἐσωτερικοῦ δυναμισμού, ποὺ μᾶς χαρίζει τὶς μεγάλες ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις, ποὺ εἶναι πράγματι, σὲ πείσμα τῆς κυριάρχου

πολιτείας, προσωπικό κατόρθωμα τῶν εὐφυῶν καὶ δυνατῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐκφράζουν τὴν ἀπελευθερωμένη συνείδηση μιᾶς νέας ἐποχῆς.

Τέλος, καὶ ἡ ἀγωγή κατὰ τὴν Ἀναγέννηση καὶ τὴν ἐμφάνιση τῶν ἀτομικῶν ιδεωδῶν καὶ τῆ σημασία ποὺ ἀρχίζει νὰ παίρνει ὁ ἄνθρωπος σὰν ξεχωριστὴ προσωπικότητα, ἀρχίζει νὰ ξεχωρίζη σὰν αὐτοτελὲς Κεφάλαιο τῆς ἀνθρώπινης ἔρευνας στὴν ἀρχή, γιὰ νὰ καταλήξη ἀργότερα ὡς ιδιαίτερη ἐπιστήμη.

Φιλόσοφοι τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ μεγάλοι διανοηταὶ τῆς ἐποχῆς προσπαθοῦν νὰ ἀνιχνεύσουν τὴν προσωπικὴν ἰδιορρυθμίαν, τὸ δυνατόν τῆς ἀγωγῆς, τὴν παιδικὴν ψυχὴν σύνθεσιν, τὶς γνωστικὰς λειτουργίας, τὰ κατάλληλα διδακτικὰ μέσα μορφωτικῆς ἐπιδράσεως.

Τὸ παιδί, ποὺ μέχρι τότε ἐθεωρεῖτο τὸ «σκεῦος» ἀποδοχῆς τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ μεγάλου καὶ τὸ εὐπλαστον ὄργανον μιμήσεως τῆς ὀργανωμένης σκέψεως τῶν ὠρίμων, ἀντικρύζεται τώρα ὡς αὐτοτελὴς προσωπικότης τῆς ὁποίας ἡ ἐσωτερικὴ ἀρμονία δὲν ἐνυπάρχει ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλὰ διαπλάθεται βῆμα πρὸς βῆμα διὰ μέσου σκληρῶν ἀνταγωνισμῶν τῆς σκέψεως, τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς βουλήσεως.

Τὸ συναίσθημα, ποὺ ἐθεωρεῖτο σὰν ἀπλὸ ὑπόβαθρον τῆς σκέψεως, ἀποχτάει πρωτεύουσα σημασία γιὰ τὴ ζωικὴ ἰσορροπία καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βουλευτικῆς ἐνέργειας γιὰ ὑψηλοὺς ἐξωατομικοὺς σκοποὺς.

Οἱ διδακτικοὶ τῆς ἐποχῆς πλησιάζουν μὲ συμπάθεια τὸν νέο ἄνθρωπον, καὶ γιὰ πρώτη φορὰ προβάλλεται σὰν σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς ἡ διάπλαση τοῦ τέλειου ἀνθρώπου καὶ ἀνακαλύπτεται σὰν βασικὸν κίνητρο τῆς ἐξελικτικῆς πορείας τῶν ἐσωτερικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου ἡ συναισθηματικὴ ἱκανοποίηση τῆς ἐσωτερικῆς αὐτάρκειας. Τὸ καλλιτεχνικὸν ἰδεῶδες, σὰν πλούσια πηγὴ τοῦ συναισθήματος, παίρνει τὴν πρώτη θέσιν γιὰ τὴν διαρρύθμισιν τῆς ἀγωγῆς, ἐνῶ οἱ παιδαγωγοὶ ὑποδεικνύουν νέες μεθόδους διδασκαλίας, ἀναπροσαρμόζουν τὴ διδακτικὴ ὕλη, τὰ παιδονομικὰ μέσα κ.τ.λ. ἔτσι ποὺ νὰ προσαρμόζονται στὴν παιδικὴν δεκτικότητα καὶ νὰ μὴ πληγώνεται ὁ ἐσωτερικὸς δυναμισμὸς τῆς ξεχωριστῆς ἀτομικότητος.

Ὅμως ἡ Ἀναγέννηση, σὰν πνευματικὸν κίνημα τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ πληθωρισμοῦ, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μακραίωνη λογοκρατικὴ παντοδυναμία, ἀπέβλεψε περισσότερο στὶς ιδιαίτερες ἐκλεκτὰς προσωπικότητες καὶ ἀδιαφόρησε γιὰ τὶς ἀντικειμενικὰς συνθήκας, ὑποτιμῶντας τὴ σημασίαν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτειακῆς διαρθρώσεως.

Γι' αὐτὸ παρατηρεῖται, κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, ἕνας ἐκλεπτυσμένως ἀνηθικισμὸς καὶ ἔλλειψη ἐνδιαφερόντων γιὰ τὴν παράλληλη βελτίωση τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτειακῶν συνθηκῶν, οἱ ὁποῖες παραμένουν ἀπελπιστικὰ στάσιμες, μὴ διαφέροντας ἀπὸ κείνες τοῦ Μεσαίωνα στὰ βασικὰ σημεῖα τῶν σχέσεων ἀτόμου καὶ κοινωνίας, ὁμάδος καὶ πολιτείας, μέχρι τὸν 18ον αἰῶνα, ὅπου τὸ διαβρωτικὸ πάθος τοῦ κριτικοῦ ἐλέγχου τοῦ πολιτικοῦ πνευματικοῦ καὶ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος συμπαρέσυρε καὶ τὰ ἀσταθῆ καὶ περίτεχνα ὑπόβαθρα τῆς ἀδέσμευτης ἀτομικῆς εὐδαιμονίας.

Ὁ 18ος αἰῶνας, ποὺ δίκαια θεωρεῖται τὸ λίκνον τῶν νέων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ιδεῶν, τὶς ἀντίθετες θεωρίας τοῦ Ρουσσώ, εἶναι αἰῶνας ποὺ χαράζει τὰ δεσμευτικὰ πλαίσια ποὺ ὀφείλει νὰ κινεῖται τὸ ἄτομον μὲ τὴ δημιουργία τῶν ἐθνικῶν κρατῶν, τὴν ἀφύπνισιν τῆς φυλετικῆς παραδόσεως, τὴν εὐρεῖαν συμμετοχὴν τῶν λαϊκῶν τάξεων στὶς πολιτειακὰς εὐθύνες καὶ τὴν δημιουργίαν νέων τρόπων παραγωγῆς καὶ διανομῆς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Τὰ ἀτομικὰ ἰδεῶδη παραχωροῦν τὴ θέσιν τοῦ σὶὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτειακὰ ἰδεῶδη ποὺ γίνονται τὰ ἀσφαλῆ βάθρα τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων, τῶν δημοκρατιῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ οικονομικῶν κατακτίσεων τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τὸ ἄτομον συμμετέχει στὴ ζωὴ τῆς κοινωνικῆς ὁμάδος, στρατεύεται καὶ πο-

λεμάει για την ἐθνική του ομάδα και αίσθάνεται με τὸν ἐμφανιζόμενο καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας στὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια και μηδαμινότητα τῆς ἀτομικῆς προβολῆς.

Τὸ πνευματικὸ κίνημα τοῦ ρωμαντισμοῦ εἶναι μιὰ προσπάθεια συγκρατήσεως τῆς ἀτομικῆς αὐτοτέλειας μπροστὰ στὸν ἰσοπεδωτικὸ ὁδοστρωτῆρα τῶν νέων κοινωνικῶν και πολιτικῶν συνθηκῶν.

Στὸν τομέα τῆς ἀγωγῆς, κατὰ τὴν κρίσημῃ αὐτῇ περίοδο προσαρμογῆς τοῦ ἀτόμου στὶς νέες δημιουργούμενες συνθήκες, ἐμφανίζονται δύο κορυφαῖοι παιδαγωγοί: ὁ Ρουσσὼ και ὁ Πεσταλότσι.

Ὁ Ρουσσὼ, φανατικὸς ὑπέρμαχος τοῦ ἀτόμου και πολέμιος τῶν κοινωνικῶν δεσμεύσεων, δίνει με τὸν Αἰμίλιο, παρὰ τὶς ρωμαντικὲς ἀκρότητες, ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλοφυέστερα βιβλία ἔρευνας τῆς παιδικῆς ψυχῆς.

Ὁ Πεσταλότσι, δὲν εἶναι ὁ πολέμιος τῆς ἐποχῆς, οὔτε και ὁ φανατικὸς ὑπερασπιστῆς συναισθηματικῶν παραδόσεων. Εἶναι ὁ μέγας ἄνθρωπος ποὺ χαρίζει τὸν πλοῦτο τῆς ψυχῆς του για τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν, οἰκοδομεῖ τὸ διδακτικὸ του σύστημα, ὄχι με τὴν ἀφηρημένη ἐπιστημονικὴ σκέψη, ἀλλὰ με τὸ πάθος τῆς ἀπέραντης ἀγάπης του πρὸς τὸ παιδί. Παίρνει ἀπὸ τὴν παράδοση τὴν ἠθικὴ παρακαταθήκη τοῦ Χριστιανισμοῦ και ἀπὸ τὸ παρὸν τὸν κοινωνικὸ και πολιτικὸ δυναμισμὸ τοῦ ὕλικου και θετικοῦ πνεύματος και προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ με τὴν ἀγωγή τὸ μέλλον ὅπου ὁ ὕλικὸς και κοινωνικὸς εὐδαιμονισμὸς θὰ διαποτίζεται και θὰ πλαισιώνεται ἀπὸ τὶς ἠθικὲς ἀρχές.

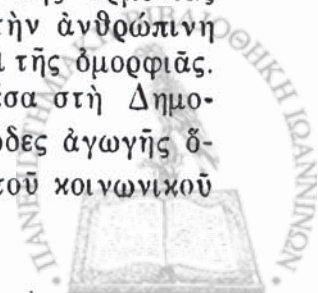
Οἱ ἀτομικιστικὲς ἀντιλήψεις τῆς ἀγωγῆς στὴν ἐποχὴ μας, ὕστερα ἀπὸ δυὸ τρομαχτικὸς παγκόσμιους πολέμους, τὴ δημιουργία γιγαντιαίων πολιτικῶν συνασπισμῶν, τὴν ἀπειλὴ τῶν πυρηνικῶν καταστροφῶν, παραμένουν ὄνειρο ἀνέφικτο με ἀσήμαντὴ ἀπήχηση στὶς ἐθνικὲς και κοινωνικὲς ομάδες, οἱ ὁποῖες βασανιζόμενες ἀπὸ τὸ δέος τοῦ σκοτεινοῦ παρόντος και τὴν ἀβεβαιότητα τῆς αὔριου, προστρέχουν με συναισθηματικὸ πρωτογονισμὸ νὰ καλυφθοῦν κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῶν ἰσχυρῶν ἐγκαταλείποντας κάθε ιδέα ἀτομικῆς αὐτοτέλειας.

Σήμερα, ὅπως διαμορφώθηκαν οἱ κοινωνικὲς και ὕλικὲς συνθήκες, ἡ ἐπιστροφή σὲ ἰδεώδη ἀτομικιστικά, εἶναι αἷτημα ποὺ παρεξηγεῖται σὰν ἀντιδραστικὸ, θεωρεῖται σὰν συναισθηματικὴ ἀνίδραση τῶν δειλῶν τῆς ζωῆς ποὺ νοσταλγοῦν τὸν χαμένο παράδεισο τῶν νικημένων τῆς πράγματι σκληρῆς βιοπάλης, τῶν κλειστῶν ἐγωϊστικῶν ψυχῶν, ποὺ βλέπουν τὴν ἀτομικὴ των μηδαμινότητα νὰ ἀφανίζεται στὴ γιγαντιαία σημερινὴ ὀργάνωση τῆς ζωῆς.

Ὅμως, παρ' ὅλα αὐτά, ἡ προστασία και ὁ σεβασμὸς τῆς ἀτομικότητος δὲν εἶναι ἐγωϊστικὸ και ἀμελητέο αἷτημα τῶν δειλῶν και ἀγωνιστικῶν ψυχῶν, εἶναι ἡ μεγάλη, ἡ κορυφαία πολιτιστικὴ και ἠθικὴ νίκη τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ. Ὅνειρο και ἀγωνιστικὸ σύμβολο τῶν μεγάλων ἀγωνιστῶν τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας προωθήθηκε μέχρι τὸ σημεῖο ποὺ βρῖσκεται με πολὺ αἷμα και σκληροὺς ἀγῶνες. Για χάρι μιᾶς ἀσφαλισμένης κοινωνικῆς ζωῆς και οἰκονομικῆς προόδου, δὲν πρέπει νὰ ἀπολακτίζεται με περιφρόνηση ἡ ὠραιότερη ἠθικὴ νίκη τοῦ ἀνθρώπου μέχρι σήμερα.

Ἄς συντηρήσουμε τὴν ὑπάρχουσα τάση τῆς καλλιέργειας τῆς ἀτομικότητος, τῆς προσεχτικῆς και ἐπιστημονικῆς ἀνιχνεύσεως τῆς προσωπικότητος, καθὼς μᾶς ἔχουν μιλήσει οἱ μεγάλοι παιδαγωγοί, αὐτοὶ οἱ ὑποδειγματικοὶ μελετηταὶ τῆς ἁρμονίας τοῦ ψυχικοῦ κόσμου και οἱ καλλιτέχνες ποὺ μάχονται νὰ δαμάσουν τὴν ἀνθρώπινη ὕλη στὶς ἀπαιτήσεις τῶν κανόνων τῆς τελειότητος, τοῦ ρυθμοῦ και τῆς ὁμορφιάς.

Για τὴν ἐποχὴ μας, μόνο ἡ Παιδαγωγικὴ, ποὺ ἀνδρώνεται μέσα στὴ Δημοκρατία, θὰ μπορέσῃ νὰ διαμορφώσῃ ἓνα καινούργιο, σύγχρονο ἰδεώδες ἀγωγῆς ὅπου νὰ γίνεται ἁρμονικὴ σύνθεση τῶν δύο κυριάρχων αἷτημάτων — τοῦ κοινωνικοῦ και ἀτομικοῦ ἰδεώδους.

Βασιλείου Μπάρμπα

Ἡ ἀξιολόγησις τῆς ἀτομικότητος τοῦ παιδιοῦ

Στὴν πρωτογενῆ κοινωνικὴ ὁμάδα τῆς οἰκογενείας ἢ παρακολούθησις τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τοὺς γονεῖς εἶναι ἰσχυρὴ, σταθερὴ καὶ φυσιολογικὴ, διότι ὑποκινεῖται ἀπὸ τὸ μητρικὸ φίλτρο, τὴν ὁρμὴ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τὸ συναίσθημα τῆς οἰκογενειακῆς εὐθύνης.

Ὅταν ὅμως τὸ παιδί κατὰ τὸ ἑβδομο ἔτος τῆς ἡλικίας του ἀποτελέσῃ μέλος δευτερογενῶν ὁμάδων, ὅπως εἶναι ἡ σχολικὴ, ἡ θρησκευτικὴ, ἡ φιλικὴ κ.λ.π., τῆ θέσι τῶν πηγαίων αὐτῶν ὁρμῶν ποὺ ὑποκινοῦν τὴν παρακολούθησίν του καταλαμβάνει ἡ προσωπικότητά του ἡγέτη τῆς ὁμάδος μετὴν ἄμεση, προγραμματισμένη καὶ σκόπιμη ἐπικοινωνία του μετὸ παιδί.

Ἔτσι, ἡ εἴσοδος τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν σχολικὴν ὁμάδα δημιουργεῖ στὸν ἐσωτερικὸν του κόσμον μιὰ σιωπηλὴν συνήθως ψυχολογικὴ ἀντίδραση, ποὺ ἡ αἰτία τῆς πρέπει ν' ἀναζητηθῆ εἰς τὴν ταυτόχρονην γνωριμίαν του μετὸ δάσκαλον. Διότι διαισθάνεται πὺς ἡ παρακολούθησί του γίνεται σκόπιμα καὶ κατὰ πολὺ διαφορετικὸν τρόπον ἀπὸ αὐτὸν ποὺ γνώριζε.

Μετὸν καιρὸν φυσικὰ τὸ παιδί πείθεται, ὅτι ἡ νέα αὐτῆ παρακολούθησις συντελεῖται γιὰ τὸ καλὸν του καὶ ἡρεμεῖ.

Ἄλλὰ τὰ κατάλοιπα αὐτῆς τῆς ἀντίδρασης εἶναι δυνατόν νὰ συσσωρευθοῦν εἰς τὴν ἀτομικότητά του καὶ νὰ δημιουργήσων ψυχικὰς διογκώσεις καὶ κενά, ποὺ θὰ ἐπηρεάσων ἀρνητικὰ τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀνέλιξίν τῆς.

Αὐτὴ ἡ ζημία μετριάζεται φυσικὰ, ὅταν τὸ παιδί ἀπὸ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του γνωρίσῃ τὸ νηπιαγωγεῖον.

Διότι εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτὴν ὄχι μόνον δὲν ὑποπεύεται εὐκόλως τὴν ἀλλαγὴν τῆς παρακολούθησις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ εὐπλαστῆ ἀκόμα φύσις μπορεῖ νὰ συγχωνεύσῃ μετὸ εὐλάχιστον ἀντιδραστικὰ φαινόμενα τῆς διαφορετικῆς καταστάσεως τῶν πρωτογενῶν καὶ δευτερογενῶν ὁμάδων καὶ νὰ τῆς προσαρμόσῃ ἀφομοιωτικὰ εἰς τὸ ἐγὼν του.

Τόσον ὅμως κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ νηπιαγωγεῖον, ὅσο καὶ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὁ ἡγήτορας ἐπιχειρῶντας νὰ μεταστρέψῃ τὸ παιδικὸν ἔνστικτον τῆς κρίσιμης αὐτῆς περιόδου καὶ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀφομοίωσιν τῶν δύο καταστάσεων πρέπει νὰ ξεκινᾷ ἀπ' τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ παιδί, ποὺ αὐτὴ πρώτη ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς ἀγωγῆς καὶ τὴν ἐγγύθησιν εἰς ἐπιδιώξεις τῆς. Ἔτσι θὰ συνδέσῃ κατὰ φυσιολογικὸν καὶ θετικὸν τρόπον τὴν αὐθόρμητον οἰκογενειακὴν παρακολούθησιν μετὸ δικὴν του μεθοδικὴν τῆς σχολικῆς περιόδου.

Μέσα εἰς τὴν σχολικὴν ὁμάδα ἢ συστηματικὴν πλέον παρακολούθησιν τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὸν δάσκαλον δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν πρόληψιν τοῦ κακοῦ καὶ τὴν προφύλαξιν τῆς σωματικῆς του ἀκεραιότητος, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὸν κύκλον τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς του ἀνάπτυξης καὶ εἶναι συνυφασμένη μετὸ σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς.

Ἀπὸ ἀπλῆς γιὰ τὴν ἀποσόβησιν τοῦ κακοῦ στατικῆς ἢ καὶ δυναμικῆς ἐνέργειας μετατρέπεται εἰς πολὺπλευρὴν ἐργασίαν, ποὺ ἐκτελεῖται σύμφωνα μετὸ

10) Συναίσθημα:

Έχει συναισθηματικό πλούτο, πού νά τόν οδηγῆ σέ ἐξαιρετικές πράξεις καί ἀξιέπαινες; Ἀντιδρᾷ ἀποτελεσματικά γιά νά ἐλαττώσῃ τόν ἀρνητικό καί ἄσκοπο συναισθηματισμό τῆς ἡλικίας του; (Μεγαλόψυχος—καλόκαρδος—συναισθηματικός—εὐέξαπτος ἢ ἀναίσθητος).

11) Προσοχή:

Μπορεῖ καί ἐπιδιώκει νά προσέχῃ συνεχῶς καί ἐντατικά, χωρὶς νά τόν ἐνοχλοῦν οἱ ἀντιδράσεις καί νά μὴ λησμονῆ ἐκεῖνο γιά τό ὅποιο κατέβαλε αὐτή τήν προσοχή; (Προσηλωτικός—προσεκτικός—διασπώμενος—ἀπροαίρετος).

12) Παρατήρηση:

Έχει τήν ἱκανότητα νά παρατηρῆ σέ τέτοιο σημεῖο, πού νά ἐπιχειρῆ καί μὲ πείραμα τήν πλήρη ἔρευνα τοῦ παρατηρουμένου; (Ἐρευνητικός—συγκριτικός—παρατηρητικός—ἐπιπόλαιος).

13) Μνήμη:

Ἀπομνημονεύεται πιστά καί μὲ ἀκρίβεια καί μπορεῖ νά συγκρατῆ στό μνημονικό του πεδίο τίς παραστάσεις καί τίς ἔννοιες μέχρι τοῦ σημείου, πού μὲ εὐκολία καί σέ παρωχημένο χρόνο νά προβαίνει σέ πιστή ἀναπαράση; (Παραστατικός—μνήμων—συνδυαστικός—ἀμνήμων).

14) Φαντασία:

Έχει τήν ἱκανότητα νά δημιουργῆ ἔργα ἰδικῆς του ἐμπνεύσεως, χαλιναγωγώντας τήν ἀπέραντη παιδική φαντασία του στό ἰδανικό ἐπίπεδο τῆς ἐπαφῆς τῆς μὲ τήν πραγματικότητα; (Ἐφευρετικός—εὐφάνταστος—μυστηριώδης—φαντασιοκόπος).

15) Διανόηση:

Διεισδύοντας στά νοήματα ἔχει τήν ἀφαιρετική ἱκανότητα ἀνεπτυγμένη σέ τέτοιο βαθμό, πού νά εἶναι σέ θέση νά ἐκφράζῃ δικές του γνῶμες μὲ ἀκρίβεια καί σαφήνεια; (εὐφυής—νοήμων—λογικός—αὐφυής).

16) Κλίση:

Σημειώνει ξεχωριστή πρόοδο σέ ὀρισμένο εἶδος ἐργασίας ἢ ἀσχολίας καί πῶς τήν ἀξιοποιεῖ; (Ἰδιοφυής—δεξιότηχνης—ἐπιδέξιος—ἀδέξιος).

17) Κοινωνικότης:

Έχει ἀνεπτυγμένα κοινωνικά βιώματα, ὥστε νά μπορῆ νά φθάνη καί μέχρι τοῦ βαθμοῦ τῆς αὐτοθυσίας; (Ἄλτρουϊστής—κοινωνικός—ἀτομιστής—διπρόσωπος).

Κατὰ τό διάγραμμα μας οἱ δύο πρῶτοι χαρακτηρισμοὶ τοῦ κάθε φορέα

ἀντιστοιχοῦν στοὺς κανονικοὺς καὶ δημιουργικοὺς τύπους Ω^1 καὶ Ω^2 τῆς χαρακτηρολογίας τοῦ Γιαίνς καὶ βαθμολογοῦνται ἀπὸ τὸ δάσκαλο ἀπὸ τοῦ 10 μέχρι καὶ τοῦ 9 καὶ ἀπὸ τοῦ 8 μέχρι καὶ τοῦ 6. Οἱ δύο ἐπόμενοι καλύπτουν τοὺς ἐλαττωματικοὺς τύπους Σ^1 καὶ Σ^2 τοῦ αὐτοῦ χαρακτηρολόγου καὶ βαθμολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 5 μέχρι καὶ τοῦ 4 καὶ ἀπὸ τοῦ 3 μέχρι καὶ τοῦ 1.

Πέρνοντας λοιπὸν τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ κάθε φορέα, ἐκεῖνον δηλαδὴ ποῦ χαρακτηρίζει τὸ παιδί, σχηματίζουμε τὴ δυναμικὴ συμπερασματικὴ πρόταση τῆς ἀξιολόγησης τῆς ἀτομικότητος τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ βαθμολογικὴ αὐτὴ ἀξιολόγηση πρέπει νὰ σημειώνεται τοῦλάχιστον κάθε ἑξάμηνο, ὥστε στὰ ἕξι χρόνια τοῦ δημοτικοῦ σχολείου νὰ ἔχουμε 12 συνεχόμενα διαγράμματα, ποῦ θ' ἀποτελέσουν τὸν ἀτομικὸ φάκελλο τῆς προόδου τοῦ παιδιοῦ.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τὴ βαθμιαία βελτίωση αὐτῆς τῆς προόδου εἶναι ἀπαραίτητο νὰ παρακολουθοῦμε ἐντατικὰ τὸ παιδί καὶ νὰ ἐπιδώκουμε τὴ βαθμολογικὴ ἄνοδο τῶν χαρακτηρισμῶν του χρησιμοποιῶντας τὴ δύναμη τῆς ἀγωγῆς καὶ τὴν προσωπικότητά μας.

Στὸ δύσκολο αὐτὸ ἔργο μας θὰ μᾶς βοηθήσῃ καὶ τὸ ἴδιο τὸ παιδί— ἐκτός ἀπὸ τὴ δική μας ἐπέμβαση καὶ τὴ συνεργασία μας μὲ τὴν οἰκογένειά του—, ὅταν τὸ συνηθίσουμε νὰ ἐνεργῇ αὐτόβουλα σὲ σημεῖο ποῦ καὶ μόνο του νὰ παρακολουθῇ, νὰ προστατεύῃ καὶ νὰ βελτιώσῃ τὸν ἑαυτό του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- 1.—Χαρακτήρες ἢ ψυχολογικοὶ τύποι—Σπ. Καλλιὰφα
- 2.—Ἡ ψυχογραφία ἐν τῷ σχολείῳ καὶ τὸ δελτίον ἀτομικότητος—Ν. Ἐξαρχοπούλου—Σ. Γεδεῶν.
- 3.—Δελτίον ἀτομικότητος—'Αθ. Παπακωνσταντίνου.
- 4.—Δελτίον πορατηρήσεως ὑπὸ Ἰ'ιχάρδου Μέϊλι'
- 5.—Διάγραμμα χαρακτηρολογίας τοῦ Γιαίνς.
- 6.—Τὰ πρῶτα πέντε παιδικὰ ἔτη—Σπ. Καλλιὰφα.
- 7.—Εἰσαγωγή εἰς τὴν χαρακτηρολογίαν τοῦ Ἔρνστ, Κρέτσμερ καὶ ψυχολογικὴ ἔρευνα σχετικὴ πρὸς αὐτήν.
- 8.—Ὁ ἀτομικὸς φάκελλος.—Γρ. Ἀρβανίτη (Περιοδικὸ «Σχολεῖο καὶ ζωὴ»).

ELISABETH GERIN

ΥΠΕΡ ἢ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ

«Διδασκαλία, δὲν εἶναι νὰ καταργῆς τὸ ἐμπόδιο, εἶναι νὰ μάθουν νὰ τὸ ὑπερπηδοῦν».

Georges Duhamel

α) Σχολικοῦ

Ὁ Παιδαγωγός, σ' ὅποια βαθμίδα κι' ἂν ἀνήκει, πρέπει νὰ λογαριάσῃ ὅλες τὶς παιδαγωγικὲς ἐνέργειες ποὺ εὐνοοῦν ἢ ὄχι τὴν ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ. Ἔτσι λοιπὸν δὲν μπορεῖ νὰναι ἀδιάφορος στὴν προσφορὰ τοῦ εἰκονογραφημένου. Αὐτὴ ἡ προσφορὰ ὁμῶς μπαίνει σὲ διάφορες προοπτικὲς, ἀπὸ τὶς ὁποῖες μερικὲς διαγράφουν πιὸ ἄμεσα τὸν ρόλο τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ ἔργου του νὰ στερεώσῃ τὸ διανοητικὸ σχηματισμὸ τῶν μαθητῶν του. Οἱ κρίσεις γι' αὐτὸ μερικῶν μελῶν τοῦ διδακτικοῦ σώματος, δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ, ἐκφράζονται ἔτσι: ἡ ἀδιάκοπτη ἀνάγνωση τῆς παιδικῆς ἐφημερίδας ἀντιπράττει στὴν ἐνέργεια τοῦ διδασκάλου· τὸ εἰκονογραφημένο λοιπὸν εἶναι ἓνας κίνδυνος καὶ ἔχει πολλοὺς τίτλους. Πρῶτα μὲ τὴν ἐξωτερικὴ ὄψη του παραμορφώνει τὸ γούστο καὶ συνειθίζει τὸν ἀναγνώστη νὰ εὐχαριστιέται στὸ ἄσχημο καὶ χονδροειδές. Ἐπειτα μὲ τὸ περιεχόμενό του.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ κόσμου διαστρέφει τὸ κριτικὸ πνεῦμα τοῦ παιδιοῦ. Βάζοντας στὸ ἴδιο τὸ πλάνο τὴν ἀληθινὴ ἱστορία, τὸ χιουμουριστικὸ διήγημα ἢ τὴ μυθουστορηματικὴ κατασκευὴ, ἀνατρέπει τὴν ἱεραρχία τῶν ἀξιῶν. Ὁ ἀναγνώστης δὲν κάνει πιὰ διάκριση ἀνάμεσα στὸ μῦθο καὶ στὴν πραγματικότητα, καὶ ὅπως ὁ μῦθος αὐτὸς εἶ-

ναι καὶ πολὺ συχνὰ ἀσαφής, τὸν προδιαθέτει νὰ βρῖσκη κανονικὸ αὐτὸ ποὺ μέσα του εἶναι παράλογο. Πῶς τότε νὰ θαυμάσῃ αὐτὴν τὴν καταπληκτικὴ εὐκολία τόσων νέων ποὺ παραδέχονται τὸ ἀπίθανο, τὴν δικὴν των περιφρόνηση τῆς λογικῆς; Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ βάλωμε πάνω στὸ σύνολο τῶν ἐσφαλμένων γνώσεων—ἱστορικῶν ἢ ἐπιστημονικῆς τάξεως—ἀντικείμενα σχολικὰ δεδομένα, σωριασμένων κατὰ μαθήματα πολυαριθμῶν ἀναγνώσεων. Ὁ ἔφηβος θάχῃ πάντα τὴν τάση νὰ φαντάζεται τὸ πραγματικὸ κάτω ἀπὸ ἐκφράσεις πιὸ συναρπαστικὲς—τὸ ἴδιο λασθεμένες—σχεδιασμένες ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα του.

Τέλος (κατὰ τὴν γνώμη τῶν ἰδίων προσώπων), αὐτὸ τὸ διάβασμα βλάπτει σοβαρὰ τὴν ἐκμάθηση τῆς γλώσσας καὶ τὴν καλὴ τῆς χρῆση. Ἡ ἀνακρίβεια καὶ τὸ νεφελῶδες τοῦ λεξιλογίου ἔγινε ἀνάγλυφο μὲ τὴν ἀπλὴ ἀνάγνωση ὅλων τῶν εἰκονογραφημένων μιᾶς μόνο ἐβδομάδας· συνειθίζουν τὸ παιδί νὰ ἀρκεῖται σὲ λέξεις καὶ νὰ χρησιμοποιῆ ἐκφράσεις δῆθεν χτυπητές... Ἔτσι κάνουν ἀτροφικὲς τὶς δυνατότητες τοῦ ἀναγνώστη γιὰ μιὰ ἐκφραση καὶ ἀκόμη γιὰ κατανόηση. Ἡ περιφρόνηση τοῦ κειμένου ἔχει σὰν συνέπεια τὴν ἀπουσία τοῦ ἐνδιαφέροντος ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἀληθινὴ ἐννοια τοῦ κειμένου... Τὸ ἴδιο καθορίζει

έπίσης ή κ. Labeysie στη μελέτη της για την επίδραση τής εφαρμογής τής αναγνώσεως στις διανοητικές προόδους: «Οί μαθητές που διαβάζουν μόνο εικονογραφημένα αποκαλύπτονται κατώτεροι από τους συμμαθητές των στις όρθογραφικές ασκήσεις ή τήν έπεξήγηση του κειμένου».

Είναι όρθο αυτές οί διαπιστώσεις να άνησυχήσουν τους παιδαγωγούς. Κι' όμως δέν αναφέρονται στο ίδιο τό εικονογραφημένο, αλλά στις άπλές δημοσιεύσεις που άπηχούν διατυπωμένα παράπονα. Σημειώσατε λοιπόν ότι αυτές οί δημοσιεύσεις είναι μέρος μόνο του παιδικού τύπου. Θάταν πολύ άδικο να κρίνωμε τό σύνολο αυτού με τά γραφόμενα που δυσαρεστούν ή προσβάλλουν, άκριβώς με τόν θεαματικό χαρακτήρα τών υπερβολών των.

Βεβαιώνοντας έξ άλλου, ότι τό εικονογραφημένο μπορεί να άσκήση τήν επίδρασή του στο σχηματισμό του πνεύματος του παιδιού, τήν άπόκτηση του γλωσσικού και του λεξιλογίου του, είναι τό να αναγνωρίζωμε τήν είσφορά διανοητικής καλλιέργειας κάθε άναγνώσεως.

Πρέπει να παραδεχτούμε, ότι μπορεί άληθινά τό εικονογραφημένο, άν είναι καλά συνταγμένο και γραμμένο, να συνεργαστή, με κάποιον τρόπο πιο προσιτό από τό βιβλίο, στη διανοητική μόρφωση του παιδιού. Αύτή ή μόρφωση όμως να μην είναι αύτή του άλλοτε: όταν οί καθηγητές βεβαιώνουν, ότι οί σημερινοί μαθητές των εκφράζονται με τρόπο πολύ διαφορετικό από τους προπολεμικούς, σε ύφος κοντινό του διαλόγου, συχνά πολύ εικονογραφικό, διαπιστώνουν ένα γεγονός χωρίς να εκφράζουν όμως κρίση άξίας. Τό ίδιο συμβαίνει, όταν άγαγνωρίζουν τήν ταχύτητα άφομοιώσεως του παιδιού: «παρατηρεί πολύ γρήγορα τίς εικόνες, πετá πάνω από τό κείμενο και όμως, όταν του ζητώ να μου έξηγήση τήν εικονογραφημένη ιστορία, παρατηρώ ότι τήν έχει πολύ καλά καταλάβει, ενώ μόλις είχα τόν χρόνο έγώ να δια-

βάσω τά κείμενα», διαπιστώνει «είδικός τών παιδιών».

β) Έξωσχολικού

Ό έξωσχολικός παιδαγωγός άρνείται να παραδεχτή τέτοια αντίληψη του εικονογραφημένου. Έπειδή βλέπει και παρατηρεί τους νεαρούς κατά τήν διάρκεια χρονικών περιόδων που δέν υπόκεινται στην σχολική ή οικογενειακή έπιρροή, είναι πιο εύκολο από κάθε άλλον μάρτυρα τής ζωής του παιδιού να αποκαλύψη τίς θετικές προσφορές μερικών άπασχολήσεων. Η άποστολή του είναι να τά χρησιμοποιήση για τό καλό αυτών, για τους όποιους είναι υπεύθυνος.

Άνάμεσα, λοιπόν, στο σύνολο τών αναπαυτικών άπασχολήσεων ή άνάγνωση κρατεί μια θέση έκλεκτή. Διαπλάσσει λίγο-λίγο τό πνεύμα του άναγνώστη, προσανατολίζει τά όνειρά του, τόν προδιαθέτει να διαλέξη και να δεχτή αυτό που ή ζωή θά του προσφέρει συγκεκριμένα στο πεδίο τής δράσεως και τής έκλογής.

Χωρίς άμφιβολία, ή εικονογραφημένη έφημερίδα δέν είναι τό βιβλίο, που ό έξωσχολικός παιδαγωγός έπιβεβαιώνει τή χρησιμότητά της και πιστεύει στις ιδιαίτερες δυνατότητες, με τόν όρο όμως, τό εικονογραφημένο να άναγνωσθή και να συνταχθή με δρους πολύ άκριβείς. Ξαναβρίσκομε έδώ τήν άπάντηση που πριν σημειώσαμε: ή παιδική έφημερίδα πρέπει να κριθί μόνο σαν έφημερίδα του παιδιού χωρίς να αναφέρεται σ' άλλους τρόπους έκφράσεως.

Και μπορεί να είναι τέτοια σε μια συνέχεια, δηλαδή όχι σε ένα μόνο τεύχος, αλλά σε προοπτική χρονιάς.

Είναι άλήθεια, ότι ή συνήθεια του πνεύματος στα εικονογραφημένα διηγήματα και στα σύντομα κείμενα είναι πολύ κακή πρόσκληση στην διανοητική προσπάθεια. Άλλά ή έφημερίδα, ξυπνώντας τό ένδιαφέρον σ' ένα ζήτημα, χάρις στην εύκολία τής άναγνώσεως γίνεται αίτία αύτής τής προσ-

πάθειας. Δέν ἔχει ἀποδεχτῆ—εἶναι τουλάχιστο τὸ συμπέρασμα πολλῶν βολιδοσκοπήσεων πλησίον τῶν νεαρῶν μαθητῶν, ὅπως καὶ πλησίον τῶν γονέων τῶν—, ὅτι ἡ ἀνάγνωση τοῦ εἰκονογραφημένου ἐκτρέπει τὸ ἔξυπνο καὶ ἐργατικὸ παιδί ἀπὸ τὰ πιὸ δυσχερῆ ἀναγνώσματα του. Καὶ ὁ ἄλλος τύπος τοῦ παιδιοῦ, πού εἶναι μέτρια προικισμένο, ὀκνηρὸ ἢ ἀσταθές, θὰ ἔχη πάντα ἀνάγκη ἐκγυμνάσεως ἢ μορφώσεως γιὰ νὰ ἐπιδοθῆ θεληματικὰ καὶ νὰ εὐχαριστηθῆ στὴ «σοβαρῆ ἀνάγνωση». Ἐδῶ ἀκόμη δέν θὰ μπορούσαμε νὰ βγάλωμε στὸ ἴδιο ἐπίπεδο ὅλα τὰ εἰκονογραφημένα. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ συναρπάζουν τόσο ὀλικά τὸ πνεῦμα, πού τὸ «περικλείουν», σὰ νὰ ποῦμε, στοὺς δικούς τους τύπους ἐκφράσεως. Ἄλλα ἀντίθετα σχεδόν, σὰν τὴν τηλεόραση, εὐκολύνουν τὸ πλησίασμα στὴ γνώση, διεγείροντας τὴν ἐπιθυμία νὰ γνωρίσουν καλύτερα ἓνα ζήτημα, τὸ ὁδηγοῦν πρὸς τὸ βιβλίον.

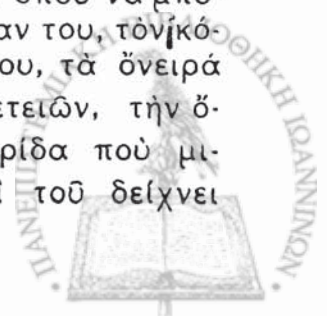
Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ τὴν διασπορὰ καὶ συντομία τῶν ἄρθρων, τὰ τόσο λυπηρὰ σὲ μερικές ἀπόψεις. Ἐχουν ὅμως μιὰ πραγματικὴ παιδαγωγικὴ ἀξία ἐπειδὴ προσαρμόζεται, γιὰ τὴν εὐκολὴ ἐκλογή, στὴ σημερινὴ κατάσταση τοῦ παιδιοῦ (τῆς ζήτησής του) στὴ στιγμή πού παίρνει τὸ εἰκονογραφημένο. Μιὰ «ἠθικὴ συμβουλή» πού θὰ περνοῦσε ἀπαρατήρητη σ' ἓνα μακροσκελές κείμενο, ἀποκτᾷ ἀξία ἐφόδου, ὅταν παρουσιάζεται σὲ μιὰ ἢ δυὸ στίλλες σὲ ἀναγνώστη πού βρίσκεται σὲ κατὰστασιν ἀνέσεως καὶ διαθεσιμότητος. Τὴν εἰκόνα ἐπίσης μὲ τίς σύντομες φράσεις, πού δείχνουν συνεχεῖς κύκλοι μικροί, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀντικρύσωμε κι αὐτὴν σὰν ἓνα σχῆμα ἐκφράσεως, πού ἔχει μιὰ ἀκριβῆ ἔννοια. Ἄπλοποιεῖ, εἶναι ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ ἀπομονώνει μερικὰ χαρακτηριστικά, τὰ καθιστᾷ πιὸ ἀντιληπτὰ στὸ παιδί. Στὴν λίγο στοιχειώδη διαδοχὴ τῶν σχεδίων τῆς ἐμψυχώνει μιὰ κατάστασιν εὐκολώτερα ἀπὸ τὸ κείμενο. Μεταφράζει τὴν κίνηση δηλ. τὴν ζωή.

Βάλλει λοιπὸν κατ' εὐθείαν στὸν νεαρὸ ἀναγνώστη, τοῦ μεταφέρει, χωρὶς τὸ ἐνδιάμεσο τοῦ συλλογισμοῦ, τὸ οὐσιῶδες παίρνοντας θέση ἢ στάση. Ἡ ἐντιμότητα καὶ τὸ θάρρος τοῦ Ἄγνοῦ Ἰππότη συναρπάζουν τὸ παιδί καλύτερα ἀπὸ τὰ παραδείγματα πού γίνονται ἀπὸ τὴν διδασκαλία στὸ μάθημα τῆς ἠθικῆς. Ἡ εἰκόνα μὲ μικρὲς φράσεις πού δείχνουν συνεχῶς μικροὶ κύκλοι μπορεῖ ἔτσι νὰ εἶναι βαθεῖα «παιδαγωγικὴ» σὰν παράδειγμα χωρὶς λόγια. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος «μπλέκοντας» κάποτε ἓνα ἐνδιαφέρον δύσκολο στὴ σύλληψη, τὸ στερεώνει στὸ γενικὸ περιεχόμενο τοῦ τεύχους: οἱ σελίδες μὲ δεδομένα, οἱ βιβλιογραφίες, οἱ πρακτικὲς πληροφορίες, ὅτι μπορεῖ νὰ δώσῃ στὸν ἀναγνώστη, μὲ ἄνεση, ἀκριβεῖς γνώσεις.

Αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον, πού δέν τὸ ἀρνηθήκαμε, ξεσηκώνει μιὰ προσπάθεια παρατηρήσεως καὶ προσοχῆς. Πολὺ συχνὰ παραγνωρισμένης.

Τέλος δέν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε, ὅτι αὐτὲς οἱ εἰκόνας, αὐτὴ ἡ σύντομη πληροφορία, αὐτὴ ἡ διασπορὰ σὲ διάφορα θέματα, θὰ βρεθοῦν ἀπὸ τὸ παιδί στὴν καθημερινὴ ἐφημερίδα, ὅταν γίνῃ ἔφηβος. Προσφέροντάς του ἐπιφυλακτικὸν τύπον στὴν ἡλικία του, τὸ προφυλάγει ἀπὸ τὸ εἰκονογραφημένο τῶν ἐφήβων τώρα καὶ τὸ προετοιμάζει σύγχρονα γι' αὐτό, δίνοντας τὴν γεύση νὰ μνηθῆ ἀργότερα στὸ μεγάλο τύπον πληροφοριῶν ἢ κομμάτων, ἀναγκάζοντάς το νὰ πάρῃ θέση μπροστὰ στὰ γεγονότα. Ἡ παιδικὴ ἐφημερίδα λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ἀντιληπτὴ ἀπ' αὐτό, χωρὶς μίμηση, χωρὶς μετατόπιση, πού δέν θὰ ταίριαζε καθόλου στὴν ἐπιθυμία του νὰ εἶναι «παρμένη στὰ σοβαρά».

«Τὸ παιδί τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ ἐφημερίδα, πού νὰ εἶναι ἀληθινὰ γι' αὐτό, ὅπου νὰ μπορῆ νὰ ξαναβρῆ τὸ σύμπαν του, τὸν κόσμο του, τίς ἐπιθυμίες του, τὰ ὄνειρά του, τὴν ἀνάγκη περιπετειῶν, τὴν ὄρεξιν φυγῆς. Μιὰ ἐφημερίδα πού μιλάει τὴ γλῶσσα του καὶ τοῦ δείχνει

Τατιάνα Σταύρου

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ὁμιλία)

Ἡ ἐπιθανάτεια ἀγωνία τῆς Βασιλεύουσας

Τὸ ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ φόρεσε στὶς 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1449 στὸ μελαγχολικὸ Μυστρά τὸ ὄγδοο τέκνο τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου σφίγγει στὸ μέτωπο. Ἐκεῖ θὰ μείνη «στέφος ἄφθαρτον» εἰς τὴν Αἰωνιότητα,

Εὐγνωμονοῦμε τὴν καλὴ μας μοῖρα, εὐγνωμονοῦμε σὰν ἔθνος γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Κωνσταντίνου στὴ σειρὰ τῶν ἐνενήκοντα Ἰσαποστόλων. Γιατί ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος πέθανε ξαφνικά, ὁ Δημήτριος, ὁ ἄλλος ἀδελφός θέλησε νὰ πάρῃ τὸ θρόνο. Τότε ἡ Παλαιολογίνα, ἡ βασιλομητέρα πού εἶχε στ' ἀναμεταξύ καλογερέψει κι' ἀπὸ Ἑλένη μετωνομάστηκε Ὑπομονή, κάλεσε τὰ παιδιὰ τῆς καὶ τοὺς ἄρχοντες τοῦ Βυζαντίου νὰ βεβαιώσουν ὅτι «τὸ πρωτεῖον τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγάπη τῶν ἐν τῇ Πόλει σχεδὸν πάντων, τὸν Κύριον Κωνσταντῖνον διὰ τὸν βασιλέα κρίνουσιν».

Θὰ χρωστοῦμε αἰώνια χάρη στὴ γνωστικὴ αὐτὴ μητέρα πού ἔβαλε τὸ βάρος τῆς πείρας καὶ τῆς θέσης τῆς καὶ μᾶς ἔδωσε τέτοια πολύτιμη κληρονομία, ἀδαπάνητη. Γιατί ποιοὺς ξέρει σὲ τί ἐξευτελισμοὺς θὰ μᾶς ἔριχνε ἡ ἐλαστικὴ συνείδηση τοῦ Δημητρίου πού λίγο μετὰ τὴν Ἀλωση στὴ διαμάχη μὲ τὸν ἀδελφὸ του Θωμᾶ ζήτησε τὴ

τὴ ζωὴ, τὸν κόσμον, ὅπως μπορεῖ νὰ τὸν ἰδῇ μὲ τὰ μάτια του τὰ παιδικά».

Τὸ παιδί ἔχει ἀνάγκη τοῦ εἰκονογραφημένου.

Μετάφραση: ΓΕΩΡ. ΤΟΛΑΚΗ

βοήθεια τῶν Τούρκων. Καὶ δὲν τρόμαξε νὰ πρᾶσφῆρῃ τὴν κόρη του Ἑλένη ὡς γυναῖκα στὸν φονέα τοῦ ἀδελφοῦ του αὐτοκράτορα, στὸ Μωάμεθ τὸν καταστροφέα τοῦ Γένους του.

Φρίττουμε — κι' ἄς πέρασαν 510 χρόνια — καὶ θ' ἀνατριχιάζουμε ἀπὸ φρίκη ὅσο ὑπάρχουμε ὡς λαὸς ὅταν σκεπτόμαστε ἀπὸ τί ἐπονείδιστες ὑποχωρήσεις καὶ ντροπιασμένες φιλίες μᾶς γλύτωσε ἡ μοῖρα μας. Χωρὶς τὴν ὀλοκληρωτικὴ θυσία τοῦ Κωνσταντίνου ὁ ἑλληνισμὸς θ' ἄχει βουλιάζει στὸ σκοτάδι τῆς ντροπῆς γιατί τὸ ὅτι ὁ Δημήτριος θ' ἄχει συνθηκολογήσει δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀχούμε ἀμφιβολία κατόπι ἀπὸ τὴ διαγωγὴ πού ἔδειξε. Πὼς θ' ἄχει παραδώσει τὴν Πόλη κερδισμένος ἀπὸ τίς ἀπατηλὲς προτάσεις τοῦ Μωάμεθ μποροῦμε νὰ τὸ βεβαιώσωμε χωρὶς δισταγμό. Καὶ τότε ἐμεῖς — ὁ ἑλληνισμὸς — δὲν θ' ἄχαμε τὴν περήφανη ἀπάντηση στὸν πρέσβυ τοῦ Σουλτάνου ὅταν ἔστειλε τίς γνωστὲς προτάσεις γιὰ παράδοση καὶ γιὰ μεταφορὰ τοῦ βασιλικοῦ Οἴκου στὴν Πελοπόννησο. Ὅταν «τὸ φλάμπουρο τσακίστηκε καὶ τὸ καντήλι ἐσβήστη» δὲν θ' ἄχαμε νὰ μᾶς φωτίζει στὴ μακρὰ καὶ ἀσέληνο νύχτα τῆς δουλείας τὸ θησαυρὸ τῆς ὑπέρτατης θυσίας. Τὴν ἔνδοξη ἦττα, τὸ σπαραγμὸ τῆς καταστροφῆς, τὸ ὀλοκάυτωμα καὶ τὴν Πύλη τοῦ Ἁγίου Ρωμανοῦ πού ἀπὸ τοποθεσία γῆινη μεταμορφώθηκε σὲ οὐράνιο φῶς πού «ἐφαίνε ἐν τῇ σκοτίᾳ» τοῦ ταπεινοῦ ραγιά τὸ φῶς τῆς ἐλπίδας.

Δὲ θ' ἄχαμε τὰ λόγια ἐκεῖνα τὰ περήφανα κληρονομία τοῦ Γένους ἀνα-

φαίρετη: Τὴν δὲ Πόλιν σοι δοῦναι οὐκ ἔμὸν ἐστὶν οὐδ' ἄλλου τινὸς τῶν οἰκούντων ἐν αὐτῇ...

Κι' ἔπειτα τὴ θαυμαστὴ συνέχεια: Πάντες γὰρ αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν», λόγια ποῦ ἔμειναν ὑποθήκη ἱερῆ, χαραγμένα στὸ κόκκαλό μας. Τᾶκανε γκόλφι τοῦ ὀ ἐλληνικὸς λαός, τὰ δικαίωσε, τὰ ὑψωσε σὲ κανόνα ζωῆς, σὲ πράξη χρέους ὑπέρτατου. Καὶ τὰ ἐφάρμοσε πιστὰ πιστὸς στὰ ῥήματα τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορά του σὲ κάθε περίσταση ποῦ τοῦ παρουσίασε ἡ μακρόχρονη πάλη του μὲ τὸ πεπρωμένο. Σὲ ὅλες τὶς ἀνώριμες ἐπαναστάσεις ποῦ ξεσήκωσε ζητώντας τὴν ἐλευθερίαν του, στοὺς πολέμους του, ὡς σήμερα, ὡς τὴν Ἀλβανία ὡς τώρα δὲν «ἐφείσθη τῆς ζωῆς αὐτοῦ» ποτέ του.

Ὅμως ὁ ἀνθοφόρος Μάϊος τελειώνει, τὸ δράμα τῶν πενηντατεσσάρων ἡμερῶν πλησιάζει στὴ δύση του. Τὸν Γολγοθᾶ θὰ τὸν ἀνεβεῖ ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος συντροφεμένος ἀπὸ τὸν λαό του σύσσωμο, τὶς 80 χιλιάδες κατοίκους τῆς Βασιλείας του. Τοῦ Κρανίου ὁ τόπος ἔχει βρεθεῖ—τὸν διά-

λεξε μόνος του—ἡ Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ περιμένει γιὰ τὴν τελικὴ Σταύρωση.

Στὶς 29 Μαΐου ἡμέρα Τρίτη, δύο ὥρες πρὶν φέξει, ξέσπασε ἡ μεγάλη συντονισμένη ἐπίθεση ἀπὸ ξηρὰ καὶ θάλασσα γύρω στὰ τεῖχη τῆς Θεοφρούρητης. Στὶς 29 Μαΐου ἡμέρα Τρίτη μόλις εἶχε ροδίσει ἡ αὐγὴ ἀκούστηκε ἡ στεντόρια κραυγὴ πρὸ ἀντήχησε μέχρι περάτων τῆς οἰκουμένης:

ΕΛΛΩ· Η ΠΟΛΙΣ

Ἀπὸ τὰ κάστρα, τὶς ἐπάλξεις, τὰ φρούρια κα-
]τεβαίνει ὁ
δικέφαλος τῶν Παλαιολόγων καὶ ἀνεβαίνει στὴ
[θέση του
ἡ ματωμένη ἡμισέληνος. Ὁ τελευταῖος Αὐτο-
]κράτωρ τοῦ
Βυζαντίου πέφτει ἀνάμεσα στὸ μέγα πλῆθος
[τῶν μαχητῶν
ποῦ ἔδωσαν τὴ ζωὴ «αὐτοπροαιρέτως» γιὰ νὰ
]ὑπερασπίσουν
«τὴν περικαλῆ πατρίδα, τὴν χαρὰν καὶ ἐλπί-
[δα πάντων Ἑλλήνων».

«Ἦν δὲ πᾶσα ἡ ζωὴ τοῦ αἰοδίμου ἐν βασιλευσὶ καὶ γαληνοτάτου καὶ μάρτυρος τούτου χρόνος τεσσαράκοντα ἑννέα καὶ μῆνες τρεῖς καὶ ἡμέραι εἴκοσι».

Λάμπρου Α. Τατσιοπούλου, Διδ)λου

ΝΙΚΌΛΑΟΣ ΣΚΟΥΦΆΣ

Ὁ Λαός ἐνίκησεν. Ἡ Σταυροφόρα Γαλανόλευκη ἐστήθη στίς ἐπάλξεις τῶν θρυλικῶν κάστρων τοῦ 1821 καὶ ἀγκάλιασε στεριά καὶ θάλασσα. Οἱ Ἑλληνες ἀποκαλύφθηκαν καὶ τὸ δάκρυ τους ἐκύλισε διαμάντι τιμῆς.

Τὰ μέτωπα τῶν ραγιάδων, χαραγμένα ἀπὸ τὴ μαύρη σκούφια τῆς τουρκικῆς σκλαβιάς τῶν τεσσάρων αἰῶνων, ἔλαμψαν στὸν ἥλιο τῆς Ἐλευθερίας σάν τοῦ Μωϋσῆ στὸ φῶς τοῦ Θεοῦ. Ἐνας ὕμνος: «'Απ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ιερά,... ὦ, χαῖρε Ἐλευθεριά» συγκλονίζει τίς ψυχές καὶ ἀφυπνίζει τοὺς σκλάβους. Ἡ ἀνάστασις τοῦ γένους πραγματοποιεῖται. Ἡρωες καὶ ἐθνομάρτυρες ἀποθανατίζονται μὲ τὰ μάρμαρα τῆς Πεντέλης καὶ ἡ Νίκη πανηγυρίζεται μεγαλόπρεπα. Ὁ νικητὴς λαὸς τῶν Ἑλλήνων, μὲ τὴν ἄσπρη φουστανέλλα καὶ τὴ μαύρη σκούφια τῆς σκλαβιάς ὑπερήφανος ὑψώνεται στὸ Πάνθεο τῶν ἡρώων λαῶν ὡς «Νικόλαος Σκουφᾶς». Εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου νικητῆς λαὸς μὲ τὴ σκούφια καὶ Νικόλαος Σκουφᾶς, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ ἀποτελοῦν φωτεινὴν δυνάδα τῆς φυλῆς ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον. Νικόλαο Σκουφᾶ θέλησε ἡ ἱστορία τοῦ ἔθνους τὸν Ἀρχηγὸ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας τὸν ἄγνωστο στὸ ἐπώνυμο, ἐθνεγέρτη, σύμβολον τοῦ νικητοῦ λαοῦ μὲ τὴ σκούφια. Καὶ εἶναι ὁ «Νικόλαός τις Σκουφᾶς, ἄνθρωπος τιμίου χαρακτῆρος, πολὺπειρος, ἀλλ' ὀλίγης παιδείας καὶ μικρᾶς σημασίας, ὅστις πρῶτος συνέλαβε τὴν ιδέαν συστάσεως πολιτικῆς ἑταιρείας» —ὅπως γράφει ὁ Τρικουπῆς. Εἶναι Ἕλληνας. Εἶναι ὁ ἀγρότης ραγιᾶς. Εἶναι ὁ πλανόδιος τεχνίτης καὶ ὁ ἀστὸς βιοτέχνης. Εἶναι ὁ ἔμπορος καὶ ὁ ἀπόδημος μετανάστης. Εἶναι ὁ ἀγνὸς πατριώτης. Εἶναι τοῦ ἔθνους ἡ ψυχή, ἡ ἡ ἀδούλωτη. Εἶναι ὁ Λαός. Ἔτσι τὸ παρέλαβεν ἡ ἱστορία. Ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία τῶν ἀγῶνων τοῦ πνεύματος τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου ἐναντίον τῆς ὕλης τοῦ σκότους καὶ τῆς ἐρημώσεως· ἡ ἱστορία, πὺ ἀνεβάζει τοὺς πνευματικούς ἀνθρώπους—τοὺς ἥρωας, τοὺς μάρτυρας, τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς δικαίους—στὸ δικό της πνευματικὸ κόσμον—στὸ Πάνθεο τῶν ἡρώων τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀθανάτων τῆς Γῆς: (ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδας, δηλαδὴ τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀθανασίας, μὲ τὸν κόσμον τὸν ἐλεύθερον ἀπὸ τίς ταπεινώσεις τῆς οἰκογενειακῆς ὑλικῆς ζωῆς, μὲ τὸν κόσμον τὸν ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τὰ ἐπώνυμα τῆς κοινωνικῆς ἐγκοσμίου συνθέσεως, μὲ τὸν κόσμον τῶν ἀθανάτων, ὅπου, στολισμένοι μὲ τὰ ἐπώνυμα τῆς ἀθανασίας, ξεχωρίζουν ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Λεωνίδα, ὁ Σωκράτης, ὁ Διάκος, ὁ Φεραῖος), ὕψωσε σύμβουλον τοῦ νικητοῦ λαοῦ τοῦ εἰκοσιένα τὸν ἐθνεγέρτη Νικόλαο Σκουφᾶ. «Ἀρχέγονος Ἑλλάς Ἡπειρος»—ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Κλ. Πτολεμαῖος—ἐγέννησε τὸν Νικόλαον Σκουφᾶν καὶ Ἕλληνα ἐξ Ἑλλήνων θεωρεῖται «... ὡκοὺν γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνταῦθα καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοί, νῦν σὲ Ἕλληνες»—ὅπως γράφει ὁ Ἀριστοτέλης. «Ἐγεννήθη δὲ ὁ Σκουφᾶς ἐν Κομποτίῳ χωρίῳ μόλις τρεῖς ὥρας ἀπέχοντος ἐξ Ἄρτης, πόλεως γνωστῆς τῆς Ἡπείρου, διατεταμένης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἰνάχου...»—γράφει ὁ Γούδας εἰς τοὺς «Βίους» του. Καὶ ἡ πλάκα, πὺ ἐντοιχίσθηκε στὸ σπίτι του τὸ 1928 (κατοικία σήμερα τῶν κληρο-

νόμων Παύλου Χαβέλλα) με τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς του 1779 θὰ βεβαιώνη τις ἐπερχόμενες γενεές, ὅτι ὁ ξυπόλυτος ραγιάς—σὰν τοὺς «ἀνιπτόποδες καὶ χαμαιεύνους» Σελλοὺς τῆς Δωδώνης, δυναμωμένος σὰν ἄλλος Ἀχιλλεὺς τῶν Μυρμιδόνων με τὴν ἱεράν πνοὴν τῆς μυρωμένης δρυὸς τοῦ Δωδωναίου καὶ τοῦ Πελασγικοῦ Δία καὶ ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὰ τρόπαια τῶν τροπαιοφόρων τῆς Χριστιανοσύνης, τὴν Νίκην ὀραματίσθηκε καὶ τὴν Ἐλευθερίαν εἶδε στὴ σκλαβωμένη γῆ. Γνήσιος βλαστὸς τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ἑλλάδα εἶχε κλείσει στὴν ψυχὴ του καὶ «ὁ Σκουφᾶς τὸ ὄνομα Ἑλλάς ἐθεώρει ὡς τὸ γλυκύτερον ὑποκείμενον τῶν στοχασμῶν του»—ὅπως γράφει ὁ Φιλήμων—γιὰ ν' ἀποβῆ σύμβολον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ—Νικόλαος Σκουφᾶς. Ραγιάς τῶν ραγιάδων, ἐπίσης ἀπέβη τὸ σύμβολον τοῦ ραγιά. Ἐξῆσε στὸ Κομπότι τῆς Ἄρτης τὴ ζωὴ τῶν ραγιάδων ἀγροτῶν τῆς Ἑλλάδος· τὴ ζωὴ τοῦ μόχθου, τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἀρπαγῆς. Καὶ σὰν ἀγρότης, ὁ Σκουφᾶς—ὅπως ὅλοι οἱ Γεωργοὶ καὶ οἱ Βοσκοὶ—ἐνίωσε τὸ ἀπαλὸ χᾶδι τῆς ἀπαλῆς καὶ ἀπάτητης ἀπὸ τὸ τούρκικο πόδι γῆς, ὅταν ξυπόλυτος, σὰν ἱερεὺς Σελλός, τὴν πατοῦσε στὸ βάθος τῶν ἀυλακιῶν τ' ἀλετριοῦ, βοηθῶντας τὸν πατέρα του στὴ σπορά. Ἐνίωσε ἐπίσης στ' ἀπόμερα τῆς βοσκῆς καὶ τοῦ δάσους τὸ γλυκὸ τῆς Ἐλευθερίας ἀεράκι. Ἐγίνε σύμβολον τοῦ πλανόδιου τεχνίτη, γιὰτὶ ἀπὸ μικρὸς ἀκολούθησε τὸ Δημορράφτη—τὸ ράφτη τῶν χωριῶν τοῦ Δήμου—κι ἐδοκίμασε ὁ Σκουφᾶς τις πίκρες τῆς ζωῆς του καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πολλοὺς τῶν μετακινήσεών του στὴ σκλάβαν γῆ. Καὶ τὸν ἀστὸ ἐπρεπε νὰ συμβολίζη ὁ Σκουφᾶς, γιὰ τοῦτο, Θεοῦ θέλοντος, γίνεται κάτοικος τῆς συνοικίας Ἅγιος Νικόλαος Ἄρτης, γίνεται ἐμπορράφτης τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ Ἄρτης (σημερινῆς ὁδοῦ Σκουφᾶ, ὅπου ἐντοιχισμένη περὶ τούτου, εἰς κατάστημα, ἀναμνηστικὴ πλάκα) καὶ φημίζεται ὡς σκουφᾶς γιὰ τις σκούφιες τοῦ καταστήματός του.

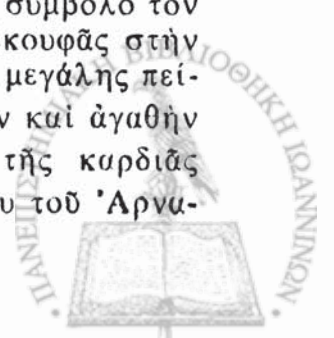
Εἶναι ἀνάμεσα στὸ κοινωνικὸν περιβάλλον τῆς πόλεως Ἄρτης «ὁ ἀστεῖος καὶ εὐάρεστος εἰς τὴν ὁμιλίαν καὶ τὰς εὐθυμίας» ὅπως γράφει ὁ Φιλήμων—εἶναι ὁ καλὸς «Δημορράφτης», ὁ ἀγαπητὸς «Κουμπάρος» ἢ «Κουμπάρης»· εἶναι ὁ συνετὸς «Σκουφᾶς». Ἐνθουσιάζει τοὺς συνομιλητάς του με σοφὰ διδάγματα τοῦ χωριανοῦ του Διδασκάλου Εὐσταθίου Γεροστάθη, πού τὸν εἶχε ἀκούσει μικρὸς στὴ «Μεγάλῃ πλάκα» τοῦ Κομποτιοῦ. Ἀναθερμαίνει τις καρδιὰς τῶν πατριωτῶν, μεταφέροντας ἀπὸ τὰ κελιά τοῦ Ἀϊ-Γιώργη, τοῦ Κομποτιοῦ καὶ τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας τῶν Σελλάδων τὰ προφητικὰ τῶν παπᾶδων μηνύματα: «... μὴ σκιάζεσθε τὰ σκότη! ἢ ἐλευθερίαν σὰν τῆς αὐγῆς τὸ φεγγοβόλο ἀστέρι τῆς νύκτας τὸ ξημέρωμα θὰ φέρη». Ἐπαναλαμβάνει τὰ «περασμένα μεγαλεῖα» τῆς Ἑλλάδος, ὅπως τ' ἀκούει στὸ σχολεῖο τῆς Ἁγίας Κασσοπίτρας τῆς Ἄρτης ἀπὸ τοὺς σοφοὺς διδασκάλους τοῦ Θεοχάρη Ντούγια καὶ Δενδραμῆ καὶ ἀποβαίνει σύμβολον τοῦ πατριώτου ἀστοῦ. Σύμβολον γίνεται καὶ τῆς ἀδούλωτης τοῦ Ἑλληνοῦ ψυχῆς, ὅταν στὴν ἀξημέρωτη νύκτα τῆς σκλαβιάς, πού τρεμοσβῆνει σὰν τὸ λυχνάρι τοῦ λυτρωμοῦ ἢ ἐλπίδα, εἰκοσαετῆς, ὁ Νικόλαος, σέρνοντας τὴν ἀλυσίδα τῆς σκλαβιάς, ὀρθώνεται, γκρεμίζει στὸ κατάστημά του τὸν ἄρπαγα Τοῦρκο, παίρνει στὸν κόρφο του τὸ Εὐαγγέλιον, ζητεῖ τὴν εὐχὴ τῶν γονιῶν του καὶ φεύγει γιὰ τὴν Ὀδησσὸν ἀπόδημος καὶ μετανάστης. Καὶ ἐνῶ μιὰ οἰκογένεια «Δημορράφτη» διαλύεται με ἀδελφὴν στὴν Ἄρτα, με γονιοὺς στὸ Κομπότι καὶ με ἀδελφοὺς στὴ Ρουμανία, μιὰ ἄλλη οἰκογένεια μεγάλη θὰ περιλάβῃ μέλη τῆς ὅλους τοὺς Ἑλληνας με φιλίας ἑλληνικὸν δεσμὸν ἀκατάλυτον (Φ.Ε.Δ. Α.) καὶ ἀρχηγὸς τῆς τῆς Νικόλαο Σκουφᾶ, σύμβολον τῆς Ἐπαναστάσεως. Νοσταλγὸς τῆς πονεμένης Πατρίδος, ἐξῆσε στὴν Ὀδησσὸν τῆς Ρωσίας τὴ

ζωή τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνα, τοῦ μετανάστη Ἑπειρώτη· ἔζησε τὴ ζωὴ τῶν στερήσεων τῆς ξενητείας, τῆς δημιουργικῆς προσπαθείας καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Ἐδημιούργησε, ὡς τὸ 1814, σπῆτι στὴν Ὀδησσὸ καὶ κατάστημα, ἀλλὰ «ὁ ἐνθουσιασμός του ἐφαίνετο αὐξάνων ἀπὸ τὴν ἄκραν πρὸς τοὺς ἐμπόρους δυσαρέσκειάν του. Ἦτο ἀνυπόμονος νὰ τοὺς δείξει, ὅτι δὲν εἶναι εὐτυχής, ὅστις ἔχει χρήματα, ἀλλὰ μόνον ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος καὶ τούτου ἀνώτερος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἐνεργήσῃ μόνος του διὰ τὴν ἐλευθερίαν του»—γράφει ὁ Φιλῆμων. Τὸ λιβάνι τῶν ναῶν τῆς Ὀδησσοῦ πάντοτε τὸν μεταφέρει νοερὰ κάτω ἀπὸ τοὺς τρούλλους τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπου σὰν γλυκεῖα ψαλμωδία ἀκούει τὸ «πάλι μὲ χρόνια μὲ καιροῦς, πάλι δικὰ μας θᾶναι». Περισσότερον ὄλων τῶν ξενητευμένων ἀκούε τὴ φωνὴ τῆς πατρίδος, γιὰ τὸ «ὁ Σκουφᾶς πρῶτος διέγραψεν ἐπὶ χάρτου σχέδιον ἐταιρείας—γράφει ὁ Ξάνθος—νὰ εἰσαγάγουν εἰς μίαν μυστικὴν ἐταιρείαν ὄλους τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ ἀνδρείους ἐκ τῶν ὁμογενῶν, ἵνα ἐνεργήσουν μόνοι των, ὅτι ματαίως καὶ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀνέμενον ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τῶν χριστιανῶν βασιλέων τὴν ἐλευθερίαν». Σκουφᾶς καὶ Ξάνθος· «οἱ δύο αὐτοὶ—γράφει ὁ Φιλῆμων—σχεδιάζουν εἰς τὴν φαντασίαν των τὸ πέρας τοῦ μεγάλου ἔργου καὶ διανυκτερεύουν πολλάκις ὄλοκλήρους νύκτας εἰς τὰς γλυκεῖας ἐπαναλήψεις τῶν ἀπεραντολογιῶν των». Λογιώτερος τῶν λογίων, πειστικὸς εἰς τὸν λόγον, ἀσύγκριτος εἰς τὸ ἦθος, ἀγνὸς εἰς τὰ πατριωτικά του αἰσθήματα, τίμιος εἰς τὸν χαρακτήρα του, φιλοσοφικὸς εἰς τὴν διάθεσιν, ἔμπειρος εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, ἀπέβη τὸ σύμβολον τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ὄρκος τοῦ φιλικοῦ ἀποτελεῖ τὸ δοκίμιον τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς πατριωτικῆς του ἀκεραιότητος. Ὁ λόγιος Ἀνθιμος Γαζής, ὁ ὑπέρμαχος τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς πνευματικῆς προπαρασκευῆς των γιὰ τὸν ἀγῶνα, ἐλύγισε μπροτὰ τὴν ὀρθοφροσύνην τοῦ Σκουφᾶ «Ἡ κατήχησις τοῦ Σκουφᾶ, ἔκαμεν ἐντύπωσιν καὶ ἐδημιούργει ἐνθουσιασμόν εἰς τὸν κατηχούμενον»—γράφει ὁ Ξάνθος. Φοιτηταί, ἔμποροι, ἔμποροῦπάλληλοι, ἱερεῖς, ὄπλαρχηγοὶ ὀρκίζονται στὸ Εὐαγγέλιό του μὲ δάκρυα πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Ὁ φοιτητὴς τῶν Παρισίων Γ. Σέκερης, οἱ ἔμποροι Ὀδησσοῦ Ἀδελφοὶ Σέκερη, ὁ Οὐζονίδης καὶ Κομηζόπουλος, οἱ πατριῶτες Ἀναγνωστόπουλος Χριστοδούλου καὶ Στανέλος, οἱ ὄπλαρχηγοὶ Ἀναγνωσταρᾶς, Χρυσοσπάθης καὶ Δημητρόπουλος καὶ πλῆθος ἄλλων φλογίζονται ἀπὸ τὴν πατριωτικὴν φλόγα τοῦ Σκουφᾶ καὶ γίνονται πυρσοὶ τῆς Ἐπαναστάσεως φλογοφόροι ἄφθαστοι.

Ὁ Σεπτέμβριος τοῦ 1814 εὐρίσκει ἕτοιμο τὸ θεωρητικὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐταιρείας. Ὁ Ἀπρίλιος τοῦ 1818, μὲ τὴν ἀνοιξιάτικην τοῦ ἔθνους ἀτμόσφαιρα, τῶν Καποδιστριακῶν νεφῶν, τοῦ λαμπροῦ τῶν Ὑψηλάντηδων ἡλίου, τῶν χελιδονιῶν τῆς Μανιάτικης λεβεντιᾶς, τῶν σταυραειῶν τῆς ἐλευθερῆς κλεφτουργιᾶς, τοῦ λιβανιοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς μυρωμένης πνοῆς τῆς ὀλόανθης ἑλληνικῆς δάφνης, ἔφερε τὸ Νικόλαον Σκουφᾶν, στὴν νέα Ἱερουσαλὴμ τοῦ Γένους, τὴν Κωνσταντινούπολιν, γιὰ νὰ ταφῆ ὡς σύμβολον τῆς ταφῆς τοῦ ἔθνους στὸν τάφο τῆς σκλαβιᾶς καὶ νὰ ἀναστηθῆ ὁ νικητὴς Λαὸς μὲ τῆς σκλαβιᾶς τὴν σκούφια, ἔχοντας ἱστορικὸν τοῦ σύμβολον τὸν Νικ. Σκουφᾶν, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Φιλ. Ἐταιρείας. Ἀπέθανε ὁ Σκουφᾶς στὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν 31ην Ἰουλίου 1818—«φιλόανθρωπος, ἐνεργητικὸς, μεγάλης πείρας, αὐστηρῆς ἠθικῆς, μὲ μὲγάλον πατριωτισμόν, μὲ εὐαίσθητον καὶ ἀγαθὴν καρδίαν»—γράφει ὁ Φιλῆμων. Εἶχε παλαίσει μὲ τὴν ἀρρώστειαν τῆς καρδιάς του ἕνα τρίμηνο· οὔτε ἡ περιποίησις τοῦ Ξάνθου στὸ φτωχικὸν του Ἄρνα-

Σπύρου Μουσελίμη

Ἡ Σκάλα τοῦ Ζωργιάνου

. Ἀπὸ τὶς ὠραιότητες τῆς Πατρίδας μας

Ἀνεβασμένος στοὺς γκρεμοὺς τῆς Σκάλας τοῦ Ζωργιάνου, περιοχῆς τῶν Φιλιατῶν, κοντὰ στὴ Σίδηρη, καταραχίς στὸν «Ἀνεμόμυλο», τ' ἀρχαῖο χτίσμα, ἀγναντεύω γύρα. Χαρὰ τ' ἀνθρώπου εἶν' οἱ γλύκες τῆς ζωῆς. Πανηγύρι τῆς ψυχῆς ἢ ὠραία θέα. 29 τοῦ Μάρτι 1964.

Κάτου στὸ βάθος τῆς χαράδρας ρέουν ἡσυχὰ τὰ νερὰ τοῦ Καλαμᾶ μὲ τὰ πλατάνια στὶς ὄχθες του, πού, σὰ στρατιῶτες παραταγμένοι χαιρετώντας ἐπίσημη πομπή, στέκονται σὲ θέση προσοχῆς.

«Πέρα βουνό, δῶθε βουνό
περᾶ στὴ μέσ' ἓνα στοιχειό».

Πάνου στοὺς κοκινόβραχους οἱ ἀητοὶ ψάχνουν μὲ τὴ φρογερὴ ματιά τους κάθε σχίνο καὶ τούφα μὴ ξεμυτῆσει ἀγρίμι νὰ τ' ἀρπάξουν ἕνας στὰ ὕψη

τ' οὐρανοῦ ἀπόληκε κιόλας βουνήσια χηλῶνα ποὺ κράταε στὰ νύχια του νὰ τὴ συντρίψει στοὺς βράχους. Τοῦ ξεφεύγει γιὰ τὸ ποτάμι καὶ προτοῦ φθάσει κάτω, χύνεται σφαῖρα τὸν κατήφορο καὶ τὴν ξαναρπάξει στὸν ἀέρα.

Τὶς παρθένες πλαγιὲς λερώνουν οἱ πιστικοὶ μὲ τοὺς τσάρκους καὶ τὰ μαντριά, βοσκοποῦλες σαλαγοῦν γιδοπρόβατα καὶ σκύλοι ἀλυχτοῦν τοὺς διερχομένους.

Ἀντίπερα, λελεκοπόδαρες κοκινόφορες Πηγαδουλιώτισσες βοτανίζουν τὶς πρωΐμιές, καὶ παιδούλες λουλουδοστεφανωμένες παίζουν στοὺς ὄχτους ἀφήνοντας τ' ἀρνιὰ νὰ κάνουν ζημιὲς στὰ χωράφια.

Στ' ἀγνάντιο ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς μάνας;

— Ὠωὼρ Λούλα. Λούλα ὠρηγῆ;

— Ὅρσεεε, ἀπολογιέτ' ἡ παιδούλα.

οὔτκοῖ, οὔτε οἱ προσπάθειες τῶν γιαιτρῶν τοῦ Μόσχου καὶ Ἰσαυρίδη, οὔτε τὰ λουτρά τοῦ Κουροῦ Τσεσμέ, οὔτε τὰ ὀλίγα Ὀλλανδικά, δικά του φλουριά, οὔτε οἱ δέκα χιλιάδες γρόσια τοῦ ἀποστολέα μεγαλεμπόρου Σέκερη, ἠμπόρεσαν νὰ βελτιώσουν τὴν κατάστασι τῆς υγείας του καὶ ὁ Ἀρχηγός, δίνοντας τὴν ἐθνικὴ του πνοὴ στοὺς δώδεκα ἀποστόλους του, παρέδωσε τὸ πνεῦμα του στὸ Θεὸ καὶ τὴ διαθήκη του στὸν Ξάνθο καὶ τὸν Τσακάλωφ. Καὶ ἐτάφη ὁ Σκουφᾶς γιὰ τοῦ γένους τὴν Ἀνάστασι κάτω ἀπὸ τὸν ἐπιτύμβιον: «Ἑλλάς... ἐγείρου ὡς τάχιον» τοῦ Ἱερέως Ζ. Αἰνιᾶνος, σύμβολον τῆς Ἀναστάσεως τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Λαὸς ἐνίκησεν. Ἡ Σταυροφόρα Γαλανόλευκη ἐστήθη στὶς ἐπάλλξεις τῶν θρυλικῶν κάστρων τοῦ 1821 καὶ ἀγκάλιασε στεριά καὶ θάλασσα.

Ἡ γενέτειρα τοῦ Νικολάου Σκουφᾶ, τὸ Κομπότι τῆς Ἄρτης, ὕψωσε στὴν πλατεῖα του τὸ 1931 καλλιμάρμαρον ἀνδριάντα τῆς ἀθανασίας του—ἔργον τοῦ γλύπτου Φαληρέα—ἱερὸ καὶ εὐλαβικὸ τῶν Ἑλλήνων προσκύνημα, σύμβολον τῆς Νίκης τοῦ Λαοῦ. Ἑλλάς καὶ Βαλκανικὲς χῶρες αἰῶνια καίουν τὸ λιβάνι τῆς εὐγνωμοσύνης των στὸν ἀθάνατο Ἀρχηγὸ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τὸν Νικόλαο Σκουφᾶ, γιὰ τὴ Νίκη γιὰ τὴ Λευτεριά.
Κομπότι Ἄρτης 10—7—1964

— Ποῦσαι μωρὴ σκασμένη, τ' ἄρνια ἔκαμαν τὰ χωράφια ρόγγι. Δὲ θὰ μῶρθεις ἐδῶ σιγαλοπαπαδιά;

Ἄπο τ' ὄνομα τοῦ ἀρχιμάστορα πῶχτισε τὸ κάστρο τοῦ Ζωργιάννου, τὸ Γιωργάννο ποῦηταν ἀπὸ τῆ Βίλια τῆς περιοχῆς Ἐλαιώνα λέγεται καὶ τὸ στενὸ «Σκάλα τοῦ Ζωργιάννου».

Οἱ κατακτητὲς Βενετσιάνοι γιὰ νὰ ἐλέγχουν καὶ φυλᾶν τὴ διάβα ἀπόληστὲς καὶ κακοποιοὺς ἔχτισαν στό χεῖλος τοῦ γκρεμοῦ μικρὸ ἀλλὰ ἰσχυρὸ φρούριο μὲ θολωτὲς στοῆς καὶ καταφύγια καὶ ὑπερύψηλο Πύργο, στὸν ὁποῖο ἔμνησκεν ἡ φρουρά.

Μὲ τὸν καιρὸ, ἄλλοι ἐπιδρομεῖς σάν τοὺς Βενετσιάνους ἐξόντωσαν τὴ φρουρά κι' ὁ χρόνος, ὁ μεγαλύτερος χαλαστής, σῶριασε τὰ χτίσματα.

Ὅταν ἀργότερα ἦρθαν οἱ Τούρκοι, μὲ τὰ λιθάρια τοῦ κάστρου ἔχτισαν στὰ χωριά τους τὶς κοῦλες καὶ τὰ σεράγια τους, Ἄλλὰ κι' αὐτοὶ δὲν τὰ χάρηκαν. «Ποὺ πὰς ἔρμο βιό;— Πάω νὰ ρημάξω κι' ἄλλους».

Τὸ 1944 οἱ Ἀρβανίτες Τούρκοι κάτοικοι ἐγκατέλειψαν τὰ σπίτια κι' ἔφυγαν στὴν Ἀλβανία, καὶ στὶς κοῦλες καὶ τὰ σεράγια, ἐρείπια καὶ χαλάσματα, λαλοῦν κουκουβάγιες.

Σήμερα, 1964, ἀπὸ τὰ χτίσματα τοῦ κάστρου ζῶζεται μόνον μιὰ πλευρὰ τοῦ Πύργου ὕψους 22 μ. γιὰ νὰ

θυμίζει τὰ περασμένα καὶ στὶς σκεπασμένες μὲ τὰ χαλάσματα στοῆς κρύβονται οἱ σκιὲς τῶν τυράννων. Δὲν τὶς δέχεται ὁ Ἄδης, καὶ τὶς χειμωνιάτικες νύχτες, μὲ τὰ θεοπόντια καὶ τὶς φουρτοῦνες, ἀγκουσεμένες, βγαίνουν, ἀνέρχονται στὴν κορυφὴ τοῦ Πύργου καὶ θρηνοῦν κο' οἱ πιστικοὶ ποὺ τὶς ἀκοῦν στὰ γρέκια τους, κάνουν τὸ σταυρὸ τους μὲ τὸ «κυριελέησον».

«Ὅντας ἦρθαν οἱ Τούρκοι, λέει ἡ παράδοση, ἔγινε μεγάλος χαλασμός. Τότες χάλασε τὸ Βαθυκούκι στὸ Παλιοκλήσι, τὸ Κλεισοῦρι τῆς Κοκινιάς κι' ἡ παλιά Δράμεση ἀντίπερα τοῦ Καλαμᾶ. Ἄπο τοὺς κατοίκους γλύτωσε μόνον μιὰ κοπέλλα ἀπὸ τὸ Βαθυκούκι ποὺ τὴν πῆρε ὁ μεγάλος τῶν Τούρκων γυναίκα καὶ τὴν πάει στὴν Πόλη.

Κάποτε πῆγε στὴν Πόλη κάποιος Τούρκος ἀπὸ τὸ Πισάρι (τ. Ἀκτό). Γνωρίσκει μὲ τὴ γυναίκα. Ἦταν 127 χρόνων καὶ τοῦπε ποὺ ἦταν στὸ Βαθυκούκι κρυμμένες ἀσημένιες ρόκες ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ χαλασμοῦ καὶ στ' ἄλλα χωριὰ θαμμένοι θησαυροί.

Τοῦειπε καὶ γιὰ τὴ Σκάλα τοῦ Ζωργιάννου ποὺ κλειοῦνταν μὲ σιδερένια θύρα μὲ δυὸ φύλλα, ἔν' ἀπέδω κι' ἔν' ἀπέκει».

Ἐπὶ τόπου 29 Μάρτη 1964

Ν. Παπανικολάου

Ἐπαγγελματικὴ ἀγωγή

Μιά ἀπὸ τὶς πολλὲς ἐπιδιώξεις τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀγωγή. Αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ διάπλαση τοῦ ἀνθρώπου σὲ ἐλεύθερη προσωπικότητα, προϋποθέτει σαφῆ συνείδηση, θεώρηση καὶ ἀξιολόγηση ὄλων τῶν ἀξιών τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀγωγή βρίσκεται πιὸ κοντὰ στὶς ἀνάγκες, τοὺς ἀγῶνες, τὶς φροντίδες, τὶς εὐθύνες καὶ τὰ προβλήματα τῆς πρακτικῆς ζωῆς. Ἡ μονομερῆς καλλιέργεια τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἡ εἰσαγωγή τῶν μαθητῶν μόνο στὶς περιοχὲς τῆς, ξεκόβει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ βάση του καὶ τὸν τοποθετεῖ στὴν αἰῶρα μεταξὺ τοῦ ὄνειρου καὶ τῆς ζωῆς, τῆς οὐτοπιστικῆς πίστεως καὶ τῆς δράσης.

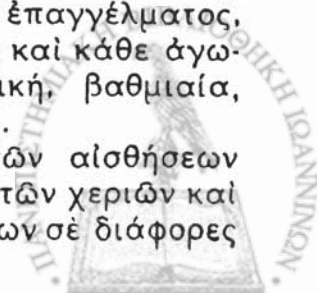
Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἡ μεγάλη σημασία τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀγωγῆς γιὰ τὸν ἀτομικὸ, τὸν κοινωνικὸ καὶ τὸν παγκόσμιον βίον, ἀναγνωρίζονταν ἐπίσημα. Σήμερα ὅμως, πού οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς, τῆς προόδου, τῆς τεχνικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἐξέλιξης, προχωροῦν καθημερινὰ ταχύτερα, ἡ σημασία τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀγωγῆς ἀναγνωρίζεται ἀκόμη περισσότερο.

Ἡ σημερινὴ Πολιτεία, μέσα στὸν ὄργανισμὸ τῆς ἀναγέννησης τῆς Παιδείας μας, ἀναγνωρίζει τὴ σπουδαιότητα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀγωγῆς καὶ προβαίνει γοργὰ στὴν τοποθέτηση τῆς Παιδείας μας καὶ στὸ τεχνικὸ καὶ ἐπαγγελματικὸ βᾶθος τῆς. Μελέτες, πρόγραμμα, ἀναδιοργάνωση τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, διαγωνισμοὶ γιὰ ὑποτροφίες διδασκάλων γιὰ εἰδίκευση στὴν ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση ἐξαγγέλλονται. Νομαρχιακὲς καὶ πανελληνιεσπαιδικὲς χειροτεχνικὲς ἐκθέσεις ὁργανώνονται, πού ἀποβλέπουν στὴν ἀνά-

πτυξη φιλότιμου ζήλου ἀνάμεσα στὴ μαθητικὴ νεολαία καὶ τὴν παρακίνηση στὴ χειροτεχνικὴ ἀπασχόληση. Καὶ γενικώτερα ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀγωγή στὰ σχολεῖα, ἀποτελεῖ σήμερα πρόβλημα, τὸ ὁποῖο ἀπασχολεῖ σοβαρὰ ὄχι τὴν Ἑλληνικὴν περιοχὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν Παιδείαν πολλῶν λαῶν.

Τὸ Δημοτικὸ μας σχολεῖο, προβαθμίδα τῆς ὅλης ἀγωγῆς τοῦ Ἑλληνόπαιδα, προπαρασκευάζει τοῦτον γενικὰ στὴν ἐπαγγελματικὴ ἀγωγή. Γιατὴ ἡ σωματικὴ, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ ὠριμότητα γιὰ τὴν ἐκλογή καὶ ἄσκηση ἐπαγγέλματος συμπληρώνεται σὲ διάφορῃ ἡλικία, πού ἐξαρτᾶται ἀπ' τὴ ψυχοφυσικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἀτόμου. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνεταὶ σοβαρὸς λόγος περὶ ἐπαγγελματικῆς ὠριμότητος νωρίτερα τῆς περιόδου ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποία σχηματίζεται ἡ προσωπικότητα, δηλαδή νωρίτερα τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀγωγή κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας χρονικὴ περίοδο πρέπει νὰ παραμεληθῆται. Ἡ ἄσκηση ὁποιοῦδήποτε ἐπαγγέλματος, ταπεινοῦ ἢ ὑψηλοῦ, ἔχει ἀνάγκη μακροῦς, συνεχοῦς, ἐπιμελοῦς προετοιμασίας καὶ σπουδῆς τοῦ ἀτόμου. Καὶ αὐτὴ πρέπει ν' ἀρχίζει ἀπὸ μικρὴ ἡλικία ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴν οἰκογένεια, στὰ σχολεῖα τῆς γενικῆς μόρφωσης καὶ στὶς εἰδικὲς ἐπαγγελματικὲς σχολές, τὶς κατώτερες, τὶς μέσες, τὶς ἀνώτερες καὶ τὶς ἀνώτατες, ἀνάλογα μὲ τὴ φύση τοῦ ἐπαγγέλματος, ὥστε ἡ εἰδίκευση, ὅπως καὶ κάθε ἀγωγή, νὰ εἶναι ἐξελεγκτικὴ, βαθμιαία, σταδιακὴ καὶ συνθετικὴ.

Ἡ χρησιμοποίησις τῶν αἰσθήσεων στὸ Δημοτικὸ σχολεῖο, τῶν χειρῶν καὶ τῶν κινητικῶν ἰκανοτήτων σὲ διάφορες

χειροτεχνικές εργασίες, για την άφύπνιση τῶν ἰδιαίτερων κλίσεων, για τὴν ἀνάπτυξη αὐτῶν καὶ για τὸν προσδιορισμὸ τῶν διαφερόντων, τῶν ἱκανοτήτων καὶ τῶν δυνατοτήτων, προέχει. Πρέπει νὰ γίνεται ἡ ἀνάπτυξη τῆς πειθαρχίας καὶ μάλιστα τῆς αὐτοπειθαρχίας, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὰ ἔξω, τῆς ἐπιμέλειας, τῆς τάξεως, τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς, οἱ ὁποῖες δὲν ἀποτελοῦν μονάχα βασικὴ προϋπόθεση τῆς ὑπεύθυνης ἐργασίας καὶ τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀποκάλυψη τοῦ ἑαυτοῦ του μὲ τὶς δικές του δυνάμεις. Ἀκόμα ἡ δημιουργία ἠθικοῦ φρονήματος καὶ ἐπαγγελματικοῦ ἠθους, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ἐργασία παύει νὰ θεωρεῖται μέσον ἱκανοποίησης ἀναγκῶν, βάρους, βάσανο, βία, ἀνάγκη καὶ δουλεία, ἀλλὰ ἀποστολή, ὑπηρεσία τοῦ ἐλεύθερου πνεύματος πρὸς τὶς ὑπερατομικὲς ἀξίες τῆς ζωῆς.

Γιὰ νὰ γίνουν πραγματικότητες οἱ παραπάνω ἐπιδιώξεις τῆς σωματικῆς, τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς προετοιμασίας τοῦ ἀτόμου για τὴν ἐκλογή καὶ εἰδίκευση σὲ κάποιον ἐπάγγελμα, τὸ σχολεῖο τῆς γενικῆς μόρφωσης, ὀφείλει νὰ χρησιμοποιοῦν κάθε εὐκαιρία τὴν ὁποία δίνει τὸ διδακτικὸ καὶ κάθε ἄλλο ἔργο του. Ὅλα τὰ μαθήματα, ὅταν διδάσκονται σύμφωνα μὲ τὶς μεθοδικὲς ἀπαιτήσεις τοῦ Σχολείου ἐργασίας, δίνουν τὴ δυνατότητα για νὰ γνωρῖσουν οἱ μαθητὲς τὶς ἀπαιτήσεις, τὶς συνθήκες, τὴν ὕλη, τὴν ἐξέλιξη, τὴν ἀμοιβή, τὴν κοινωνικὴ θέση, τὴ ζήτηση τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων. Ἰδιαίτερα ὁμῶς ἡ φυσικὴ, ἡ χημεία, ἡ γεωγραφία, ἡ χειροτεχνία καὶ ἡ γυμναστικὴ, μὲ τὰ ὁποῖα αὐτοὶ μποροῦν ὄχι μόνον νὰ γνωρῖσουν τὰ χρησιμοποιούμενα στὶς διάφορες ἐργασίες ὑλικά, ὄργανα καὶ μέθοδοις ἐπεξεργασίας καὶ χρησιμοποίησης για παραγωγή οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀσκήσουν τὶς σωμα-

τικὲς καὶ πνευματικὲς τῶν μαθητῶν ἱκανότητες, ν' ἀναπτύξουν τὸ κοινωνικὸ φρόνημα καὶ ἐργατικὸ πνεῦμα καὶ νὰ ἀποκαλύψουν τὴν ἐπαγγελματικὴ τῶν ἰδιοφυῖα καὶ καταληλότητα.

Γρήγορα ἢ ἀργὰ θὰ ἐπέλθῃ ὁ τεχνικὸς καὶ πολιτιστικὸς χεῖμαρρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ στὴ χώρα μας. Μὲ τὴν κλασικὴ μας αὐτὴ νωχελῆ παιδεία, μὲ τὰ Λατινικὰ καὶ τὸ βερμπαλισμὸ μας, δὲν ἀντιμετωπίζεται, οὔτε συναγωνίζεται ἡ ἔμψυχη Εὐρωπαϊκὴ μηχανή, πολὺ περισσότερο τὸ ἀνθρώπινο διεθνὴ ρομπότ. Ὁ Ἕλληνας Διδάσκαλος, αὐτὸ τὸ ἀνυπολόγιστου ἀξίας ἐθνικὸ μας κεφάλαιο, πρέπει νὰ προσανατολιστῇ μὲ τὶς νέες τεχνικὲς ἰδέες καὶ τὸν πανανθρώπινο πολιτισμὸ.

Οἱ πλουτοπαραγωγικὲς μας πηγὲς εἶναι λίγες καὶ ἀναξιοποίητες. Τὸ ἀνεξάντλητο ἀνθρώπινο κεφάλαιό μας πρέπει ν' ἀξιοποιήσουμε. Κι εὐτυχῶς ὅλες οἱ εὐνοϊκὲς προϋποθέσεις, Πολιτικὲς καὶ Κοινωνικὲς, συγκλίνουν σήμερα πρὸς τὴν παραμελημένη Παιδεία καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Τὰ γράμματα τῆς ζωῆς, τὴ ζωντανὴ Παιδεία μας καὶ ὄχι τῶν ἀπαρέμφατων καὶ τῶν ξεθωριασμένων ὑπερσυντέλικων.

Βέβαια εἴμαστε ἀπόγονοι τοῦ Σωκράτη, τοῦ Πλάτωνα, καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἐπίκουρου, τοῦ Ἀναξίμανδρου καὶ τοῦ Δημόκριτου. Καὶ οἱ τελευταῖοι τοῦτοι ἔβαλαν ἐδῶ καὶ δυόμισι χιλιάδες χρόνια τὰ θέμελα τῆς σημερινῆς τεχνικῆς ἐξέλιξης. Τὸ σχολεῖο μας πρέπει σήμερα νὰ συμβάλῃ ὄχι μόνον στὴν εἰσαγωγή τῶν μαθητῶν μας στὴν ἀνθρωπιστικὴ ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ στὴν οἰκονομικὴ καὶ ἐργατικὴ ζωὴ τῆς χώρας κι ἀκόμα στὴν καλλιέργεια τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἐκτίμησης κάθε ἐργασίας χειρωνακτικῆς ἢ πνευματικῆς. Κάποτε πρέπει νὰ γίνουμε καὶ «πρόγονοι τῶν παιδιῶν μας καὶ ὄχι μόνον ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων μας».

Γεωργίου Ἀδ. Οικονόμου

Συνταξιούχου Θεολόγου Καθηγητοῦ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟ

Τελείωσα τὴν Τετάρτη τάξη τοῦ Δημοτικοῦ στὴ Βαλάνειο Σχολὴ στὰ 1898 καὶ εἶχα μάθει τέλεια ἀπὸ τὸν διευθυντὴ της, τὸν Καντάρρα, ὅλη τὴ γραμματικὴ τῆς καθαρεύουσας. Πῆγα τρία χρόνια στὸ ἑλληνικὸν Σχολεῖον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς καὶ ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα ἄρχισε ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ ὁ διδάσκαλός μας ὁ Γιάννης ὁ Βερτόδουλος μᾶς ἄρχισε τὴ γραμματικὴ της καὶ τὸ ἀρχαῖον κείμενον ἀπὸ τὴν Κύρου Ἀνάβασιν, ἀπὸ τὸ «Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο» καὶ ἀπὸ τοὺς Μύθους τοῦ Αἰσώπου. Ἐξακολούθησε ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ τὰ τρία χρόνια μὲ τοὺς διδασκάλους μου τὸν Γιάνκο τὸν Κανάτα καὶ τὸ Γιάννη τὸ Μπογᾶ, μὲ τὸ ἀρχαῖο Συντακτικόν, μὲ τὰ Ξενοφῶντος Ἑλληνικά, μὲ τὴν Κύρου Παιδεία, καὶ μόνον κάποτε διαβάσαμε καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Γερσοστάθη λίγο.

Στὸ Γυμνάσιον τῆς Ζωσιμαίας τέσσαρα χρόνια ἐξακολούθησαν τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά καὶ τὰ Λατινικά (ποὺ εἶχαν ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν Τρίτη τοῦ ἑλληνικοῦ) μὲ τοὺς καθηγητὰς μου, τὸν Γιαννάκη τὸ Στούπη, τὸν Ἀλκιβιάδη Κυρούση, τὸν Κωστάκη τὸν Ἀράπη καὶ τὸν γυμνασιάρχην τὸν Γεώργιο Καλούδη. Τελείωσα τὴ Ζωσιμαία στὰ 1905 καὶ οὔτε εἶχα ἀκούσῃ ὅτι ὑπάρχει Δημοτικὴ γλῶσσα, ἡ «βέβηλη καὶ ἡ ἀνίερη». Ὑστερα ἀπὸ χρόνια ἔμαθα ὅτι στὰ 1879 εἶχε πεθάνει καὶ εἶχε ταφῆ στὴν πατρίδα του τὸ Γραμμένον—ὅπου σώζεται ὡς τὰ σήμερα ὁ τάφος του, —ἓνας φιλόλογος καθηγητὴς στὴ Ζωσιμαία ὁ Στέφανος Ράδος, ὁ ὁποῖος ἤθελε τὴν μεταρρύθμιση τῆς ἐκπαιδευτικῆς ὕλης καὶ τὴν εἰσαγωγὴ καὶ τῆς δημοτικῆς γλῶσσας. Στὰ 1907 εἶχα ἐγγραφῆ στὴ θεολογικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν μὲ ὑποτροφία της κατόπιν ἐπιτυχίας μου σὲ διαγωνισμό.

Τότε οἱ σπουδασταὶ τῆς θεολογίας ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μαθαίνουν στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ καὶ ἀρχαῖα Ἑλληνικά, Λατινικά, Ἱστορία, Φιλοσοφία καὶ νὰ δίνουν καὶ σ' αὐτὰ πρὶν ἐξετάσεις.

Μιὰ ἡμέρα ἐδίδασκεν ὁ καθηγητὴς Βερναρδάκης καὶ ἔκαμε φροντιστήριον γὰρ τοὺς τριτοετεῖς καὶ τεταρτοετεῖς φοιτητὰς τῆς Φιλοσοφικῆς. Ἐβγαλε μερικὸς στὸν μεγάλον μαυροπίνακα τοῦ τοίχου καὶ τοὺς ἔδινε θέμα λίγες γραμμὲς νὰ τὸ μεταφράζουσαν ἀπὸ τὴν ἀρχαῖα ἑλληνικὴ στὴν καθαρεύουσα καὶ ἀπὸ τὴ νέα στὴν ἀρχαῖα. Ἐβλεπε ὅτι ἔκαμναν πολλὰ σφάλματα. Ὁ Βερναρδάκης μὲ καλεῖ κι' ἐμένα νὰ βγῶ στὸν πίνακα. Ἐγὼ σὰν μικρὸς φοβισμένος τουρκομερίτης δὲν τοῦ εἶπα ὅτι δὲν εἶμαι φοιτητὴς τῆς φιλολογίας καὶ ὅτι εἶμαι τῆς θεολογίας, καὶ πῆρα θάρρος νὰ βγῶ στὸν πίνακα. Μετέφερα τὸ θέμα τῶν νέων ἑλληνικῶν ἀλάνθωστο στὸ ἀρχαῖον. Μὲ ἐρωτᾷ ὁ καθηγητὴς ἂν εἶμαι τριτοετὴς ἢ τεταρτοετὴς. Τοῦ ἀπάντησα ὅτι εἶμαι πρωτοετὴς τῆς θεολογίας. Μὲ ἐρωτᾷ πάλιν ἀπὸ ποῖο Γυμνάσιον προέρχομαι καὶ τοῦ εἶπα «ἀπὸ τὴ Ζωσιμαία Σχολὴ τῶν Ἰωαννίνων». Τότε λέγει σὲ ὄλους: «βλέπετε, τί γράμματα μανθάνουν στὰ γυμνάσια τοῦ ὑπόδουλου ἑλληνισμοῦ καὶ μάλιστα στὴ γεραρὰ Ζωσιμαία Σχολή;» Ἐγινε τότε ἡ αἴθουσα ἀνάστατη ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα.

Ἄλλη φορὰ στὴ θεολογικὴ Σχολή, σ' ἓνα φροντιστήριον ἐρμηνείας τῆς Και-

νης Λιαυθίκης, ὁ καθηγητὴς μας ὁ Ἐμμ. Ζολώτας μὲ ἐκάλεσε νὰ ἐρμηνεύσω δύο χωρία α) «τὸ συναλιζόμενος ἢ μὲ τὴν ἄλλη γραφὴ τὸ συναλιζόμενος ὁ Ἰησοῦς παρήγγειλε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεροσαλύμων μὴ χωρίζεσθαι». Τὰ ἐξήγησα ὅτι συναλιζόμενος σημαίνει «μένοντας μαζί στὴν ἴδια αὐλή, δηλ. μένοντας μαζί» καὶ τὸ «συναλιζόμενος» θὰ εἶπῃ «συναλατιζόμενος» δηλ. αὐτὸ ποὺ λέγομε σήμερα «τρώγοντας μαζί ψωμί κι' ἄλατι». Μὲ συνεχάρη κι' αὐτός, ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι τὰ γράμματα ἔμαθα στὴ Ζωσιμαία Σχολή.

Ἐξετάσεις γιὰ τὰ φιλολογικὰ μαθήματα ἔδωσα στὸ Λάμπρο, στὸν Εὐαγγελίδη, τὸ Σακελλαρόπουλο καὶ τὸν Βερναρδάκη.

Στὰ χρόνια τῆς φοιτήσεώς μου (1907—1911) ἔγιναν ἱστορικὰ γεγονότα... Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1908 τὸ Σύνταγμα τῆς Τουρκίας. Στὰ 1909 ἡ ἐπανάσταση στὸ Γουδί. Στὰ 1910 ἡ ἀνάθεση τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως στὸν Ἐλευθέριο Βενιζέλο. Τότε ἔγινε ἡ ἀναθεώρηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος καὶ ἡ διαταραχὴ τῶν καθαρνουσιάνων καὶ τῶν δημοτικιστῶν. Ὁ Βενιζέλος ἂν καὶ δημοτικιστὴς ἦτο ὡς πολιτικὸς συμβιβαστικὸς στὸ ζήτημα αὐτό, ὁ ποιητὴς Μαβίλλης ἀναφώνησε «δὲν ὑπάρχει χυδαία γλῶσσα δημοτικὴ, ἀλλὰ ὑπάρχουν μόνον χυδαῖοι ἄνθρωποι» μέσα στὴ Βουλὴ ὡς βουλευτὴς τῆς τότε Κερκύρας,

Τριτοετῆς ἐγὼ στὰ 1910 φοιτητὴς τῆς θεολογίας ἐξακολουθοῦσα νὰ εἶμαι καθαρνουσιάνος. Στὶς ἡμέρες αὐτὲς τῆς διαταραχῆς ἑνὸς βουλευτῆς τῶν Πατρῶν ὁ Γηλαβᾶς συγκεντρώνει ἀρκετοὺς φοιτητὰς γιὰ νὰ βαδίσωσιν εἰς τὴν ὁδὸν Νίκης ὅπου τότε ἦτο τὸ σπίτι τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου γιὰ νὰ τὸν ἀποδοκιμάσωμε ὡς μαλ-λιαρὸν κι' αὐτόν. Μᾶς εἶπε δὲ ὁ δημαγωγὸς αὐτός: «Δὲν ὑπάρχει ὠραιότερον θέμα ἀπὸ τὸ θέμα τῆς φοιτήσεως νεολαίας σπυροῦσης πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρῴου γλώσσης». Ὁ Ἐλ. Βενιζέλος ἀπὸ τὸ παράθυρο πίσω ἀπὸ τὴν γλίσσιν ἀκούε καὶ ἔβλεπε τὴν ἀποδοκιμασίαν μας.

Αὐτὴ ἡ ἡμέρα εἶναι καὶ ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς φιλίας μας πρὸς τὸν καθαρνουσιανισμό. Ἡ ψυχικὴ μου μεταλλαγὴ καὶ ἡ πνευματικὴ ὑπῆρξεν αἰφνιδιαστικὴ καὶ ἀπτόμη κατόπιν θείας ἀποκαλύψεως. Ἐνῶ μελετοῦσα στὸ σπίτι μου κεφάλαια τῆς Λησ. ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τοὺς Κορινθίους τὰ ἔγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενὴς ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω, τοῖς πᾶσι γέγονα πάντα, ἵνα πάντας τινὰς σώσω. Πάντα μοὶ ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου». Τὴν ἰερὰν ἐκείνην στιγμὴν ἡ ψυχὴ μου φωτισμένη ἀπὸ τὸ θεῖον πνεῦμα τῶν ἀποστολικῶν αὐτῶν λόγων μοῦ εἶπε. «Καὶ σὺ νὰ σώσης τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς γλωσσικῶς θιγομένους ἀδυνατοὺς, νὰ μιλήσῃς καὶ νὰ γράφῃς τὴ γλῶσσαν τοῦ ἀδύνατου λαοῦ, ζήτα στὴ ζωὴ σου τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ».

Ἐγὼ δημοτικιστὴς. Οἱ νεοφώτιστοι εἶναι στὴν ἀρχὴ καὶ φανατικοί.

Σὲ λίγες ἡμέρες ἦλθεν ἡ ἐθνικὴ ἑορτὴ τῆς 25 Μαρτίου 1910. Στὸ τότε Δημοτικὸν θέατρον, στὴν πλατεῖα Λουδοβίκου ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, θὰ γινότανε καὶ ἑορτιασμός. Εἶχε προσκληθῆ καὶ ὁ καθηγητὴς Μιστριώτης, ὁ ἑξαίσιος ὁπαδὸς τῆς καθαρνοῦσας καὶ ἐξυμνητῆς τοῦ πατριώτη του Θεοδώρου Ληλιγιάννη.

Ὁ Μιστριώτης στὰ μαθήματά του μᾶς ἔλεγε «ὅποιος σκοτώνει ἕναν μαλ-λιαρὸν κἀμνει καλλίτερα παρὰ νὰ σκοτώνη ἕναν Τούρκον ἢ ἕναν Βούλγαρον». Μερικοὶ φοιτηταὶ ἐκμεταλλεῖσθαι τὰ λόγια του γιὰ νὰ ἐπιτυχαίνουσαν βαθμολογίαν, τοῦ φώναζαν μέσα στὴν παράδοσιν «σιτῆθι ἐπὶ τῶν οὐρανοτόξων ἀψίδων, ἔνθα ἴσθησάν σε ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ ἔθνους». Καὶ τὸν συνώδευσαν ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον ὡς τὸ σπίτι του ποὺ ἐβάδιζε μὲ ἄνισα βήματα, καὶ κατὰ τὸν σαρκασμὸν τῶν ἀντιθέτων του «δυσὶ μὲν μεγάλοις, τέτταρσι δὲ μικροῖς βήμασιν ἐχρήτο».

Στὴν ἑορτὴ αὐτὴ στὸ Δημοτικὸν θέατρον πῆγα κ' ἐγὼ καὶ κάθησα σ' ἓνα θρανεῖον. Ὅταν ἔμπαινε ὁ Μιστριώτης ἔγινε χαλασμὸς κόσμου ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τὰ ποδοκροτήματα. Ἐγὼ ὁ νεοφώτιστος ἐποδοκροτοῦσα. Ἀπὸ τὸ γειτονικὸν θεωρεῖον ἓνας Κρητικὸς φοιτητὴς τῆς φιλολογίας προσπάθησε νὰ ριχθῆ στὸ θεωρεῖον μου γιὰ νὰ μὲ κτυπήσῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα τ' ἀπόγευμα στὴ θύρα τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς μὲ συνήντησε καὶ μὲ ἄλλους δυὸ τρεῖς ἄρχισε νὰ μὲ κτυπᾷ ὡς μαλλιαρὸν καὶ πῆγαν καὶ ἔγραψαν στὸν πίνακα τῆς θεολογικῆς Σχολῆς ὅτι εἶμαι ὁ μόνος θεολόγος μαλλιαρός. Εὐτυχῶς ἦλθε ἐκεῖνες τὶς στιγμὲς ὁ Γιαννιώτης φοιτητὴς τῆς φιλολογίας—ὁ ὕστερα ἐκπαιδευτικὸς σύμβολος ὁ Νικόλαος Καραχρῖστος—καὶ μὲ γλύτωσε ἀπὸ τὸ ξύλο.

Ἦρθε τὸ Πάσχα, ἦρθα στὰ Γιάννινα, πέρασε τὸ καλοκαίρι, καὶ στὴ θεολογικὴ Σχολὴ λησμονήθηκε ἡ μαλλιαρωσύνη μου, καὶ ἔτσι ἡσύχασα. Μόνον ὁ καθηγητὴς μου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ρητορικῆς, ὁ Ἰω. Μεσολωρᾶς μὲ ἤλεγξε διότι δύο ρητορικά μου γυμνάσματα «ὁ Νεομάρτυς Γεώργιος καὶ Ἱερατικὴ Σχολὴ Βελλᾶς» τὰ εἶχα γραμμένα στὴ Δημοτικὴ Στὶς 30 Νοεμβρίου 1911 πῆρα τὸ πτυχίον μου τῆς θεολογίας—ἀφοῦ εἶχα δραπετεύσῃ ἀπὸ τὰ Γιάννινα ὡς στρατιώτης Τοῦρκος, διορίστηκα στὸ Δομοκὸ ἐλληνοδιδάσκαλος πῆγα στὸν πόλεμο τοῦ 1912—13 καὶ ὕστερα καὶ στὴν ἐπιστράτευση τοῦ 1915.

Στὴν ἐπιστράτευση αὐτὴ ἀπὸ τὸ 1ον περικλινὸν Σύνταγμα Ἀθηνῶν, ὅπου ὑπηρετοῦσα ὡς δεκανέας, μὲ ἔστειλαν στὴ Σάμο, ὅπου στὸ ἐκεῖ τάγμα ὑπηρετοῦσε ὡς ἔφεδρος λοχαγὸς ὁ Ἀντώνιος Τραυλαντώνης, ποὺ εἶχε κάμη πρὸ τοῦ 1897 ὡς καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς. Γνωρισθήκαμε καὶ μὲ πῆρε στὸ λόχο του, μὲ ἀγάπησε καὶ ἀργότερα μὲ ἐπροστάτεψε. Στὰ 1925 ἐνῶ φοιτοῦσα στὸ Διδασκαλεῖον Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, αὐτὸς ὡς ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος, μὲ ἐκάλεσε στὴ νεοϊδρυμένη τότε Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία τῶν καθηγητῶν—ἡ μούνα ὁ μόνος θεολόγος—ποὺ σκοπὸν εἶχε νὰ μορφώσῃ καθηγητὰς νὰ γίνουν φίλοι τοῦ δημοτικισμοῦ καὶ νὰ προορίζωνται ὡς ὑποδιευθυνταὶ ἢ διευθυνταὶ τῶν Διδασκαλείων τοῦ Κράτους. Στὴν Ἀκαδημία αὐτὴ ἐδίδασκαν καὶ ὁ διευθυντὴς Δημ. Γληνὸς ἱστορία τῆς φιλοσοφίας καὶ κοινωνιολογίας, Ἀλέξ. Δελμούζος ὁ καὶ διευθυντὴς τοῦ Μαρασλείου Διδασκαλείου Παιδαγωγικά, ὁ Μανώλης Τριανταφυλλίδης τὰ γλωσσικά, καὶ ἄλλα ἄλλα. Ἀτυχῶς ἡ Ἀκαδημία αὐτὴ τὸ Γενάρη τοῦ 1926 διαλύθηκε ἀπὸ τὸν Πάγκαλο, ὁ ὁποῖος θέλοντας νὰ στηρίξῃ τὴ δικτατορία του ἔγινε φίλος τῶν καθαρουνουσιάνων καὶ τῶν συντηρητικῶν καὶ ἔκαμε τὸν Κολουμβάκη καὶ σύμβουλόν του στὰ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα. Καὶ ἔγινε καὶ ἄλλο κακόν, ἐχώρισε ὁ λεγόμενος ἐκπαιδευτικὸς ὄμιλος ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὰ 1900 εἶχεν ἰδρυθῆ γιὰ τὴν προαγωγή τῆς δημοτικῆς γλώσσας καὶ γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση. Λίγα μέλη τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ ὀμίλου ἀπελπισμένα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Δημοκρατία τῶν ἐτῶν 1924—1935, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν τρομάρα τῆς τὴν 1 Νοεμβρίου 1920 εἶχε στρέψῃ λίγο πρὸς τὸν δεξιὸ συντηρητισμό, ἔστρεψαν πρὸς τὸ νέον κίνημα τοῦ κομμουνισμοῦ ἀναμένοντες ἀπ' αὐτὸ πλέον τὴν ἐπικράτησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσας, ὅπως ὁ Γληνός.

Ἀτυχῶς ἡ μαύρη ἡμέρα τῆς 1 Νοεμβρίου 1920 δὲν ἔφερε μόνον τὴ μικρῶς καταστροφὴ καὶ τὴ ματαίωσιν τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων 500 ἐτῶν, ἀλλὰ ἔφερε καὶ κοινωνικὴ ὀπισθοδρομὴ καὶ πολιτικὴ καὶ σταμάτησιν τῆ γλωσσικῆ ἐπικράτησιν τοῦ δημοτικισμοῦ καὶ κάθε προοδευτικῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης. Μείναμε ἀπὸ τότε 40 τόσα χρόνια πίσω. Ἀλλὰ ἄς ἐλπίσωμε, ὅτι τώρα, μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Κέντρου, θὰ προχωρήσωμε στὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση καὶ στὴν ἐπικράτησιν τοῦ δημοτικισμοῦ.

Θ. Ἀγγελίδη

Ἱστορικογραφικὲς σημειώσεις.

ΓΙΑ ΤΟ ΧΩΡΙΟ «ΚΟΥΡΕΝΤΑ»

Πότε ἀκριβῶς ἰδρύθηκε καὶ κατοικήθηκε ὁ οἰκισμὸς «Κούρεντα» τίποτε μὲ βεβαιότητα δὲν εἶναι γνωστὸ. Ἀπὸ ἐπιγραφή πού εἶναι ἐντοιχισμένη στὸν νάρθηκα τῆς κεντρικῆς ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ καὶ ἡ ὁποία ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «Ἐγὼ ὁ Ἰμπραήμ Καλατζῆς ἔγινα σεμπάπ καὶ ἔγινε ἡ Ἐκκλησία 1774», φαίνεται ὅτι ὁ οἰκισμὸς ὑπῆρχε πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴ χρονολογία αὐτή.

Τοῦτο βεβαιώνεται καὶ ἀπὸ ὄσα σχετικὰ μὲ τὴν ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ἀναφέρει στὰ «Μελετήματά» τοῦ ὁ Λαμπρίδης. Γράφει κάπου ἐκεῖ ὅτι ὁ οἰκισμὸς ἐπῆρε τὴν ὄνομασία «Κούρεντα» ἀπ' τὸ ἐπώνυμο ἑνὸς Ἑνετοῦ Τοπάρχου, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἔδρα του ἐδῶ καὶ ὠνομάζετο «Ζουπάνι Κουρέντα». Ἄρα ὁ οἰκισμὸς ὑπῆρχε ἐπὶ Ἑνετοκρατίας. Σχετικὰ μὲ τὴν ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ὑπάρχει καὶ ἡ ἐκδοχὴ ὅτι ἡ λέξις «Κούρεντα» εἶναι σλαβικὴ καὶ σημαίνει «ὄρνιθότοπος».

Ἐπειδὴ ὁ οἰκισμὸς ἔχει κεντρικὴν γεωγραφικὴν θέσιν, γιὰ τοῦτο ὑπῆρξεν ἔδρα Ἐπαρχίας, ἡ ὁποία περιλαμβάνει 84 χωριά μὲ τὴν ὄνομασία «Κουρεντοχώρια» καὶ μὲ σύνορα τὰ βουνὰ πρὸς Β. Κασιδιάρη καὶ Μουργκάνα, πρὸς Ν. Ὀλύτσικα, πρὸς Ἀν. Μιτσκέλι καὶ πρὸς Δ. τῆς Παραμυθιάς. Τὴν Ἐπαρχία τὴν διέσχισεν ὁ ποταμὸς Καλαμᾶς (Θύαμις).

Ἀπὸ τὰ χωριά αὐτά, ὄσα ἠύρισκοντο εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἰωαννίνων ἐλέγοντο «Καμποχώρια», ὄσα δὲ γύρω ἀπὸ τὸ χωριὸ «Γραμμένο» «Γραμμενοχώρια». Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ εἶνε πολὺ παλαιὰ καὶ μνημονεύονται στὸ Χρυσόβουλλο Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου (1321).

Κατὰ τὸν δέκατο τρίτο αἰῶνα ὑποδουλώθηκαν εἰς τοὺς Σέρβους, ἀπὸ τὴν

κυριαρχία τῶν ὁποίων ἔμειναν πολλές Σλαβικὲς τοπωνυμίες (Γκρίμποβο, Ντόμπρο, Τσαρκοβίστα, Κρετσούνιστα κ. ἄ).

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1430) ἀκολούθησαν καὶ αὐτὰ τὴν τύχη τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.

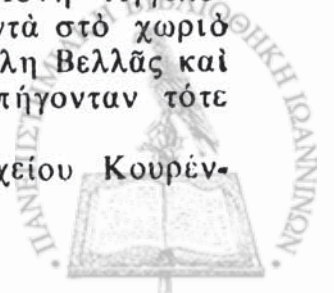
Κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα Ἄλβανοι ἐξωμότες ἐπεχείρησαν νὰ τὰ ἐξισλαμίσουν, ἀλλ' ἀνέκοψε τὶς προσπάθειές τους ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς πού ἐπέρασε στὰ περισσότερα ἀπ' αὐτά.

Κατὰ τὸ 1821 οἱ κάτοικοι τῶν Κουρέντων ἐπῆραν μέρος στὴν Ἐπανάστασι μαζὶ μὲ τοὺς Σουλιῶτες.

Τὸ 1854, ὅταν ἔγινε ἡ τοπικὴ ἐπανάστασι τοῦ Θεοδωράκη Γρίβα, ὁ ὄπλαρχηγὸς Γεωργάκη—Τσάμης ξεσήκωσε τοὺς κατοίκους τῶν Κουρέντων ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ὑστερ' ἀπ' τὴν ἀποτυχία τῆς Ἐπανάστασις ἐκείνης οἱ Τούρκοι εἰς ἀντίποινα ἔκαψαν τὸ χωριὸ. Ἐξέφυγαν τὴν πυρκαϊὰ ἡ Ἐκκλησία καὶ ὀλίγα σπίτια, τὰ ὁποία βρισκόνταν ἀκόμη μέχρι τὴν τελευταία ἀνοικοδόμησι (1948).

Εἰς τὰ Κούρεντα (τὸ χωριὸ), ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού οἱ Τούρκοι ἐπέτρεψαν τὴ λειτουργία Ἑλληνικῶν Σχολείων, ἰδρύθηκε καὶ λειτουργοῦσε κοντὰ στὸ τετρατάξιον (μὲ 4 τάξεις) Δημοτικὸ Σχολεῖον καὶ τριτάξιον (μὲ τρεῖς τάξεις) Ἑλληνικὸ Σχολεῖον (Σχολαρχεῖον). Τὰ Σχολεῖα αὐτὰ συντηροῦνταν ἀπὸ τὴν Κοινότητα Κουρέντων, ἀπὸ τὴν Ἰ. Μονὴ Ἀγγελομάχου, πού βρίσκεται κοντὰ στὸ χωριὸ καὶ ἀπὸ τὴν Ἰ. Μητρόπολη Βελλᾶς καὶ Κονίτισης, στὴν ὁποία ὑπήγονταν τότε ἡ περιοχὴ Κουρέντων.

Ἡ φήμη τοῦ Σχολαρχείου Κουρέν-

Γεωργίου Ἀθανασίου

Ἀπὸ τὴν Ἠπειρωτικὴ Ἱστορία

ΠΥΡΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΙΣΤΟΡΕΙ Ο ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

Ἡ παράξενη γιὰ τὶς ἐκπληκτικὰς καὶ ἱπποτικὰς περιπέτειες φυσιογνωμία τοῦ Πύρρου τοῦ Ἠπειρώτη βασιλιᾶ ἐμφανίζεται νὰ διαδραματίζῃ σημαντικώτατον ρόλον στὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἱστορία.

Τὸ γενεαλογικὸ τοῦ δένδρου ἀρχίζει ἀπὸ τὸ παιδί τοῦ Ἀχιλλέως Νεοπτόλεμο πού κατέλαβε μὲ πλῆθος Θεσσαλικοῦ λαοῦ τὴν Ἠπειρο καὶ ἐπεκράτησε σ' αὐτήν.

Στὴν μακραίωνα αὐτὴ γενεαλογικὴ καὶ ἀρκετὰ μυθολογικὴ διαδοχὴ ἀναφέρεται ὁ βασιλιᾶς Θαρύπας πού πρῶτος αὐτὸς μὲ ἑλληνικὰ ἔθιμα καὶ γράμματα καὶ φιλανθρώπους νόμους ἐκόσμησε τὸ κράτος του.

Ἦταν γυιὸς τοῦ Αἰακίδου καὶ τῆς Φθίας, κακότυχος ὅμως ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια ἀκόμη, γιὰ τὸ οἱ Μολοσσοὶ—λαὸς Ἠπειρωτικὸς—ἐστασίασαν, ἐδιώξαν τὸν Αἰακίδην, ἐσκότωσαν τοὺς ὀπαδοὺς του, καὶ τὸν Πύρρο πού ἦταν νήπιο ἀκόμη, τὸν ζητοῦσαν νὰ τὸν σκοτώσουν. Φίλοι ὅμως τοῦ πατέρα τὸν ἄρπαξαν καὶ φεύγουν καταδιωκόμενοι ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, νὰ τὸν γλυτώσουν ἔξω ἀπὸ τὰ Ἠπειρωτικὰ σύνορα, σὲ μιὰ πόλιν Μακεδονικὴ πού λεγόταν Μέγαρα. Νύχτωσαν ὅμως ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν γιὰ τὸ μέγαλο ποτάμι ἔφραζε τὸ δρόμο τους καὶ οἱ ἐχθροὶ πλησίαζαν. Τότε, λέγει ὁ Πλούταρχος, οἱ φίλοι του σ' ἓνα φλοιὸ δένδρου ἔγραψαν τὴν τραγικὴ τους περιπέτεια,

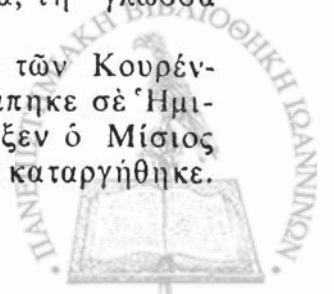
των ἦταν μεγάλη. Φοιτοῦσαν εἰς αὐτὸ μαθηταὶ ἀπὸ τὶς περιοχὰς Κουρέντων καὶ Ντουσκάρας.

Στὸ Σχολεῖο αὐτὸ ἐδίδαξαν ὀνομαστοὶ Σχολάρχες, ὅπως ὁ Αὐδῆς ἀπ' τὸ Γραμμένο, ὁ Καραμπᾶς ἀπ' τὴ Φιλιπιάδα, ὁ Παπαθανασίου (πατὴρ) ἀπ' τὸ Πάπιγγο—Ζαγορίου, ὁ Θ. Βέτσης ἀπ' τὴ Βίτσα—Ζαγορίου, ὁ Τριανταφ. Ἀναγνώστου ἀπ' τὸ Ραῖκο, ὁ Θεοχ. Παπαγεωργίου ἀπ' τὸ Κοκκινόχωμα, ὁ Ξυλάνης ἀπ' τὴ Ζίτσα, ὁ Ἡ. Ἀγγέλης κ.ἄ. Ἐπίσης περίφημοι Ἑλληνοδιδάσκαλοι, ὅπως ὁ Μ. Κόρδας ἀπ' τὴ Ζίτσα, ὁ Δ. Παπαθανασίου (υἱὸς) ἀπ' τὸ Ζαγόρι, ὁ Ἰ. Ταμβᾶκος ἀπ' τὸ Μέτσοβο, ὁ Κ. Ἀποστολίδης ἀπ' τὰ Κούρεντα, ὁ Γρηγ. Τσίτος ἀπ' τὴ Χίνκα, ὁ ὁποῖος γιὰ τὴν πατριωτικὴ του δρᾶσι ἐκτελέσθηκε ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς τὸ 1943.

Τὸ Ἑλληνικὸ ἐκεῖνο Σχολεῖο ἦταν ὁ Φάρος πού ἐφώτιζε τὶς περιοχὰς Κουρέντων καὶ Ντουσκάρων κατὰ τὰ σκοτεινὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, γιὰ τὸ εἶχε θέση Διδασκαλείου. Οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς ἀποφοίτους τοῦ διωρίζοντο Κοινοτικοὶ διδάσκαλοι, ἔστειλε δὲ τέτοιους τὸ Σχολεῖο αὐτὸ καὶ μέχρι τὴν Φαναρίου—Θεσπρωτίας.

Στοὺς δασκάλους αὐτοὺς (μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποῖους βρίσκονται καὶ σήμερα στὴ ζωὴ—Βέλλιος—Ζῶτος) ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ κατὰ τοὺς σκληροὺς ἐκείνους χρόνους τῆς σκλαβιάς συνεκράτησαν τὴ θρησκεία, τὴ γλῶσσα καὶ τὸν Ἔθνισμό.

Τὸ Σχολαρχεῖο ἐκεῖνο τῶν Κουρέντων κατὰ τὸ 1925 μετατράπηκε σὲ Ἡμιγυμνάσιο στὸ ὁποῖο ἐδίδαξεν ὁ Μίσιος ἀπ' τὴ Ζίτσα καὶ ἀργότερα καταργήθηκε.

τύλιξαν τὸ φλοιὸν σὲ μιὰ πέτρα καὶ τὴν πέταξαν στὴν ἀπέναντι ὄχθη, ποὺ στεκότανε οἱ Μεγαρεῖς. Ἐκεῖνοι, διαβάζοντας, ἐπόνεσαν τὸ παιδί, ἐφτιαξαν ξύλινο γεφύρι καὶ τοὺς γλύτωσαν ὄλους.

Ἡ περιπέτεια τοῦ μικροῦ Πύρρου συνεχίζεται. Μεταφέρεται ἀπὸ τὴν Μακεδονία στὴ χώρα τῶν Ἰλλυριῶν, ὅπου μπροστὰ στὸ βασιλιᾶ Γλαυκία ξάπλωσαν κατὰ γῆς τὸ παιδί. Ἐκεῖνος τὸ λυπήθηκε, τὸ ἀνάθρεψε καὶ σὲ ἡλιλία 15 χρονῶν τὸ ἐγκατέστησε βασιλιᾶ στὴν Ἡπειρο.

Ἡ κακοτυχία του συνεχίζεται καὶ γίνεται ἀφορμὴ μιᾶς σειρᾶς περιπετειῶν. Σὲ ἡλικία 17 ἐτῶν ἐκθρονίζεται ὕστερα ἀπὸ ἐπανάσταση τῶν Μολοσσῶν καὶ ἔρημος πάλι καταφεύγει στὸ γαμπρὸ του Δημήτριον τῆς Μακεδονίας, τὸν ὁποῖο ἀκολουθεῖ σ' ὅλες τὶς ἐκστρατεῖες του καὶ διαπρέπει μὲ τὸν ἡρωϊσμό του. Ἀργότερα στέλνεται ὡς δμηρος στὸ βασιλιᾶ τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖον. Ἐκεῖ δὲ θαυμάζουν ὄλοι, πρὸ παντὸς ἢ γυναῖκα τοῦ Πτολεμαῖου Βερενίκη, τὴν ἀλύγιστη παλληκαριά του καὶ τὴ μεγάλη του ἐξυπνάδα καὶ τὸν παντρεύει μὲ τὴν κόρη της Ἀντιγόνη.

Τώρα ἡ τύχη του διαφαίνεται λαμπρή. Τοῦ δίνουν χρήματα καὶ στρατὸ καὶ φεύγει μὲ τὴ γυναῖκα του Ἀντιγόνη νὰ βασιλεύσῃ καὶ πάλι στὴν Ἡπειρο. Γρήγορα ἐπικρατεῖ τοῦ ἀντιπάλου του Νεοπτολέμου καὶ μὲ ὄριμη τῶρα στιβαρότητα συγκεντρώνει τὶς Ἡπειρωτικὰς φυλὰς κάτω ἀπὸ τὴ δύναμή του καὶ ἐκδηλώνει τὶς μεγαλεπήβολες φιλοδοξίες. Ἡ ἀφορμὴ στὴν ἐκδήλωση τῶν φιλοδοξιῶν του αὐτῶν τοῦ δίνεται ἀπὸ τὸν (ἐμφύλιον) πόλεμον τῶν δυναστειῶν τῆς Μακεδονίας ὅπου ἐπεμβαίνει ὡς βοηθὸς τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου καὶ ἔρχεται στιγμὴ ὅπου εὐρίσκεται ἀντιμέτωπος μὲ τὸν ἄλλοτε γαμπρὸ του—γιατὶ εἶχε πεθάνει ἡ Δηϊδάμεια—καὶ παλαιὸ του προστάτη Δημήτριον. Ἡ διαφορὰ τους δὲ αὐτὴ κατέληξε σὲ μιὰ φοβερὴ μονομαχία τοῦ Πύρρου μὲ τὸν τρομερὸ στὸ σῶμα καὶ στὰ ὅπλα στρατηγὸ τοῦ Δημητρίου Πάνταυχον. Στὴν ἀρχὴ χτυπήθηκαν μὲ τὰ δόρατα, ὕστερα ἦρθαν στὰ χέρια μὲ τὰ ξίφη. Τελικῶς μέσα στὴ βουή τῶν ἀντιπάλων στρατῶν, ἐνίκησε ὁ Πύρρος τὸν Πάνταυχον ἀφοῦ πληγώθηκε ὅμως κι' αὐτός.

Ἡ δόξα του ἀπλώνεται παντοῦ. Τὸν παραβάλλουν μὲ τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο γιὰ τὸν ἡρωϊσμό του, οἱ δὲ Ἡπειρῶτες τὸν καλοῦσαν «Ἀετό». Ἡ ἀρχικὴ του ὅμως φιλοδοξία γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Μακεδονίας τὸν καίει καὶ ἀναλαμβάνει νέα ἐκστρατεία γιὰ τὴν κατάληψή της. Ὁ Πλούταρχος στὴν βιογραφία του ἀναφέρει μάλιστα πὺς εἶδε στὸν ὕπνον του τὸ Μεγάλον Ἀλέξανδρον νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ. Ἡ ἐπιμονὴ του ἐθριάμβευσε καὶ ὁ Δημήτριος ἐγκατέλειψε μιὰ νύχτα τὴ Μακεδονία, ἀφήνοντας τὰ βασιλικά του ροῦχα καὶ φορῶντας μιὰ φτωχικὴ χλαμύδα, ἐνῶ ὁ Πύρρος ἀναγορεύεται βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

Δὲν ἔργησε ὅμως πολὺ νὰ ξαναχάσῃ τὴ Μακεδονία σὲ μιὰ σειρὰ πολέμων μὲ τοὺς διαδόχους τοῦ Δημητρίου καὶ νὰ γυρίσῃ στὴν πατρικὴ του γῆ τὴν Ἡπειρο.

Τώρα μπορούσε στὴν πατρίδα του νὰ βασιλέψῃ μὲ εἰρήνην καὶ νὰ ζήσῃ ἡσυχος. Στὴν ἰδιοσυγκρασία του αὐτὸ ἦταν ἀδύνατον. Διψοῦσε γιὰ νέες περιπέτειες. Ἐπληττε στὴν ἀπραξία καὶ ζητοῦσε νέους πολέμους. Καὶ τὸ χειρότερον ἀπ' ὅλα παρουσιάσθηκε προστάτης τῶν Ταραντίνων ἐναντίον τῆς ἰσχυροτάτης Ρώμης. Εἰς μάτην ὁ φίλος του Κινέας, σοφὸς τῆς αὐλῆς του, τὸν συνεβούλευε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀλόγιστη αὐτὴ περιπέτεια ποὺ θὰ φέρῃ πόνους μεγάλους, κινδύνους καὶ αἷμα.

Ἄρχισε τὴν ἐκστρατεία του ἐναντίον τῆς Ρώμης μὲ 25.000 στρατὸ, 3.000 ἵππικὸ καὶ 20 ἐλέφαντες. Ἡ δόξα του στὴν ἀρχὴ ἀπλώνεται παντοῦ.

Κατατροπώνεται ἡ στρατιὰ τοῦ ὑπάτου Ρωμαίου Λαιβίνου καὶ πλησιάζει ὄχι περισσότερο ἀπὸ 200 στάδια τὴν ἀήττητη Ρώμη. Δεύτερη μάχη σκληρότερη τῆς πρώτης ἀναγκάζεται νὰ δώσῃ ὁ Πύρρος χωρὶς τελικὸ ἀποτέλεσμα καὶ τότε ἀναφέρεται πὼς εἶπε: «ἂν ἔτι μίαν μάχην Ρωμαίους νικήσωμεν ἀπολούμεθα παντελῶς».

Θὰ μακρηγορούσαμε πολὺ ν' ἀναφέρωμεν λεπτομερέστερα τὶς πολεμικὲς του περιπέτειες μὲ τοὺς Ρωμαίους καὶ μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Σικελίας ἐπὶ ἕξῃ χρόνια.

Πάντως, μὲ χαμένες του τώρα τὶς κατακτητικὲς του φιλοδοξίες, ξαναγυρίζει στὴν Ἠπειρο φέροντας μαζί του μόνο 8.000 πεζικό, 500 ἵππεις καὶ χωρὶς χρήματα νὰ θρέψῃ τὸ στρατό, διατηρῶντας μόνο ἀλώβητη τὴ φήμη πρώτου στοὺς πολέμους καὶ στὴν πολεμικὴ τέχνη ἀπὸ τοὺς βασιλιάδες.

Στὴν Ἠπειρο καὶ πάλι δὲν ἡσυχάζει. Ἀναλαμβάνει νέα πολεμικὴ περιπέτεια στὴ Μακεδονία, σαρώνει τοὺς στρατοὺς τοῦ Ἀντιγόνου καὶ οἱ ἐλπίδες του γιὰ νέες κατακτήσεις θεριεύουν. Βρίσκει ἀφορμὴ καὶ κατεβαίνει στὴν Πελοπόννησο ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Τῆς Σπάρτης ὅμως τὸ πολεμικὸ πνεῦμα δὲν εἶχε σβύσει ἀκόμη.

Καίτοι ἔλειπε ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης Ἀρεὺς στὴν Κρήτη πολεμῶντας, ὅμως οἱ Σπαρτιάτες καὶ πρῶτες οἱ Σπαρτιάτισσες μὲ ἐπικεφαλῆς τὴ βασίλισσα Χιλωνίδα, ἐξήγειραν τὸ ἀγωνιστικὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ, ἔφτιαξαν τάφρους, παρέμειναν στὸ πλευρὸ τῶν πολεμιστῶν, καὶ παρ' ὅλη τὴν ὀρμητικότητα τοῦ Πύρρου ἡ Σπάρτη δὲν ἔπεσε...

Πληγωμένος τώρα ὁ Πύρρος καὶ μὲ τὸ χειμῶνα ποὺ ἐρχότανε ἐσκέφθηκε νὰ ξεχειμωνιάσῃ ἔξω ἀπὸ τὴ Σπάρτη γιὰ μιὰ νέα ἐπίθεση τὴν Ἀνοιξη.

Ὅμως ἡ μοῖρα ἦταν νὰ πέσῃ στὸ Ἄργος. Βρέθηκε μιὰ ἀφορμὴ. Λησιμόνησε τὶς ἡττες καὶ ρίχθηκε σὲ νέες περιπέτειες φθάνοντας στὸ Ἄργος. Τὸν Ἀντίγονο, ἀρχηγὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατομέδου, προσκάλεσε νὰ μονομαχήσουν. Ἐκεῖνος ὅμως ἀρνήθηκε λέγοντας πὼς ὁ Πύρρος ἔχει ἀνοιχτοὺς ὄλους τοὺς δρόμους γιὰ τὸ θάνατο, κι' ἂν χάσῃ τὴ ζωὴ του, τοῦ εἶναι ἀδιάφορο.

Σκληρὲς ὁδομαχίες ποὺ κράτησαν ὅλη τὴ νύχτα διαδραματίσθηκαν στὸ Ἄργος χωρὶς ἡ νίκη νὰ κλείνῃ σὲ κανέναν. Τὸ πρῶτ' εἶδε ὁ Πύρρος δυὸ χάλκινα ἀγάλματα στὴν ἀγορά, ταύρου καὶ λύκου. Θυμήθηκε κάποιον χρησμὸ πὼς θὰ πεθάνῃ σὰν ἰδῆ νὰ πολεμοῦν ταῦρος ἐναντίον λύκου. Θέλησε νὰ γυρίσῃ πίσω. Ὅμως ἡ μάχη μαίνονταν καὶ οἱ ἐλέφαντες στοὺς δρόμους σάρωναν τὸ πᾶν. Ἦταν ἀργὰ πλέον. Πέταξε τὸ κράνος καὶ ἔφιππος ὤρμησε στοὺς ἐχθροὺς, καὶ μὲ μιὰ πληγὴ στὸ στήθος καταδίωκε τὸν ἐχθρὸ ποὺ τὸν πλήγωσε. Ἡ Ἀργίτισσα ὅμως μητέρα βλέποντας τὸν κίνδυνο τοῦ παιδιοῦ τῆς, ἄρπαξε ἕνα κεραμίδι καὶ τὸ τίναξε ἀπὸ ψηλὰ στὸ κεφάλι τοῦ Πύρρου. Ἐπεσε ὁ Πύρρος. Κάποιος μ' ἕνα μαχαῖρι τοῦ ἔκοψε τὸ κεφάλι. Ὁ γιοῦς τοῦ Ἀντιγόνου, Ἀλκυονεύς, χαρούμενος παρουσιάζει στὸν πατέρα του τὸ ματωμένο κεφάλι. Ὁ Ἀντίγονος σήκωσε τὸ μπαστοῦνι καὶ χτύπησε τὸ παιδί του, ὕστερα τράβηξε τὴ χλαμύδα καὶ δάκρυσε σκεφτόμενος τὶς ἀλλαγὲς τῆς τύχης. Ὑστερα, ἀφοῦ ἔκαψε τὸν νεκρὸν, πῆρε τὸ παιδί Ἐλλενο τὸ ἔντυσε μὲ βασιλικά ροῦχα καὶ τὸ ἔστειλε στὴν Ἠπειρο.

Κι' ἔτσι στ' Ἀργίτικα χῶματα ἔκλεισε τὸν κύκλο τῆς ζωῆς ἡ τόσο ἀλόγιστη στοὺς πολέμους πολεμικὴ φυσιογνωμία τοῦ Πύρρου.

EDGAR ALLAN POE

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Μέσα στις άσταμάτητες, γοργές σκιές
ἐνῶ πλανιόμουν κάποτε τὸ δειλινό,
μιὰ εὐγενικὰ κοπέλλα σιωπηλὴ
στὸ πλάϊ μου ξάφνου πρόβαλε
καὶ στὸ πλευρό μου βάδιζε ὀλομόναχη,
πανέμορφη σὰ νύφη καὶ περήφανη.

Τώρα ἡ σελήνη φώτιζε χλωμὴ
τὰ δροσερὰ λιβάδια ἐκεῖ κοντά,
τοὺς ἀσημένιους ποταμοὺς τοὺς ἤσυχους
καὶ τὰ ψηλὰ βουνὰ τ' ἀπόμακρα.
Φώτιζε τ' ἀστροφώτιστα νερὰ τῆς θάλασσας,
ὅπου ὁ ἀέρας σβίγνει ἀπὸ τὴν κούραση.

Ἄμιλητοι, ἀπαλὰ ἀπομακρυνθήκαμε
ἀπὸ τὴν καλυβόπορτα τὴν ἀνοιχτή,
κάτω ἀπ' τὰ κλώνια τῆς φτελιᾶς τὰ λυγερά,
πὺν χαμηλόγερναν ὡς κάτω στὸ λιθόστρωτο,
κάτω ἀπ' τὴ μουσκλιασμένη τὴν ἰτιά
κι ἀπ' τὸ πλατάνι πὺν κιτρινοφύλλιαζε.

Ἐλαμπε στολισμένος ὁ οὐρανὸς
μὲ μύρια ἀστέρια. Γύρω μου
ἐλπίδες ἀστραποβολοῦσαν σὰν τὸ φῶς
τῶν ἄστρον τὸ γαλήνιο, σὰν τὴ μελιχρὴ
φεγγοβολὴ πὺν ὀλχνει, τὰ μεσάνυχτα,
τῆς νύχτας ἢ περιλάμπρη Βασίλισσα.

Νὰ ψιθυρίζουν ἄκουες τῆς φτελιᾶς
τὰ φύλλα εἰρηνικὰ τραγούδια εὐχάριστα,
πὺν μοιάζουν μακρυσμένη μουσικὴ
ἀγαπημένης ταραγμένης θάλασσας,
ἐνῶ ὁ ἀέρας ἀλαφοκοιμότανε
στὰ δένδρα καὶ στὰ μυρωδάτα λούλουδα.

Ἐξαίσια κι' ἀσυνήθιστη ὁμορφιὰ
τὰ πάντα στόλιζε ὀλοτρόγυρα,
καὶ σὰν σὲ παρὰμύθι, κάτω ἀπ' τὴν ἰτιᾶς
στὸ ρέμα πλάϊ, τῆς ἔλεα τὴν ἀγάπη μου.
Κάλλιο ἢ καρδιά μου νὰ τὴ φύλῃε μυστικὴ

τέτοιαν ἀγάπη, τ' ὄνειρό της. τὸ ἀκριβό.

Κι ἀμέσως πέρα περιπλανηθήκαμε
 στὸ δέιλι τὸ θαμπόφωτο.
 ἐκείνη, ἢ σιωπηλή, ἢ περήφανη,
 ἤσυχα πλάϊ μου βάδιζε
 μὲ βῆμα μεγαλόπρεπο, γαλήνιο,
 ὠραία, κομψή, ἀκατάδεχτη.

Ἐφηρημένος περπατοῦσα πλάϊ της,
 τὰ μάτια μου στὴ γῆ χαμηλογέροντας.
 Καὶ σὰν τὴν μπόρα τοῦ φθινόπωρου,
 πὸν δέρνει τὰ νεκρὰ τὰ φύλλα, τὰ χλωμά,
 γρήγορες κ' ἔντονες μοῦ ἐρχόντανε
 οἱ θύμησες τῶν περασμένων θλιβερές.

Στοῦ ταπεινοῦ τὴν πόρτα καλυβιοῦ
 χωρίσαμε, ἐκεῖ κάτω στὶς φτελιές.
 Καὶ μιὰ λεξούλα μόνο εἰπώθηκε,
 πὸν ἄλλη φορὰ δὲν πρόφεραν τὰ χεῖλη μας.
 Ἐρημος τότε πέρα τράβηξα
 μὲ ραγισμένη τὴν καρδιά!

Σιγὰ καὶ σιωπηλά, ὀλομόναχος,
 στὸ σπῖτι μὲς στὴ νύχτα γλίστρησα.
 Πόνος ἔτσι ξαφνικὸ ποτὲ δὲν ἔνωσα
 στὰ νιάτα μου νὰ μοῦ ραίξει τὴν καρδιά,
 τέτοια ἀγωνία βαριά, σὰν τὰ βραχνὰ
 πὸν σὲ πλακώνει στὸ πρωτοῦπνι φοβερός.

Τώρα τὰ φύλλα ψιθυρίζουν τῆς φτελιᾶς
 μελωδικὰ τραγούδια καὶ παράξενα,
 τραχιὰ τραγούδια σὰν σκιές.
 Τώρα οἱ ἰτιῆς θρηνοῦν, κ' οἱ πλάτανοι
 εἰρωνικὰ γιὰ μένα ἄρχισαν νὰ γελοῦν
 μέσα στοῦ νυχτομπάτη τὴν πνοή.

Χλωμή, θλιμμένη εἶν' ἡ σελήνη τοῦ φθινόπωρου.
 Κι ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ φύλλα πὸν στενάζοντε
 μαῦρο σκοτάδι τρέχει, σὰν τοῦ πόνου μου
 τὸ σύννεφο τὸ μαῦρο, τὸ σκοταδερό.
 Βάστα, καρδιά μου, τὸ εἶδωλό σου ξέχασ' το,
 ψυχὴ μου τὰ ὄνειρά σου ξέχασ' τα κ' ἐσύ.

Μετάφραση: ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Δημ. Πλιάκου

ΔΗΜ. ΒΑΚΑΛΗ : «Λάμπρος Τζαβέλλας»

Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία, παρὰ τὶς φιλότιμες προσπάθειες ὀλίγων παιδαγωγῶν, δὲν βρῆκε ἀκόμη τὴ θέση ποὺ τῆς πρέπει στὸ πρόγραμμα τῆς ὅλης μορφωτικῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου. Ἔτσι καὶ τὸ παιδικὸ θέατρο, ποὺ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ δύσκολα εἶδη αὐτῆς, δὲν παρουσιάζει μεγάλη ἐξέλιξη καὶ ἐπέκταση, γιατί δὲν τονίστηκε, ὅσο ἔπρεπε, ἡ ἀξία, ποὺ ἔχει σὰν ἰσχυρὸς παράγοντας μορφώσεως ὄλων τῶν στοιχείων ποὺ ἀπαρτίζουν τὴ προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ.

Χρειάζονται νὰ καταβληθοῦν νέες προσπάθειες γιὰ τὴν συγγραφή καταλλήλων θεατρικῶν ἔργων καὶ πολλοὶ κόποι γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωσή τους. Ἔργα ποὺ νὰ συνδέωνται μὲ τὴν ὅλη σχολικὴ ἐργασία, προσαρμοσμένα στὶς συνθήκες τοῦ σχολείου, ἀλλὰ καὶ στὴ ψυχοπνευματικὴ ἰδιοσυστασία τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Γραμμένα ἀπὸ ἀνατόμους τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἀλλὰ καὶ λάτρεις αὐτῆς ποὺ νὰ γνωρίζουν τί τῆς λείπει, ἀλλὰ καὶ πῶς αὐτὸ νὰ τῆς τὸ προσφέρουν.

Μιὰ νέα τέτοια προσπάθεια εἶναι καὶ τὸ βιβλίο ποὺ κυκλοφόρησε τελευταῖα, «Λάμπρος Τζαβέλλας», τοῦ συναδέλφου Δ. Βακάλη.

Ὁ συγγραφέας, βαθῶς μελετητῆς τῆς ἱστορίας τοῦ Σουλίου καὶ γνώστης τῆς παιδαγωγικῆς ψυχολογίας, ἐργάστηκε, ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ ἴδιος στὸ πρόλογό του, ὀλόκληρα χρόνια γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ μιὰ ἐργασία καλοδουλεμένη καὶ γραμμένη μὲ στοχασμό, ἀπλότητα φυσικὴ, πληρότητα καὶ τέλεια ἔκφραση σὲ περιεχόμενο καὶ μορφή.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου εἶναι ἱστορικὴ. Ἀναφέρεται στοὺς θρυλικοὺς ἀγῶνες τῶν σταυραετῶν τοῦ Σουλίου ἐναντίον τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ. Στὶς 93 σελίδες

τοῦ ἔργου ζῆ κανεὶς ἀπὸ κοντὰ τὴ ζωὴ μιᾶς περιοχῆς, μιᾶς ἐποχῆς καὶ ἐνὸς κόσμου. Ἐνὸς κόσμου ποὺ παλεύει ἠρωϊκὰ καὶ ἀπεγνωσμένα στὰ κακοτράχαλα βουνά του γιὰ νὰ διδάξῃ στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, ὅτι τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς εἶναι ἡ προσήλωση στὶς ἀκατάλυτες ιδέες ποὺ συνθέτουν τὸν ἀληθινὸ ἀνθρώπινο πολιτισμό. Καὶ ὁ συγγραφέας αὐτὸ ἐπιδιώκει μὲ τὸ ἔργο του: τὴ στροφή πρὸς τὰ ἱερὰ σύμβολα τοῦ παρελθόντος. Τὸ πλησίασμα τῶν ἀνθρώπων ποὺ ὑλοποίησαν τὰ σύμβολα αὐτὰ μὲ τὸν ἐπικό τους ἀγῶνα στὸ Σούλι καὶ στὸ Ζάλογγο. Κυρίως ὅμως ὁ συγγραφέας ἐπιδιώκει νὰ διαποτισθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τ' ἀθάνατα αὐτὰ ἰδανικά, ἀπὸ τὶς ἀρετὲς τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς ποὺ ξεπήδησαν σὰν φωτεινὰ ὄραματα στὰ πεδία τῆς τιμῆς. Τὰ παιδιά, μιμούμενα ἀξιόλογες πράξεις τῶν ἡρώων αὐτῶν τοῦ Σουλίου, θὰ διδαχθοῦν καὶ θὰ διδάξουν τὶς αἰώνιες ἠθικὲς καὶ ἔθνικες ἀρχὲς ποὺ χάραξαν οἱ πρόγονοί μας.

Τὸ ἔργο εἶναι πεντάπρακτο ἔμμετρο πατριωτικὸ δρᾶμα, φορμαρισμένο μὲ παιδικότητα καὶ ζωντάνια, καὶ μὲ περιεχόμενο ποὺ προκαλεῖ βαθειὰ αἰσθητικὴ συγκίνηση καὶ ρίγη πατριωτισμοῦ. Γραμμένο στὸ ρυθμὸ καὶ στὴ πνοὴ τῶν λεβέντικων τραγουδιῶν τῆς κλεφτουριάς, δίδει τὸ βάρος καὶ τὴ πλαστικότητα ποὺ ἐπιζητεῖ. Ἡ ἱστορία τοῦ Σουλίου δίνεται μὲ ζωντανὲς εἰκόνες σὰν τροφή πνευματικὴ καὶ ἀνιδιοτελεῆς ἀπόλαυση στοὺς θεατῆς. Ὁ λόγος εἶναι διαλεγμένος προσεκτικὰ καὶ σμιλευμένος μὲ τέχνη, ὥστε νὰ χαϊδεύῃ τὴν ἀκουή, νὰ ξυπνᾷ τὴ φαντασία, νὰ γεμίζει μὲ αἰσιοδυσία καὶ νὰ προκαλῇ ρίγη πατριωτικῆς ἐξάρσεως.

Ἡ δραματοποίηση εἶναι δυνατὴ ἀπὸ τὸ παιδί, ἢ δὲ ἀπομνημόνευση εὐκολὴ χάρι στὸν ρυθμὸ καὶ στὴ δημοτικὴ γλῶσσα ποὺ εἶναι γραμμένο χωρὶς ἰδιωματισμοὺς καὶ ἀκατάληπτες ἔννοιες. Ἀνεβάζεται εὐκόλα σὲ κάθε σχολεῖο γιατί προσαρμόζεται μὲ τὶς σκηρικὲς δυνατότητες καὶ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασιν κάθε σχολείου.

Ἡμπορεῖ ν' ἀνεβασθῆ ὁλόκληρο καὶ σκηνὲς κατ' ἐκλογὴν. Τοῦτο δοκιμάστηκε ἀπὸ πολλοὺς συναδέλφους ποὺ τὸ ἀνέβασαν στὰ σχολεῖα τοὺς πρὶν τῆς ἐκδόσεώς του.

Δέκα τέσσερες ὁλοσέλιδες σπάνιες ἱστορικὲς εἰκόνες μὲ προσωπογραφίαις ἱστορικῶν τόπων στολίζουν τὸ βιβλίον καὶ τὸ κάμνουν ἐξαίρετο ὄργανο ἐποπτικῆς διδακτικῆς ἱστορίας τοῦ Σουλίου.

Γενικά, μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ συναδέλφου πρωτοτυπεῖ καὶ σὲ περιεχόμενο καὶ σὲ μορφή καὶ δικαιωματικὰ διεκδικεῖ ξεχωριστὴ θέσιν σὲ βιβλία τοῦ αὐτοῦ εἴδους.

Τὸ Ἑλληνόπουλο στὶς μεγάλες ἡμέρες τοῦ σχολείου θὰ ἐξωτερικεύει ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει νὰ ζήσει.

Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἐπαίνους ποὺ δέχτηκε ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ φωτισμένους ἐργάτες τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων, ἄς δεχτῆ καὶ τὰ δικά μου συγχαρητήρια. Ἡ προσφορά του εἶναι μεγάλη καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ ἐκπαιδευτικὸς κόσμος θὰ τὴν ἐκτιμῆσιν. Τοῦ εὐχομαι νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐκδοτικὴν του προσπάθειαν καὶ σ' ἄλλα θέματα τῆς λαϊκῆς παιδείας.

Γ. Τολάκη

ΠΕΤΡΟΥ ΝΙΝΙΟΥ : Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων «**Παιδεία καὶ Πολιτισμὸς**»

Πρὶν λίγες μέρες κυκλοφόρησε τὸ μοναδικὸ γιὰ τὸν τόπον μας βιβλίον τοῦ ἀκούραστου Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων κ. Π. Νινίου, τυπωμένο στὴν Ἀθήνα, μὲ τὸν παραπάνω τίτλον. Στὶς 112 σελίδες του, ποὺ εἶναι στολισμένες

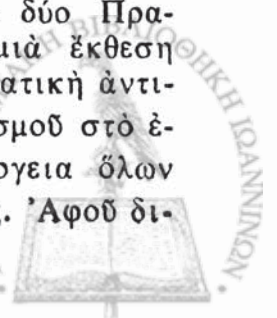
ἀπὸ ἓνα σχεδιογράφημα, πίνακα καὶ 19 εἰκόνες, ἀναλύει τὸ «πιστεύω» του γιὰ τὴν σύγχρονον ἀποστολὴν τῆς παιδείας, μὲ καθολικευσὴν τῆς στοὺς ἐνηλίκους, χωρὶς ἀδυνατίσμα τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς.

Στὴν εἰσαγωγὴν του παραδέχεται τὸν πολιτισμὸν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παιδείας μὲ τὸν κατὰ πλάτος καὶ βάθος συγκριτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Βρίσκει στὸν σύγχρονον πολιτισμὸν κοινὰ χαρακτηριστικὰ μὲ τὸν πολιτισμὸν τοῦ 4ου μ. Χ. αἰῶνα καὶ κάνει ἐπισκόπησιν του σὲ γενικὲς γραμμὰς ἀπὸ τὰ παλαιότερα χρόνια μέχρι σήμερον.

Θεωρεῖ τὸν Δυτικὸν πολιτισμὸν ὡς ὁμόκεντρο μὲ τὸν Ἑλληνικόν, ὅπου θέλει γιὰ βάση τὴν παράδοσιν μας «τὰ τῶν Ἑλλήνων ἦθη», γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ καλύψωμε τὴν διαφορὰ, ποὺ μᾶς χωρίζει. Τὴν κάλυψιν αὐτῆς τῆς διαφορᾶς ἀντιμετωπίζει ἡ σύγχρονον παιδεία, ποὺ μελετᾷ καὶ βιώνει τὸν ὑλικὸν καὶ πνευματικὸν κόσμον, τὴν θέλει ὅμως ἀπλωμένη πέρα ἀπὸ τὴν σχολικὴν ἡλικίαν, σὲ ὅλον τὸν πληθυσμὸν μὲ τρόπο παραγωγικὸν καὶ αὐτενεργόν.

Στὸ κεφάλαιον «**ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**» ἀναφέρεται στὰ μέσα τῆς σχολικῆς διδασκαλίας καὶ περισσότερο τῆς ἐξωσχολικῆς ἐργασίας καὶ ἀγωγῆς, δεχόμενος ὡς ἀνταπόδειχτη τὴν ἐπίδρασιν τῆς οἰκογενείας πάνω στὸ παιδί.

Στὸ ἐπόμενον κεφάλαιον ἐκθέτει τὸ πραγματοποιηθὲν ἀξιόλογον ἔργον του στὰ 103 σχολεῖα τῆς περιφερείας ὁργανωμένο σὲ 20 Ὅμάδες. Ἐδῶ παραθέτει καὶ τὴν ἄρνησιν ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τοὺς οἰκογενεῖς παράγοντες, ἢ ὅποια μὲ τὴν ἰδρυσιν τῶν Ὅμάδων Σχολείων μεταβάλλεται σὲ συνεργασία γιὰ προγραμματισμὸν ἐξωσχολικῶν καὶ ἐξωσχολικῶν ἔργων μὲ ψυχὴν τῆς δημιουργίας τὸν δάσκαλον. Σημειώνει ἀκόμη γιὰ δεῖγμα δύο Πρακτικὰ Ὅμάδας σχολείων, μιὰ ἐκθεσιν καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισιν τοῦ προγραμματισμοῦ στὸ ἐσωσχολικὸν ἔργον μὲ συνενέργειαν ὅλων τῶν δασκάλων κάθε Ὅμάδας. Ἀφοῦ δι-

καιολογεί ψυχολογικά τὴν καθολικεὺσιν τῆς παιδείας καὶ πέρα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, τώρα μάλιστα πού συνδέθηκε ἡ χώρα μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., ἀναγράφει γενικὸ πρόγραμμα ὁμαδικῆς δραστηριότητος καὶ παραθέτει σὲ 12 σημεία τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ δεδομένα ἐφαρμογῆς του.

Στὸ εὐρύτερο μορφωτικὸ πρόγραμμα, ὑπάγεται καὶ ἡ ἔκθεσις μέσων ἐργασίας ἐσωσχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς ἀγωγῆς ὅλων τῶν Ὁμάδων σχολείων, πού πραγματοποιήθηκε στὰ Γιάννενα. Τὸ κεφάλαιο αὐτό, χωρίζει σὲ ἕξ μέρη καὶ δικαιολογεῖ ἕνα-ἕνα γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸ σχολεῖο νὰ γίνῃ μορφωτικὸ κέντρο τῶν μαθητῶν καὶ ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας, παραθέτοντας 19 φωτογραφίες τῶν κυριωτέρων ἐκθεμάτων.

Μὲ φορτίο ἀπὸ πολύτιμη πεῖρα καὶ χρήσιμες πρακτικὲς συμβουλὲς ὁ συγγραφεὺς τρέχει πρόθυμα στὸ λιμάνι νὰ τὸ δώσῃ στοὺς νέους ἄργοναυτες, ὄχι μόνο γιὰ νὰ διαβοῦν τὶς συμπληγάδες πέτρες τῆς Ε.Ο.Κ., ἀλλὰ καὶ νὰ πάρουν ἀκόμα τὸ χρυσόμαλλο δέρμα τοῦ εὐρύτερου Εὐρωπαϊκοῦ χώρου.

Ἀντωνίου Κ. Μαστοράκη

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Α. ΓΑΛΙΩΤΟΥ: «Ποικίλα καὶ διάφορα»

Τὶς τελευταῖες ἡμέρες ἐκυκλοφόρησε εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖα τῆς πόλεως Ἰωαννίνων τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Παναγιώτου Α. Γαλιώτου, Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων Β' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Ἀθηνῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον «ΠΟΙΚΙΛΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑ». Ὁ τίτλος ὡθεὶ τὸν ἀναγνώστη νὰ ἐρευνήσῃ τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου καὶ διαβάζοντάς τας συμπεραίνει, ὅτι πολὺ πειωχημένος εἶναι, διότι ποικίλον εἶναι τὸ περιεχόμενον.

Ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς στὸ σημείωμα τοῦ προλόγου του γράφει, τὸ «Ποικίλα καὶ διάφορα» (δὶν ἐτέθη εἰς τὴν κυκλοφορίαν διὰ νὰ ποοστεθῇ ἐν ἀκόμῃ βιβλίον συνήθους εἴδους) ἀλλὰ

διὰ νὰ προσφέρῃ πολλὰ καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν νὰ δημιουργήσῃ συναισθήματα.

Συναισθήματα ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα μας καὶ τὴν Ὀρθοδοξίαν, συναισθήματα ἀνθρωπισμοῦ, διότι τὸ περιεχόμενό του εἶναι μία σταχυολόγησις ἀρίστη, ἀπὸ χρονογραφήματα τῆς ζωῆς.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ συμπεράνουμε, ὅτι ἡ ὄλη ἐμφάνισις τοῦ βιβλίου ἐνέχει μίαν πρωτοτυπίαν καὶ διὰ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς ἐστόλισεν τὸ ἐξώφυλλον μὲ τὸν ὑπότιτλον: (Ἐνδιαφέρει ἐκπαιδευτικούς, γονεῖς, νέους, νέες, τὴν κοινωνίαν κι ἀκόμῃ αὐτὴ τὴν πολιτείαν). Τὸ ὅτι δὲ ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸ θέσῃ εἰς τὴν κυκλοφορίαν, σὰν εὐλαβικὴ προσφορὰ στὴ μνήμῃ τῶν ἀδικοχαμένων προσφιλῶν του προσώπων (ἀδελφοῦ καὶ πατρός), εἶναι ἔτι ἀξιοπρόσεκτον.

Θανάση Τζούλη

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΦ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

(Σημειώματα ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν βιβλίων του «Ὀμηρικὰ θέματα», «Ὁ ποιητὴς καὶ ἡ Μυθικὴ παράδοσις», «Ὁ Νίκος Καζαντζάκης», «Ὁ Μῦθος στὴν Ἀρχαϊκὴ Λυρικὴ ποίησις τῶν Ἑλλήνων» καθὼς καὶ τῶν διαλέξεών του στὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, πού ἐξέδωκε σὲ τόμο).

Ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς εἶναι ἕνα φαινόμενον ὁλοκληρωμένου δασκάλου, ὁλοκληρωμένου ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀποψη, τὴ δυσκολώτερη, τῆς ψυχικῆς εὐκρασίας.

Ὁ Γ. Σεφέρης στὸ δοκίμιό του γιὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Μακρυγιάννη τὸ ἐπιγράφει «ὁ Μακρυγιάννης, ἕνας Ἕλληνας». Καὶ στὰ γραφόμενα τοῦ Σεφέρη ὁ Μακρυγιάννης βγαίνει περισσότερο ἀπὸ ὅλον τὸν ἑλληνισμό, ὅπως ἕνα τραγούδι Ἀιμοτικό ἔχει δηλαδὴ τὴ σφραγίδα τῆς λαϊκῆς γνώσεως. Καὶ τὸ ἴδιον εἰκόσω, καθὼς διαβάζω τὰ κείμενα τοῦ Ι. Θ. Κακριδῆ, γιὰ τὸν Ὀμηρον, γιὰ τὸ 21, γιὰ τὴ Σαφιστικὴ δικαιοσύνη, γιὰ τὴ γλώσσα μας, γιὰ τὸ ῥόλον τῆς ποίησις στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώ-

που, γὰ τὴν ἀρχαία ποίηση καὶ τὴ δημοτική, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν δίαυλο, ἀπ' ὅπου θὰ περάσει καὶ θὰ ὀριμᾶται ἡ νεοελληνική ποίηση, καὶ τὶς ζεστές κρίσεις γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ φίλου του Ν. Καζαντζάκη.

Ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς πρέπει ὡς πρῶτιστη ἀρετὴ νὰ ἔχει τὴν ἡμεράδα, τὴν ἠπιότητα καὶ τὴν πειθῶ, ποὺ καθαρίζει τὸ μυαλὸ τοῦ ἀναγνώστη καὶ τὸ κορμὶ του γιὰ νὰ δεῖ καθαρά, ἀπὸ ἀσήμαντη ἀπόσταση τὸν Ὅμηρο καὶ νὰ δεθεῖ μὲ τὰ κορμιά τῶν ἀρχαίων, ὅχι γιὰ νὰ τὸν τραβήξουν πρὸς τὸ «πίσω» ἀλλὰ νὰ νοιώσει τὸ βιωμένο δεσμὸ μὲ τὴν γῆ μας καὶ τὴν ἱστορία μας.

Εἶναι ὁ πιὸ σύγχρονος, ὁ πιὸ ἐπιστήμονας μέσα στὸν τόπο τῆς ἐπιστήμης του καὶ εἶναι τόσο σωστός, καθαρὸς, ὀλόκληρος σὲ ὅ,τι γράφει, πού, πέρα ἀπὸ τὴν εἰδικότητά του, πρέπει νὰ γνωρίζει ὅσο ἐλάχιστοι τοὺς ψυχολογικοὺς ὅρους μέσα στοὺς ὁποίους λειτουργεῖ ἡ μάθησι στὸν ἀναγνώστη καὶ τοὺς κανόνες τῆς λειτουργικῆς παιδαγωγικῆς, γιατί μορφώνει, προωθώντας τὴ δική μας αὐτενέργεια, σὲ βαθμὸ πού νὰ ψάχνουμε κι' ἐμεῖς μέσα στὰ κείμενα πού ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς σχολιάζει καὶ ἀναλύει καὶ νὰ ψηλαφοῦμε κι' ἐμεῖς τὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας μας προχωρώντας ἀπὸ τὸ Σωκράτη, ὡς τὸ Μ. Βασίλειο, ὡς τὸν Γρηγόριο τὸ Θεολόγο, ὡς τὸν Κολοκοτρώνη, τὸ Μακρυγιάννη καὶ τὸν Καζαντζάκη, μετρώντας ὅχι ἀπλῶς τὴν ἐθνική μας διάρκεια, ἀλλὰ καὶ τὴν προσωπική μας εὐθύνη ἀπὸ αὐτὴ τὴ σύζευξί μας μὲ ὅλο τὸν ἐλληνικὸ κόσμον πού πρέπει νὰ λειτουργεῖ μέσα μας καὶ νὰ προωθεῖται ὄχι «ζῶντας καὶ ψευτοζῶντας» (1), ἀλλὰ ἀνεβάζοντας τὸ ἠθικὸ του μέγεθος μὲ συγκεκριμένη διάσταση καὶ ὑπόστασι.

Ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς εἶναι «μὴ τολμηρὴ πνευματικὴ πρωτοπορία». Δὲ θεᾶται τὸν ἀρχαῖο κόσμον, ὅπως οἱ προσκυνητὲς συχναῖζουν στὰ ὀστεοφυλάκια καὶ «ἐπιστενάχονται», ἀλλὰ «σώζει» τὸν ἀρχαῖο ἄνθρωπον, καθὼς κερδίζει ἀπὸ αὐτὸν τὴ σκέψη καὶ τὸ κάλλος του καὶ τὰ συμπληρώνει μὲ τὴ ζωὴ του καὶ τὸ πνευματικὸ

του ἦθος, τὰ κατοξιώνει μέσα στὸ παρόν, ὅπως πρέπει νὰ κάνει κάθε Νεοέλληνας.

Στὰ «πρακτικὰ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τῆς 14, 17, 19 Νοεμβρίου καὶ τῆς 15 Δεκεμβρίου 1941» διαβάζομε ὅτι ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς θεωρήθηκε ὡς «προπαγανδιστὴς συνάδελφος» καὶ ὡς «ταραχοποιὸς συνάδελφος». Στὰ ἴδια πρακτικὰ διαβάζομε ὅτι «οὔτε εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνοσίβωσιν τοῦ ἀρχαίου κόσμου πιστεύει (ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς) οὔτε εἰς τὴν εἰδολογικὴν μόρφωσιν τοῦ πανέλληνος ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν» (1).

Φυσικὰ ἡ δίκη τοῦ Ι. Θ. Κακριδῆ ἀπὸ σύμπαντα τὸν πνευματικὸν κόσμον τῆς χώρας μας θεωρήθηκε ὡς δίκη κατὰ τοῦ πνευματικοῦ μας πολιτισμοῦ, γιὰ τὸν τρόπο πού ἀναπτύχθηκε καὶ ὀλοκληρώθηκε μέσα στὶς αἴθουσες πού συνεδρίασε ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή.

Σημειώσαμε τὶς γνώμες αὐτὲς γιὰ νὰ κριθοῦν καὶ νὰ συγκριθοῦν μὲ τὸν ἄριστον λόγον τοῦ Ι. Θ. Κακριδῆ, ὅπως ὅλο νεῦρον καὶ ἐλληνικὴ ἀρχοντιὰ ξεχύνεται ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλία του καὶ μορφώνει τὸν Ἑλληνα αὐτενεργὰ καὶ εἰδολογικὰ καὶ κυρίως ἐθνικά, γιὰ τὸν φτάνει ὡς τὶς ἀρχαιότητες ρίζες του καὶ τὸν περνᾶ ἀπὸ ὅλα τὰ στρώματα τῆς φυλετικῆς ἀντοχῆς του ὡς τὶς δοξαστικὲς ὁρῆς τοῦ ἐθνικοῦ καθαροῦ καὶ τοῦ ἔπους. Ἡ γλῶσσα ἡ δημοτικὴ, ἡ ὄλο νεῦρον καὶ ὁμορφιά, σώζει ὅλο τὸν ἀρχαῖον λόγον, συζευγνύεται μὲ αὐτὸν χωρὶς νὰ δείχνεται δανεικὴ, ξένη ἀπὸ αὐτόν. Καὶ ὁ ἀπλοῦχος κόσμος μας μπορεῖ νὰ δεχθεῖ τὴν εἰδολογικὴ ἀκτινοβολία τοῦ ἀρχαίου ἔπους καθὼς θὰ τὸ παρακολούθησει στὴν Ἰλιάδα, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Καζαντζάκη καὶ τὸν Κακριδῆ.

«Ὁ ἡρωϊκὸς κόσμος, γράφει ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς, εἶναι μὴ ζωντανὴ πραγματικότητα· πῶς νὰ τὸν ξεχάσουν οἱ Ἕλληνες; Μορφὴς σὰν τὸν Ἀχιλλεῖα, τὸν Αἴαντα, τὸ Λιομήδη, τὸν Ἐχτορα, τὴν Ἀντρομόχη, τὸν Ποταμο, πῶς νὰ μὴν ἐξακολούθοῦν νὰ ζοῦν μέσα στὴ φαντασία τῶν

1. Ἡ φροση εἶναι παρμένη ἀπὸ τὸ «Φωνικὸ στὴν ἐκκλησιὰ» τοῦ Τ. Σ. Ἐλαιοῦ, μετάφρασι Γ. Σεφέρη.

1. Βλέπε τὸ βιβλίον «Δίκη τῶν τόνων», ἐκδόσι «Ἐστίας».

Ἑλλήνων; Οἱ ἱστορίες τους πῶς νὰ λησμονηθοῦν ἀπὸ ἕναν λαὸ τόσο φιλόμυθο, ὅσο ὁ ἑλληνικός; Κάτι πάρα πάνω: ἡ Ἰλιάδα καὶ ἡ παλαιότερη γενικὰ ἐπική ποίηση εἶναι τὰ πρῶτα ἱστορικά κείμενα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· καὶ στίς μαρτυρίες τους θὰ καταφεύγουν οἱ Ἕλληνες γιὰ πολλοὺς αἰῶνες. Ἀκόμα, σὲ κάθε ἑλληνικὴ πολιτεία καὶ σὲ κάθε ἑλληνικὸ χωριό, ξέρονται πάντα καὶ ἱστοροῦν ἕνα πλῆθος ἀπὸ μύθους, συχνὰ μὲ κύριους ἥρωες τὶς μορφές τοῦ Ὀμήρου, τὸ Λιομήδη, τὸ Μενέλαο, τὸν Ὀδυσσεύα, ἢ καὶ τοὺς προγόνους καὶ τοὺς ἀπογόνους των· εἶναι καὶ πολλὰ ἄλλωστε γένη στὴν Ἑλλάδα ποὺ ἀνάγουν τὴν καταγωγή τους στοὺς ὁμηρικοὺς ἥρωες (1).

Ἀντλῶντας ἀπὸ τὸν ἀνεξάντλητο ἐπικό θησαυρὸ οἱ ἀρχαῖοι ζωγράφοι θὰ παρουν νὰ γεμίζουν τὶς ἐπιφάνειες τῶν ἀγγείων μὲ μυθικὰ παραστάσεις· μὲ τὸν ἴδιον τρόπο θὰ στολίσουν καὶ οἱ ἀρχαῖοι πλάστες τὰ ἀετώματα καὶ τὶς μετόπες τῶν ἑλληνικῶν ναῶν. Ἡ ἐπική ποίηση, πάνω ἀπ' ὅλους ὁ Ὀμηρος, μορφώνει τὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ καὶ στὰ ἀρχαῖα χρόνια, ὅπως θὰ ἐξακολουθήσει νὰ τὴ μορφώνει καὶ ἀργότερα...».

Σὲ ἄλλη σελίδα γράφοντας γιὰ τὴν ἀρχαία ποίηση ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς σημειώνει:

Ι. Ι. Θ. Κακριδῆς: «Ὁ Μῦθος στὴν ἀρχαῖα Λυρική ποίηση τῶν Ἑλλήνων» σελ. 6.

«Ἡ μελέτη τῆς ποίησης δὲν εἶναι φυγὴ καὶ παραίτηση ἀπὸ τὴ ζωὴ· εἶναι ὁ πῶς δυνατὸς ἐξοπλισμὸς γιὰ τὴ ζωὴ» (1).

Οἱ ἀντιλήψεις του γιὰ τὴν κλασσικὴ παιδεία ἐγκλείουν ἀνησυχία γιὰ τὸν τρόπο ποὺ μεταδίδονται ὡς τώρα. «Ὅμως τοῦ μυθικοῦ Ἀχιλλέα ἡ μορφή φωτίζει τὸν κόσμον τριάντα αἰῶνες τώρα καὶ δὲν θὰ σβύσῃ ποτὲ» (2).

Ἡ μεγαλόφυχη αὐτὴ μορφή καὶ ὅλος ὁ ἀρχαῖος κόσμος πρέπει νὰ διδάχθουν μὲ τρόπο ποὺ νὰ ἀμμοιώνονται καὶ νὰ λειτουργεῖ μέσα μας τὸ ἦθος τους ὡς δική μας, ἀτομικὴ καὶ ἐθνικὴ δύναμη.

Καὶ ἡ θέση ποὺ πήρε ὁ Ι. Θ. Κακριδῆς στὸ ἐκπαιδευτικὸ μας νομοσχέδιο, γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς παιδείας μας, προσορίζεται ἀπὸ τὴν ὅλη ἀντίληψή του γιὰ τὴν κλασσικὴ καὶ τὴν ἀνθρωπιστικὴ παιδεία, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ χρέος τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐργασθεῖ, νὰ ζεῖ τὸ παρὸν του μὲ πληρότητα καὶ νὰ ἐτοιμάζει τὸ μέλλον του ἐλεύθερος, ἀλλὰ μὲ συνείδηση καὶ μὲ ἄρτια γνώση τῆς παράδοσης. Τὸ ἔργο του, ἀπὸ τὴ θέση ποὺ κατέχει, εἶναι «παιδεύειν ἀνθρώπους καὶ βελτίους ἀπεργάζεσθαι» (3).

1. Ι. Θ. Κακριδῆς: «Ὁ Μῦθος στὴν ἀρχαῖα Λυρική ποίηση τῶν Ἑλλήνων», σελ. 17.

2. Ἡ Δίκη τῶν τόνων, ἔκδοσις «Ἐστίας», σελ. 105.

3. Ι. Θ. Κ. «Ὁ ποιητὴς καὶ ἡ Μυθικὴ παράδοσις», σελ. 16.

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΡΕΛΛΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ἢ ΠΕΡΙ "ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ,,

Μὲ τὰ παρακάτω ποὺ γράφονται, δὲν ἔχομε καμμιά ἀξίωσι οὔτε μειωτική τὴν πρόθεσι νὰ καταπατήσωμε ξένα οἰκόπεδα καὶ δὴ τῶν ἀνωτέρων μας. Ἀνήκομε σ' ἐκείνους ποὺ περιβάλλουν μὲ σεβασμὸν αὐτοὺς ἀλλὰ καὶ μὲ ἀγανάκτησιν καὶ πικρίαν, ὅταν οἱ πρῶτοι τοὺς δευτέρους χαρακτηρίζουν μὲ πτερόεσσαν τὴν συνείδησίν των, ἐπιπόλαια, ἄδικα, ἔσκεμμένα, χωρὶς τὸ δείκτη τῆς εὐσυνειδησίας ὑψωμένον καὶ χωρὶς ἐκείνη τὴν ψυχικὴ ἐκτόνωσι ἀπὸ τὶς ρυπαρὲς ἐπεμβάσεις δοκησισόφων καὶ κουστωδίας μυστικοσυμβούλων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν ι κ ὄ τ η τ α ὡς κριτήριον.

Δέχονται τοὺς καμπουροτεμενάδες ἄλλων ποὺ γνωρίζουν τὴν πρόθεσι τοῦ 20 καὶ 5 ἢ τοῦ 20 καὶ 4 ἐνῶ «ἄλλοι» ποὺ δικαιοῦνται τοῦ ἀθροίσματος τῆς ἠθικῆς ἀμοιβῆς πετιοῦνται σαρδελλοκούτια, στή θάλασα τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς λησμοσύνης. Πιστεύομε, πὼς ἕνας ἔλεγχος καλόπιστος, στὰ ὄρια τῆς ὑπαλληλικῆς κοσμιότητος, χωρὶς προκατάληψι, δίχως ἄλλοτρίων παρεμβάσεις, ἀποτελεῖ ἀνασχετικὸν φραγμὸν. Ἐδῶ κρίνονται ἀνώτατοι ἄρχοντες, πρωθυπουργοί, ὑπουργοί, γιατί ὄχι καὶ ἕνας προϊστάμενος λ.χ. ἀπὸ τὶς χιλιάδες ποὺ ὑπάρχουν, σὲ τόσες καὶ τόσες ὑπηρεσίες, ποὺ ἔφθασαν ἐκεῖ ἀπὸ τὰ χαμηλόσκαλα τῆς ἱεραρχίας, λησμονήσαντες τὴν προτέραν των τάξιν ὡς «συνάδελφοι» καὶ ἔχοντες σχέσιν πρὸς αὐτοὺς ἀφ' ὑψηλοῦ μὲ τὴν ἀπόστασιν, τὴν σοβαροφάνειαν καὶ τὸ «διατάσσομεν». Πάπες καὶ ἀλάθητον στὴν ἐκπαίδευσιν δὲν ὑπάρχουν. Ὑπάρχει μονάχα δημιουργία, ζῆλος καὶ ἀπόδοσις.

Εἶναι ἀλήθεια—καὶ τὴ βροντοφωνάζομε ἐλεύθερα ἀπὸ τοῦτες τὶς στίγες—πὼς στὸν κανόνα τῆς νομικῆς καὶ κρατικῆς εὐπρεπείας καὶ τῆς καθόλου συμπεριφορᾶς, ὑπάρχουν οἱ ἐξαιρέσεις. Μιὰ ἐξαίρεσι ποὺ βραβεύει ἑαυτούς, τοὺς πέριξ καὶ τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον, μὲ τὴν ἀγαθωτάτην ἐκφρασιν τοῦ «εὐγε», στίς ἐπιφανειακὰ καὶ νομιμότυπες πράξεις, οἱ ὁποῖες οὐσιωδῶς ἀπέχουν τοῦ ὀρθῶς νοουμένου καθήκοντος, ὡς ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν τὰ ἔργα των. Ἄλλοι οἱ κριταὶ των καὶ οἱ τύψεις των, ποὺ ἐξακτινώνονται σὲ λανθάνουσες καταστάσεις, ἐκδηλωτικὰς ὅμως τῆς ἐσωτερικῆς των πάλης γιὰ τὴν ἐν γνώσει ἀδικίαν των, διὰ προσωπικοὺς καὶ μόνον λόγους, δίχως κἂν νὰ πρυτανεύῃ ἡ ἀνωτέρα σκέψις καὶ ἡ παραγωγικὴ ὠφελιμότης τῆς λύσεως τόσων καὶ τόσων ἐκπαιδευτικῶν προβλημάτων. Τόσων προβλημάτων, ποὺ σὲ τοῦτον τὸν καιρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τῆς ἀναγεννητικῆς προσπαθείας, πρέπει νὰ ἀπορροφοῦν τὸ πνεῦμα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, γιὰ τὸ γενικὸν καλὸ καὶ ὄχι νὰ τὸ κατεβάζουν στὰ χαμηλὰ ἐπίπεδα μιᾶς ἐμπαθοῦς πολεμικῆς, μιὰ στὰ χέρια των βαστοῦν τὸ ἀξίωμα ὡς δαμόκλειον σπάθην καὶ οὐχὶ ὡς σκῆπτρον νοουθετήσεως καὶ προαγωγῆς.

Ἐμεῖς μονάχα, ἐπειδὴ ὑπὸ τὴν φωτεινὴν των ἐπίδρασιν ζῶμεν καὶ κινούμεθα, ἡμποροῦμεν ἄφοβα—χωρὶς νὰ ἀποσιωπῶμεν ἀπὸ ραγιαδισμό καὶ τὴν ἀπειλὴν περικοπῆς τῆς βαθμολογικῆς βοηθείας καὶ τῆς ἐπικρεμαμένης τιμωρίας—νὰ ἐξωτερικεύσωμε τὶς ἀνησυχίες μας, ἄρκει νὰ μὴν ἐκτροχιάζονται τῆς νομίμου ὁδοῦ. Δὲν γράφομεν προσωπικὰ ἀλλὰ ἐπεκτείνομεν τὴν σκέψιν μας εὐρύτερα, γιατί τυραννικὰ μᾶς διακατέχει μιὰ ἀναχρονιστικὴ στάσι τῶν ἡγητόρων. Σὰν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι θὰ ἐκφράσωμεν θαρραλέα, ἀφκισίδωτα

τὰ ἐπιχειρήματα, δίχως θεατρinισμοὺς καὶ ἐπιδείξεις καὶ ὑστερικές κραυγές, τὸ π α ρ ά π ο ν ο, πού τὸ γέννησε ἡ ὀλισθηρότητα, ἡ προχειρότης, ἡ βεβιασμένη καὶ συμφεροντολόγα λύσις, πού συνοψίζεται στὸ «ὁ παπᾶς εὐλογεῖ τὰ γένηα του».

Δὲν εἶναι ἀνεκτὸς σήμερα ὁ συμβιβασμὸς νόθων καὶ ἀπαραδέκτων γιὰ τὴν ἐποχὴ μας καταστάσεων εὐνοίας καὶ νοοτροπιῶν μεσαιωνικοῦ χαρακτήρος. Μᾶς εἶναι ἀδιάφορον ἂν δὲν μᾶς ἀκούσουν—ὁ κόσμος τῶχει τούμπανο—. Διατηροῦμεν στὸ ἀκέραιον τὶς ἐπιφυλάξεις μας καὶ ἔχομεν τὶς ἀντιρρήσεις. Ἄς εἶναι. Οἱ μεγάλοι τοὺς μικροὺς δὲν τοὺς χαμπερίζουν. Καὶ εἶναι ἀπλὸ αὐτό..... Γιατὶ ἕνας προϊστάμενος, ἅμα τὸ θέλει, σὲ χειροποδαροδένει αὐθαίρετα, ἐτσιθελικά, ὠχυρούμενος στὸ ἀξίωμα του, ἐκδικητικὰ ἀκόμη καὶ χωρὶς στέρια ἀντικειμενικά, ἀληθῆ στοιχεῖα καὶ ἐνδείξεις. Δηλ. σοῦ σκαρώνει μιὰν—ἐν ἀγνοίᾳ σου—ἐκθεσι ἀμαρτωλῆ καὶ ἄιντε ἐσὺ νὰ ξεμπερδέψης ἢ νὰ ἀρνηθῆς Σολωμικές ιδιότητες τοῦ τιμητοῦ σου, διότι, σὰν ὑποτελής, ἂν ἀντιμιλήσης πληγῶνης καίρια—ἐσένα ὡς σὲ σκοτώνει—τὸ ὑπηρεσιακὸν γόητρον καὶ δικαιοῦσαι θανάτου φρικτοῦ, ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῆς στασιμότητος. Τί τὰ θέλεις, σ' ἔχει στὰ χεράκια του καὶ σὲ χορεύει, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς τῆς μετημφιεσμένης ἀλήθειας. Τί εἰρωνεῖα! Νὰ ὑπάρχουν ἄρχοντες στὸν κλειστὸ πύργο τοῦ στείρου συντηρητισμοῦ καὶ ἡμεῖς κολλῆγοι καὶ λασπιάδες στοὺς σταύλους τῶν χαμηλῶν ἐπιδιώξεων.

Πάντως, πρὶν ἀναλύσωμεν τὶς σκέψεις μας, παρομοιάζομε τὸν ἑαυτὸν μας μὲ πλαγίαν σύγκρισιν καὶ οὐχὶ κάθετον καὶ συμφυῆ, στῆ θέσι τοῦ Λουθήρου μὲ τὰ συγχωροχάρτια τοῦ Τζέτζελου. Ἄλλοι θριαμβεύουν στὰ χαρτιά καὶ ἄλλοι ὀργώνοντες τὸ χῶρο τῆς πληθωρικῆς δράσεως, τυλίγονται ὡς ἄχρηστοι μὲ χαρτιά περιτυλίγματος γιὰ τὰ σκουπίδια. Φαίνεται πὼς ἡζήλεια εἶναι ἡ ἀρρώστια τῆς μετριότητος. Καὶ σύμπτωμα παθολογικὸ εἶναι ὁ φθόνος. Τὸν κακομοῖρη τὸν δάσκαλο πού δὲν εἶναι καφενόβιος, δὲν μηρυκάζει ξένες γνῶμες, δὲν ρυμουλκεῖται ὑποδουλωτικὰ ἀλλὰ ἀδιάκοπα ἀφιερώνεται στὸν σχολικὸ σκοπὸ καὶ τὸν τρώει τὸ σκοτάδι ἀπὸ ἀνθρώπους πού ἡ ἀξιοσύνη δὲν συγγενεῦει, πού ἀνατριχιάζουν ὅταν ἀκοῦν καὶ κιτρινίζουν ὅταν βλέπουν, σὲ μιὰ προσπάθεια πού ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς τομεῖς, παπαδοδεμένοι καὶ φαρισαῖζοντες, νὰ ὄνειρεύονται κέρατα δαιμόνων καὶ οὐρὲς σατανικές, «φίδια καὶ αὐγοχέλωνα». Αὐτὰ τὰ διαβολικὰ σύνεργα ἐπηρεάζουν τὰ ἀφεντικά καὶ κάνουν ἀγιασμὸ ἐξοστρακισμοῦ. Ὑπάρχουν ὅμως ἀνιοβόλοι ὀφεις καὶ ἄνθρωποι φαρμακωμένοι.

Γυρεύομε τὴν ἐκτίμησι, τὴν ἠθικὴ ἀμοιβή, δίδοντας τὴν πνευματικὴν προσφορά, καὶ μᾶς χαρίζουν τὸν πόλεμο οἱ ἄρχοντες μετὰ τῶν κινούντων τὰ ριπίδια ἄνωθεν τῶν κεφαλῶν των. Ἡ σκοπιὰ ἐπισημαίνει τὶς ἀτομικὲς παρεμβολές, τὶς σκανδαλώδεις εὐνοίες τοῦ περιχαρακωμένου ἐγὼ στὸν ἑαυτοῦλη μας καὶ στοὺς βλαστοὺς τῆς φαμιλιᾶς μας. Εὐτυχῶς πού ἐπιτρέπεται νὰ λαμβάνωμεν γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῶν φακέλων καὶ νὰ ἀναμιγνύωμεν τὴν δῶνηρῆ ἐκπληξι μὲ τὴν τελεσίδικον γραπτὴν ἀπόφασιν τῆς ψυχικῆς θανατώσεως. Περίεργα πράγματα εἶδαμε. Δὲν εἶναι ἀπόρρητα. Τὸ ναὶ καὶ τὸ ὄχι στῆ χειραψία φωτιᾶς καὶ νεροῦ. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται τὸ θέμα μας. Καὶ εἶναι τόσο λεπτὸ, γιατί ἔπεται εὐπαθεστάτων περιοχῶν τῆς εὐσυνειδησίας πού λένε καὶ τῆς συμπεριφορᾶς. Καὶ ἴσως θεωρηθῆ βεβήλωσις, ἴσως καὶ θράσος, ἴσως ἰσχύμωσις καὶ πρόκλησις, σὰν κρίνομε τοὺς ἀνωτέρους μας. Οἰδοὶς ἀναμύρτητος καὶ οὐδεὶς ἀλάθητος. Ἄλλὰ δὲν ἐννοοῦμε τὸ εἶπα καὶ ξεἶπα. Εὐσυνειδησία καὶ συμπεριφορά. Διὸ δίδυμες ὄντοτιτες τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου. Τὶς νοιώθουμε. Συνυπάρχουν καὶ συνεκδηλώνουν τὴ φτωχὴ μοῖ-

ρα καὶ δρᾶσι, τὸ μορφωτικὸ καὶ παιδευτικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἔργο τοῦ πεταγμένου δασκάλου. Χτυποῦν καμπάνες γιὰ ἓνα πνευματικὸ ἀναγέννημα, γιὰ κάποια δημιουργικὴ προσπάθεια, μέσα στὴν διδασκαλικὴ οἰκογένεια καὶ ζητοῦμε τὴ συναυλία κουδουνιῶν μὲ τὶς γαστριμαργικὲς ἐντρυφήσεις καὶ τὸν χορὸ, νὰ κανοναρχῇ στὸν κραυγαλέο ἦχο τῶν ἐπιτηδεῶν καλοθελητῶν μὲ τὰ ἄσματα τῆς ρηχῆς πεζότητος.

Σωρὸς τὰ ἀγχώδη ἐρωτήματα. Σοῦ στέλλουν διαταγὴ νὰ κάνης αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο. Δουλεύης καὶ σὲ κτυποῦν. Συμπεριφέρεσαι ἄψογα, εὐγενικά, ἑλληνόπρεπα, χριστιανικά καὶ σὲ συντρίβουν. Προσφέρεις ἀξιοποιημένο τὸ μόχθο σὲ σχολικά καὶ ἐξωσχολικά ἔργα καὶ σοῦ λένε δὲν μᾶς χρειάζονται. Ἐντὶ ἢ στοργὴ νὰ ἀγκαλιάσῃ ἐπαινετὲς ἐπιδόσεις, ἀντιπαρέρχεται περιφρονητικά, τὴν προσφορά σου. Ἐπὶ τὸ ρόλο τοῦ ἡγέτου στὸν μακάβριο τοῦ νεκροθάφτου διακονεῖ. Ἐντὶ τέλος πάντων νὰ ἐνθαρρύνουν, δὲν περνοῦν κἄν ἀπὸ τὴ σειρά. Θυμᾶμαι κάποιον συνταξιοῦχο ποῦ ἰσοπέδωσε τοὺς δασκάλους. Τώρα τὸν μαστιγώνει ἢ περιφρόνησί των. Καὶ ἐκεῖνοι ποῦ σκορποῦσαν στὴ χάρι του χαμόγελα ὑποκριτικά, μεφιστοφιλικά, πρῶτοι ἐχθροὶ του. Μιὰ ἐνδοσκόπησι τῶν προϋσταμένων θὰ ἔδινε τὴ λύσι, γιὰ νὰ τοὺς θεωροῦμε καλοὺς συναδέλφους.

Δὲν μπορεῖ ποτὲ κανεὶς προϋστάμενος, τῆς ὁποιασδήποτε βαθμίδος, νὰ κατηγορῇ ὑφιστάμενόν του. Ὅτι ἀσχολεῖται μὲ τὴν τέχνη, εἰς βάρος τοῦ διδασκαλικοῦ τοῦ ἔργου! Ἄπατᾶται, ἐν προκειμένῳ, ἂν νομίζει ὅτι ὁ δάσκαλος ἐγκαταλείπει τὴ δουλιὰ του. Κριταὶ τὰ παιδιὰ του καὶ ἡ μικρὴ κοινωνία. Ἴσως αὐτὰ γράφονται, γιὰτὶ ἡ νεκρὴ γραφειοκρατικὴ τάξι δὲν ἔχει ἴχνος δημιουργικότητος ἐνῶ ὁ λόγος ἔχει. Τὸν δάσκαλο ὅμως μὲ τὶς ἀνησυχίες του καὶ τοὺς προβληματισμοὺς του δὲν μπορεῖ νὰ τὸν περιορίσῃ ποτέ, στὸ καβοῦκι τῶν στενῶν ἐπιδιώξεων καὶ τῆς στείρας ἀποδοτικότητος. Συνεπῶς τὸ συμπέρασμα του εἶναι αὐθαίρετον. Ταπεινὸν καὶ ἐξ ἄλλων αἰτίων ὀρμώμενον. Τὸ προσωπικὸ ψυχικὸ ἀντίκρουσμα δὲν συναλλάσσεται ποτὲ μὲ τὸ συμφέρον. Σεβασμὸς λοιπὸν στὶς ἀνησυχίες ποῦ ἐξυψώνουν. Σεβασμὸς στὸ ἔργο τῶν ὑφισταμένων, ποῦ πολλὰς φορὲς ξεπερνοῦν τὸ δικὸ τους στοὺς ἐλευθέρους τομεῖς τῆς δράσεως, ποῦ δὲν γίνεται κατὰ παραγγελίαν ἀλλὰ κατ' ἔμπνευσιν. Συντελεῖται μὲ ἀπόσταγμα τοῦ λογισμοῦ, μὲ θυσίαν χρόνου ἀναπαύσεως καὶ ὄχι μὲ καφενόβιες ἀποσχολήσεις καὶ γαργαντουϊκοὺς χαριεντισμοὺς. Δὲν ζοῦμε σὲ περίοδο σκοταδισμοῦ μὲ φεουδάρχες. Οὔτε φέουδα ἐκμεταλλεύσεως οἱ ὑπηρεσίες ποῦ τάχθηκαν νὰ ἀνεβάξουν τὸ δάσκαλο. Ἐποτελεῖς δὲν ὑπάρχουν. Ἐπάρχουν οἱ ὑγιῶς σκεπτόμενοι καὶ οἱ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι. «Ἐὐσυνειδησία καὶ συμπεριφορά» ἐπιβάλλεται νὰ ὑπάρχη σὺλους, ὅπως ὑπάρχει σὲ κείνες τὶς γεροντοκόρες καὶ τὰ γεροντοπαλλήκαρα ποῦ σβύνουν στὴν ὑπαιθρο ἐνῶ νεοσσοί, μόλις ἐκκολαφθέντες, φιλοξενοῦνται μονίμως στὰ ἀστικά κέντρα. «Ἐὐσυνειδησία καὶ συμπεριφορά» πρῶτα στὸν ἑαυτὸ μας καὶ ὕστερα στοὺς ἄλλους, ποῦ εὐτυχῶς καὶ πρὸς τιμὴν των τὴν ἔχουν καὶ τὴν προβάλλουν συνειδητά, χριστιανικά καὶ μὲ εὐθύνην..

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Φιλική Έταιρεία

ΕΤΟΣ έορταστικῶν ἐκδηλώσεων γιὰ τὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία δρίζεται τὸ 1964. Ἄξια παντὸς ἐπαίνου ἢ πρωτοβουλία τῶν τιμητικῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἔθνικῶς ἐπιβεβλημένη γιὰ τὴν ἰδρυση τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἱστορικὸ καὶ βαρυσήμαντο γεγονός πού ἐπηρεάσε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη πατριωτικὴ δραστηριότητα τὴν ἔκρηξη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως. Ἡ Ἡπειρος ἔχει τὸ προνόμιο καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ νὰ ὑπερηφανεύεται πολὺ δικαίως ὅτι ἐξεπροσωπήθη εἰς τὴν ἰδρυτικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐταιρείας μὲ τὰ δύο ἀπὸ τὰ τρία μέλη της: τὸν Νικ. Σκουφᾶ ἀπὸ τὴν Ἄρτα καὶ τὸν Τσακάλωφ ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Οἱ Ἄρτινοὶ ἀπὸ χρόνια πολλὰ ἐπάξια σὲ ὅλες τὶς ἔθνικες καὶ πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τῶν προβάλλουν τὴν ἱστορικὴν τοπικὴν τους φυσιογνωμίαν. Ἐχουν Σύλλογο μὲ τὸ ὄνομά του, περιοδικὸ καὶ πλεῖστα ἄλλα. Ἀντίθετα ἡμεῖς, ἐγκυτάλειψαμε στὴ λήθη τὸν ἐκπρόσωπο τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς στὴ μεγάλη ὥρα της τὸν Ἀθανάσιο Τσακάλωφ. Τὸ σπῆτι του ἐρειπώθηκε καὶ ἐνῶ πόλλες καὶ ποικίλλες προτομὲς κοσμοῦν πλατεῖες καὶ κήπους τῆς πόλης, δὲ βρέθηκε ἕνας ἄνθρωπος, μιὰ πνευματικὴ Ἐταιρεία, ἕνας ὄμιλος νὰ ὑποδείξῃ στοὺς ἀρμόδιους ὅτι πρέπει ἐπιτέλους νὰ τιμηθῇ ὡς ἀξίζει ὁ Ἀθανάσιος Τσακάλωφ. Τὸ ἔτος Φιλικῆς Ἐταιρείας, ὡς γίνῃ ὑφορμὴ γιὰ τὴν πόλιν μας, νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔθνικόν της χρέος τιμῆς στὴ μεγάλη ἐπέτειο ἄλλὰ καὶ στὴν τοπικὴ τῆς ἱστορικὴ μορφή.

Φιλοσοφικὴ Σχολή

ΕΙΝΑΙ δικαιολογημένη ἢ γὰρ καὶ ἡ ἰκανοποίηση, πού δοκιμάζει ὁ Ἡπειρωτικὸς λαὸς ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τῆς κυβερνήσεως νὰ ἰδρυθῇ στὴν πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου, τὰ Γιάννινα, τὴν πρώτη πανεπιστημιακὴ σχολή. Πρὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ἡμεῖς ἐπιπρόσθετον ἔκ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς γιὰ τὸν τόπον καὶ γενικότερον γιὰ τὸ ἔθνος: εὐκόλως κανένας μανταίει. Καὶ πρῶτα μὲ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν δικαιώνονται οἱ ποθετοὶ καὶ οἱ προσδοκίαι τοῦ ἁπλοικοῦ καὶ περιφρονημένου πληροῦτος ὁ ὅποιος γιὰ πρώτη φορὴ βλέπει τὴν ἐλπίστημὴν κοινὴν του. Νιώθει τὴ συμπαράστασιν τῆς πολιτείας στὴ θε-

λήσῃ του νὰ μορφωθῇ καὶ ὀπλιζέται μὲ θάρρος καὶ αὐτοπεποίθησιν. Ἐξ ἄλλου, μὲ τὴν ἰδρυση Φιλοσοφικῆς Σχολῆς στὰ Γιάννινα, ἀναγνωρίζεται ἐπίσημα ἀπὸ τὴν πολιτεία τὸ μεγάλο χρέος αὐτῆς ἐναντι τῆς Ἡπείρου, γιὰ τὶς ἀσύγκριτες σὲ ποιότητα καὶ ἀσυναγώνιστες σὲ ποσότητα προσφορὲς της πρὸς τὸ ἔθνος στὶς ἀποφασιστικὲς καὶ κρίσιμες γιὰ τὴν ζωὴν του στιγμῆς. Οἱ δάσκαλοι ὡς ὑπέρτερες τῆς ἐπιστήμης καὶ φορεῖς τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν αἰσθάνθησαν ἰδιαίτερη ἰκανοποίηση ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν. Μαζὶ μὲ τὶς εὐχαριστίας διατυπώνουν τὴν εὐχὴ, ὅπως ἡ σχολὴ αὐτὴ ἀποτελέσει τὸν πυρῆνα γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖο νὰ προστεθοῦν καὶ ἄλλες σχολές, ὥστε σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα νὰ δημιουργηθῇ ἕνα τέλειον πανεπιστήμιον ἰκανὸν νὰ θεραπεύσῃ ὅλες τὶς ἐπιστημονικὲς ἀνάγκες τοῦ τόπου καὶ τοῦ κράτους.

Δωδωνιακὲς ἐκδηλώσεις

ΧΡΕΟΣ μας νὰ ἐπισημάνωμε καὶ πάλιν τὴν μεγάλην συμβολὴν καὶ τὸν βαθὺν ἠπειρωτισμὸν τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν καὶ νὰ τὴν ἐπαινήσωμε μὲ ἐνθουσιασμὸν γιὰ τὸ τόσο πολύμοχθον πνευματικὸν τῆς ἔργον. Τρία τὰ ὀρόσημα τὰ φωτεινὰ τοῦτου τοῦ καλοκαιριοῦ, ὑπογραμμίζουν ἐντονα τὴν δραστηριότητα, τὴν πολιτιστικὴν ἐξόρμησιν καθ' ὅσον καὶ τὴν πανελληνίαν προβολὴν τοῦ ἠπειρωτικοῦ χώρου. 1) Μὲ τὴν συμπλήρωσιν τετρακοσίων χρόνων ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σαίξπηρ, ὁργανώθηκε στὸ ὑπαίθριον θέατρο τῆς Ἐταιρείας ἐπιτυχὴς ἐρασιτεχνικὴ παράστασις, ἀπὸ τὸν μαθητικὸν θίασον τοῦ Γυμνασίου Ἄρτης, μὲ τὸ ἔργον «Ἀμλέτ». 2) Τὸ χοροδρᾶμα τῆς κ. Ραλλοῦς Μάνου, στάθηκε—καὶ πάλιν στὸ ὑπαίθριον θέατρο—μυθικὸν στὸ κοινὸν καὶ πρωτόφαντον, γιὰ τὴν ὑπολαύσιν στὸ κατακόρυφον τὴν ἔκφρασιν τῆς ἁρμονικῆς κίνησεως, συνταυτισμένης μὲ τὸ αἶσθημα καὶ τὸ πνεῦμα. 3) Οἱ παραστάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ μας Θεάτρου, στὸ ἀρχαῖον θέατρο τῆς Δωδώνης, μὲ τὰ ἔργα τοῦ Ἑὐριπίδου «Ἴων» καὶ «Ἀλκίσις», διδάχθησαν σὺν μιᾷ πανηγυρικῇ δικαιοσῇ Δωδωνιακῶν ἑορτῶν, ἀναβιωτικῇ τῶν Ναίων. Μαρτυρεῖται ἀντιπαράστασις τῶν ἠπειρωτικῶν μὲ τὸν ἀμφικτιονικὸν του χαρακτήρα. 40.000 οἱ θεατῆς στὴν ἱερούργιαν τοῦ

ἀρχαίου τραγικοῦ λόγου. Ἐπίσης ἡ Ε.Η.Μ. ὀργάνωσε ἐκθεση λαϊκῆς Τέχνης καὶ χοροῦς μετ' συγκροτήματα ἡπειρωτικά καὶ μὴ ὡς καὶ συναυλίαν μετ' τὴν Χορωδίαν Τρικκάλων. Τὸ «Δωδωναῖον Φῶς» συγχαίρει τὴν Ε.Η.Μ. καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῆς τὸν κ. Κ. Φρόντζον καὶ ἐκφράζει τὶς εὐχαριστίες τῶν συναδέλφων, γιὰ τὴν εὐγενικὴν χειρονομία τῶν προσκλήσεων.

Ἡ τριακονταπενταετία

ΜΕ ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση δέχτηκε ὁ διδασκαλικὸς καθὼς καὶ ὁ δημοσιοῦπαλληλικὸς γενικώτερον κόσμος, τὴν ψήφιση τοῦ Νόμου τοῦ σχετικοῦ μετ' τὴν ὑποχρεωτικὴ ἀποχώρηση τῶν ὑπαλλήλων ποὺ συμπλήρωσαν τριακονταπενταετία. Ἦταν παλαιὸ καὶ ἐπίμονο αἶτημα γιὰ τὸ ἔτσι τὸ σύνολο τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὴ βάση, θὰ μπορέσει πιὸ ἄνετα νὰ κινηθῆ. Ἀκόμη γιὰ τὴν εἴσοδο νέων ὑπαλλήλων ἀντιμετωπίζεται σοβαρὸ κοινωνικὸ πρόβλημα, γιὰ τὸ ἀπορροφηθῶν νέοι ἐπιστήμονες ποὺ σὲ τόσες θυσίες, κόπους καὶ δαπάνες ὑποβλήθηκαν γιὰ νὰ σπουδάσουν καὶ παραμένουν ἀχρησιμοποίητοι.

Μεταθέσεις

ΕΝΑ ἀπὸ τὰ πιὸ ζωτικὰ θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τοὺς διδασκάλους καὶ ποὺ πολλὰς φορὲς προξενοῦν πικρίες εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τῶν μεταθέσεων. Καίτοι ἀπὸ τὸ παρελθὸν εἶναι γνωστὴ ἡ θέση καὶ οἱ ἀπόψεις τῶν ὀργανωμένων διδασκάλων ἀκόμη δὲν φθάσαμε στὸ σημεῖο ποὺ πρωτοβάθμια νὰ γίνεταί μιὰ ὀλοκληρωμένη ἐργασία σὲ τρόπο ποὺ τὰ παράπονα νὰ περιορίζονται στὸ ἐλάχιστο. Ἐπανερχόμενοι ἔχομε νὰ τονίσωμε ὅτι οἱ συνάδελφοι θὰ πρέπει νὰ πεισθῶν ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους τῶν ὅτι κατὰ τὴν ὑποβολὴ τῶν αἰτήσεων γιὰ μετάθεσίν των νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὴν πληθώρα τῶν ἐνδιαφερομένων διδασκάλων, τὰ προσόντα των καὶ τοὺς ἄλλους λόγους ποὺ συνηγοροῦν γιὰ μιὰ προοδευτικὴ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν μετακίνηση, περιορίζοντας κατὰ κάποιο τρόπο, τὶς πιὸ πολλὰς φορὲς, καὶ παράλογες ἀπαιτήσεις. Ὅταν ὅμως κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο γίνεταί μιὰ προσεκτικὴ, ὀλοκληρωμένη καὶ ἀντικειμενικὴ προεργασία, μακρὰ δὲ ἀπὸ κάθε λογιῆς βραχυκυκλώματα, εἴμεθα ἀπόλυτα βέβαιοι ὅτι κατὰ τὸ μέγιστο ποσοστὸ θὰ ἐπικρατήσῃ τὸ δίκαιο, θὰ λείψουν τὰ παράπονα καὶ θὰ περιορισθῆ ἡ πληθώρα τῶν ἐνστάσεων.

Ἐνστάσεις

ΚΑΙ μιὰ ποὺ ὁ λόγος γιὰ ἐνστάσεις, σκόπιμο κρίνωμε νὰ τονίσωμε, ὅτι μετ' τὸ ρυ-

θμὸ ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ δευτεροβάθμιο συμβούλιο πλησιάζει κατὰ κάποιο τρόπο νὰ ὑπερφαλαγγίση σὲ ἀριθμὸ μεταβολῶν τὸ πρωτοβάθμιο συμβούλιο, καίτοι δὲν ἔχει καὶ τὴν ἄνεση τῶν συμβουλίων τῶν ὁποίων κρίνει τὶς μεταβολές. Καλὸν θὰ ἦταν, ὁ κ. Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς, ἐπισημαίνοντας τὰ ἄσθενῆ σημεῖα τῶν Π.Υ.Σ.Σ.Ε., νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν των σὲ τρόπο ποὺ οἱ ἀνατροπὲς ἀποφάσεων ποὺ κάνει νὰ περιορισθῶν στὸ ἐλάχιστο.

Ἐκθέσεις Ἐπιθεωρήσεων

ΕΙΝΑΙ ἀναμφισβήτητο τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ μεγαλύτεροι στὴν ὑπηρεσία συνάδελφοι ἔχουν, κατὰ τὴν μετάφραση τῶν χαρακτηρισμῶν σὲ ἀριθμούς, ἀδικηθῆ κατὰφορα. Ἐνῶ μετ' ἐπιθυμία τοῦ προϊσταμένου ποὺ συντάσσει τὴν ἐκθεση ὁ ἐπιθεωρούμενος διδάσκαλος κατατάσσεται στὴν κατηγορία τῶν συναδέλφων ποὺ ἔχουν «ἐξαιρετικῶς εὐδόκιμον» ὑπηρεσία, ἡ μετατροπὴ των σὲ ἀριθμούς τὸν καταβαρῶνει καὶ τὸν τοποθετεῖ στὴν ἀρχαιότητα. Πιστεύομε ὅτι τὸ Ὑπουργεῖο μας μετ' τὴν εὐκαιρία τῶν μεταρρυθμιστικῶν του μέτρων θὰ θελήσῃ νὰ βρῆ τρόπο νὰ ἄρῃ τὶς ἀδικίες αὐτές καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ μετ' νῦν μέτρα κρίσεως τοὺς συναδέλφους ποὺ σὲ τὴν μειονεκτικὴν κατάστασιν βρέθηκαν, ἀπὸ ἀφορμὴ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου συντάξεως τῶν ἐκθέσεων Ἐπιθεωρήσεων.

Φωνὴ Κυρίου

ΩΣ γνωστόν, στὸ ΠΥΣΣΕ καὶ ΑΥΣΣΕ, τοὺς συναδέλφους, γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῶν δικαιῶν των, ἐκπροσωπεῖ συνάδελφος. Στὶς ἐφετινὲς ὅμως μεταβολές, ἀπεδείχθη περίτρανα ὅτι ὁ ρόλος των εἶναι διακοσμητικὸς ἂν μὴ καὶ ψυχαγωγικὸς. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ παρουσία των δὲν πληρῶνει, μετ' ἱκανοποίησιν καὶ ἠθικὸν κύρος, τὸ κενὸ τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Συνήθως οἱ παρακαθήμενοι στὴν τράπεζα τῶν Συμβουλίων διδάσκαλοι ρυμοκοῦνται φανερά ἀπὸ τοὺς ἀφέντες των. Παπαγαλιζοῦν τὶς γνώμες των, ὅποιες καὶ νὰ εἶναι, ἀνακράζοντες «φωνὴ μεγάλη», τὴν φωνὴν τοῦ κυρίου των. Φερέφωνα πιστῆς ἀπόδοσης. Ἄμφιβάλλομε, ἂν ἐπὶ ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων, σθεναρὰ ὑπεραμύνθησαν. Ἄρκοῦνται στὴν ἐπώδον τῆς προοδεδικασμένης ἀπάντησης καὶ τῆς προκαθορισμένης γραμμῆς καὶ ἔτσι ἀβυσάνιστα καὶ ἀνεύθυνα ἐκπέμπουν τὸ πολυθρόλητον τῆς γραφειοκρατίας ρητόν: συμφωνῶ μετ' τοὺς προλαλήσαντας! Ἡ κατάστασις ὅμως αὐτὴ εἶναι ἀπαράδεκτη. Θέλομεν ἐνισχυτέας καὶ ὄχι νεκροθάφτες, ποὺ ἐξ αἰτίας των ἡ ἀγανακτισή μας εἶναι μεγάλη καὶ ἡ ἀπακαρδίωσις ἐντονη. Δὲν ἀνεχόμεθα τὸν δάσκαλο ὀλιβερό μεσάζοντα καὶ κομπάρ-

σο βουβό, πού συνυφαίνει με παρασκηνιακές συζητήσεις τόν εαυτό του, για «προνομιούχους». Αύτους τακτοποιούν εκ τών προτέρων, με έτοιμο τó άποτέλεσμα. Θάρρος γνώμης άξιοίμε, έλεγχο, άμεροληψία, δραστηριοποιημένη συμμετοχή με παραμερισμό τών γνωριμιών...Τους θέλομε ουσιαστικούς, δυναμικούς άντιπροσώπους μας και τους βρίσκομε...άπόντες στην κρίσι και την άπόφαση. Στοιχείο ζωογόνο και όχι άρνηση. Δέν τους έκανε εντύπωση, πώς όρμαθός διδασκάλων έπλέχθη στο 25 με τόν άτσιδισμό τών καταφερτζήδων και άλλοι ίκανοί και άξιοι ύστεροϊν βαθμολογικά; Φαίνεται δέν θέλουν νά στενοχωρήσουν τόν Προϊστάμενόν των και τόν εαυτούλη τους. Όμως ό Έπιθεωρητής δέν είναι πάπας μήτε δικτάτορας για νά κυρατομεί προσπάθειες και ώλοκληρωμένα. Ποτέ οί ούραγοί δέν προηοϋνται. Άκολουθούν βοιτηγμένοι στις σκόνες τού συμφέροντος...Έκτός αν, με τους μεγάλους μεγαλοποιοϋν τόν εαυτό τους οί άντιπρόσωποι μας, ξεχνούν τόν καϋμένο τó δάσκαλο πού ζητά δικαιο και ύποκϋπτουν έρμαια τού ραγιαδιστικού τών φόβου, ως ύποτελείς τών Προϊσταμένων των. Έκπαιδευτική μεταρρύθμιση συντελείται και τά παζιρέματα δέν λείψαν άκόμη! Καϋμένη άξιοπρέπεια πόσο θά ταλαιπωρείσαι άκόμη. Και πώς έμεις οί «μικροί» θά νοιώσουμε τή στοργή και τή δικαιοσύνη, άπό τους φορείς των, πού είναι οί μεγάλοι προστάτες μας και όδηγοί μας;

Ό νέος Δήμαρχος

Η ΕΚΑΟΓΗ ως Αιμιάροζο τής ιστορικής πόλης μας τού ζ. Κωσταδήμα, μαζράν άπό κάθε πολιτική άνάμειξη, άποτελεί για τους δασκάλους ιδιαίτερη τιμή. Γιατί, ως γνωστόν, ό ζ. Κωσταδήμας προΐσχει άπό τή διδασκαλική οίκογένεια, χωρίς δέ στις αναμφισβήτητες ικανότητες των άναδείχθητι πρώτος πολίτης τής πόλης. Πιστεύομε, ότι ή νέα θέση θά δώσει στον ζ. Κωσταδήμα τήν ευκαιρία για έξαντλήση τού διαφέρον των για τά τοιζά εκπαιδευτικά προβλήματα και ιδιαίτερα τó διδακτηριακό, πού άποτελεί τó οξύτερο, αλλά και τó οπουδαιότερο σήμερα πρόβλημα με δραστέστες έπιπτώσεις στη μόρφωση τών παιδιών μας. Περιμένομε τó έμπροστων ένδιαφέρον τού ζ. Κωσταδήμα για νά δικαιωθούν οί προσδοξίες μας πού δίξια παρουσίασε ή τοποθέτηση ενός δασκάλου στην τόσο άξια και ζηλιερή θέση τού Αιμιάροζο.

Η υγειονομική περιθάλψη

ΟΙ χιλιάδες ένάλληλοι πού βοιοζονται έτοι από τήν Αθήνα, περιμένονε με άγωνία τήν επέκταση τής υγειονομικής περιθάλψιώς τους με τó σύστημα τών βιβλιαρίων. Πέρασι ύλόκληρος χρόνος πού χροατούν τά βιβλιαρία

στην τσέπη τους και έξακολουθούν άκόμη νά ταλαιπωροϋνται και νά ζημιώνονται άπό τó γραφειοκρατικό μηχανισμό τού παλαιού συστήματος περιθάλψιώς τους. Τó θέμα αυτό είναι τó πιο ζωτικό πού ένδιαφέρει τους ύπαλλήλους τών έπαρχιών στους όποιους πλεονάζουν οί δάσκαλοι. Κάθε άναβολή και παρέλκυση, άγανάκτηση και πικρία δημιουργεί σέ βόρος τής πολιτείας. Πληροφορούμεθα τελευταία ότι τó νέο μέτρο επέκτάθηκε μόνον σέ λίγες πόλεις τής έπαρχίας. Δέν δικαιολογείται ή μονομερής αυτή παροχή και οφείλουν οί άρμόδιοι νά έφαρσουν γενικό μέτρο για όλους. Έλπίζομε ότι θά υπερπηδηθούν όλα τά έμπόδια και ή πολιτεία άδίστακτα θά έξαλείψη τήν άνισότητα αυτή πού δέν έχει θέση σέ κράτος άρετής και δικαίου.

Έκθέσεις έποπτικών μέσων διδασκαλίας

ΣΤΟ τελευταίο 10ήμερο τού Ιουνίου ώργανώθηκαν στη πόλη μας δυό εκθέσεις έποπτικών μέσων διδασκαλίας. Η πρώτη στις άΐθουσες τής Ζ. Π. Άκαδημίας και ή δεύτερη στο 12)θέσιο σχολείο τής Β' Έκπαιδευτικής περιφέρειας Ιωαννίνων. Και στις δυό εκθέσεις παρουσιάστηκε άνάγλυφα τó συντελούμενο έργο τών φορέων τής λαϊκής παιδείας και ή ύλοποίηση τών άρχών τού συγχρόνου σχολείου. Τó πλήθος και ή ποιότης τών εκθεμάτων, ή όρθολογική διάταξη και ή καλαισθητική τοποθέτησή τους προζάλεσαν τις πιο ευχάριστες έντυπώσεις στους πολλούς έπισκέπτες. Έτσι, άκόμη μιá φορά, φανερώθηκε τó πνεϋμα τής δημιουργίας, τής έπιστημονικής έρευνας, τής κριτικής σκέψης, τής εργασίας και τής συνεργασίας πού καθοδηγεί άποτελεσματικά και άθόρυβα τόν δάσκαλο στο μεγάλο του έργο. Η πρωτοτυπία και ή άπλότητα τής κατασκευής τών όργάνων τής Φυσικής και Χημείας, ή ύλοποιημένη θεωρία τών νόμων τής Φυσικής έπιστήμης σ' όλους τους τομείς της, ή πρακτική έφαρμογή σέ βιοτικά θέματα, οί φυσιογνωστικές συλλογές και άλλα μέσα τής διδακτικής δραστηριότητος, ή έπινόηση, έπιστημοσύνη και δεξιότης τής κατασκευής κάθε όργάνου άπό δασκάλους, οπουδαστές και μαθητές έπεβεβαίωσαν τήν επικράτηση τού πνεύματος τής άλλαγής στη μέθοδο και πορεία εργασίας τού σύγχρονου σχολείου. Έπίσημα χείλη έξήραν τήν άξίεπαινη αυτή προσπάθεια και άνεγνωρίσαν δημοσίως τή συμβολή τού δασκάλου στην όρθή διαπαιδαγώγηση τής νεολαίας. Τά ένθουσιώδη και έμμενη σζόλια τούτων είναι ό καλύτερος έπαινος σέ κρίνους πού προβάλλουν με συναίσθηση ευθύνης τή συλλογική παρουσίαση τών έπιτυγμάτων όλων τών σχολικών δραστηριοτήτων στη λνευματική και πολιτιστική άνάπτυξη τής χώρας μας. Η δημοσία άναγνώριση τού έργου τού δασκάλου τού αξάνει τήν ευθύνη και τó χρέος όλίγαντι τής πολιτείας πού πολλά άκόμη σπ' αυτόν περιμένονε.

Ἀξιόλογες ἀπόψεις γιὰ τὰ νέα μέτρα τῆςΠαιδείας

Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ πρὸ μηνῶν τῶν νέων μέτρων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ συζήτηση στὴ Βουλῇ, ἔφερε στὴ πρώτη γραμμὴ τοῦ Πανελληνίου ἐνδιαφέροντος τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόβλημα μὲ εὐρύτατη συζήτηση, ἔντυπη καὶ προφορικῇ ἀνθρώπων πάσης τάξεως καὶ εἰδικότητος, ἀπὸ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν καὶ καθηγητῶν Πανεπιστημίων μέχρι τοῦ τελευταίου διδασκάλου στὰ ἀπόμερα ἑλληνικὰ χωριά. Εἰδικώτερα οἱ διδάσκαλοι τῆς περιοχῆς μας ἐπρωτοστάτησαν καὶ πάλιν μὲ πολλές δημοσιεύσεις στὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο στὸν ἔλεγχον καὶ κριτικὴν τῶν συζητουμένων μέτρων. Μεταξὺ τῶν πολλῶν δημοσιεύσεων ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος τὴ πρώτη θέση σὲ τοπικὰ πλαίσια κατέχει τὸ περιοδικὸ Ἰωαννίνων «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» πού δημοσίευσε καὶ ἐξέδωκε ὡς ἀνάτυπο δύο περισπούδαστες μελέτες πού ἐπροκάλεσαν γενικὸ ἐνδιαφέρον: τοῦ κ. Ἀρσένη Γερωντικοῦ κριτικοῦ καὶ στοχαστοῦ πανελληνίου περιοπῆς καὶ τοῦ συναδέλφου μας κ. Ἰωάννη Νικολαΐδη, τοὺς ὁποίους συγχαίρομε καὶ ἀπὸ τῆς θέσης μας αὐτῆ.

Ὁ δασκαλικὸς κόσμος ἀνάστατος

ΕΙΝΑΙ γεγονός ὅτι οἱ δασκάλοι χαιρέτησαν μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ καὶ εὐχαρίστησιν τὴ μεγάλη ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση πού ἐγκαινίασε ἡ Κυβέρνησις τοῦ κ. Παπανδρέου, γιὰ τὴν ἐξύψωση τῆς πνευματικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ μας καὶ μὲ τὸ στόμα τῆς Δ.Ο.Ε. δήλωσαν, ὅτι ὄχι μόνον θὰ συμπαρασταθοῦν στὴν Κυβερνητικὴ προσπάθεια, ἀλλὰ καὶ θὰ διαθέσουν ὅλες τὶς δυνάμεις των «γιὰ τὰ κερδιθῆ ἡ μάχη τῆς Παιδείας». Δὲν θὰ ἴταν ὅμως εἰλικρινεῖς, ἂν σήμερα, μετὰ ἀπὸ τὴν ψήφισιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Νομοσχεδίου, δὲν ὑπογράμμιζαν τὴν ἀπαγοίτευση καὶ τὴν βαθύτατη πικρία πού τοὺς διακατέχει ἀπὸ τὴν περιφρονητικὴν μεταχείρισίν των στὴν Ἐπιτροπὴ Ἐξουσιοδοτήσεως, πού εἶναι ἐκδηλη στὰ στὰ σχετικὰ μὲ τὴ Στοιχειώδη Παιδεία ἄρθρα τοῦ Νομοσχεδίου. Γιατί, δὲν εἶναι περιφρόνησις πρὸς τὸν δασκαλικὸν κόσμον ἡ μείωσις τοῦ ὅριου ἡλικίας, τῶν πρωτοεγγραφομένων στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο; Δὲν εἶναι περιφρόνησις πρὸς τὸ Δάσκαλον, ὅταν τοῦ ἀρνοῦνται νὰ τοῦ ὀνομάσουν τὰ ἰδρύματα στὰ ὁποῖα μορφώνεται καὶ ὀπλιζέται—τὶς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίαις—Ἀνώτατες Σχολῆς κτ' ὡς προστέθηκε καὶ τρίτος χρόνος σπουδῶν του σ' αὐτά; Ἡ μήπως δὲν εἶναι περιφρόνησις ὁ νέος τρόπος ἐπιλογῆς Ἐπιθεωρητῶν, πού ὄχι μόνον πληγῶναι βαρῦτατα τὸ σύνολον τῶν δασκάλων μας,

ἀλλὰ παράλληλα καταστρέφει καὶ τὴν ἐνότητά του; Πολλὰ θὰ εἶναι τὰ ἐξοιτηματικά μας—ἐὰν συνεχίσουμε—στὰ ὁποῖα δυστυχῶς μιὰ εἶναι ἡ ἀπάντησις: Ἡ Κυβέρνησις καὶ μάλιστα ἡ Δημοκρατικὴ Κυβέρνησις τοῦ κ. Παπανδρέου ἀγνόησε τὸ Δάσκαλον, τὸν μείωσε καὶ τοῦ γκρέμισε τὸ κῆρος του. Καὶ διερωτώμαστε: Γιατί ἐγιναν αὐτά; Σὲ τί φταίξαμε καὶ μᾶς μεταχειρίστηκαν ἔτσι, ἀφοῦ μέχρι χθὲς μᾶς ἀνέβαζαν στὸν 7ο οὐρανόν; Μέχρι τώρα δὲν δόθηκε ἀπάντησις ὑπεύθυνη ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους Κυβερνητικοὺς παράγοντες καὶ κυρίως δὲν ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ καὶ Ἰπουργοῦ τῆς Παιδείας πάνω στὰ τόσο σοβαρὰ θέματα πού αὐτῇ τῇ στιγμῇ δονοῦν τὶς ψυχῆς τῶν 25 χιλ. δασκάλων. Περιμένουμε μὲ σφιγμένη καρδιά τὴν ἀπάντησίν του καὶ θέλουμε νὰ πιστεύουμε πὼς θὰ εἶναι ἡ φωνὴ πού θὰ δώσῃ τὴ σωστὴν καὶ δίκαιην λύσιν.

Τὰ Μαθητικὰ συσσιτία

Η ΑΠΟΦΑΣΗ τῆς κυβερνήσεως γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῶν μαθητικῶν συσσιτίων μὲ παροχὴν καὶ μεσημβρινοῦ γεύματος στοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων μας χαιρετίζεται μὲ ἰδιαίτερον ἐνθουσιασμό ἀπὸ μέρος τῶν γονέων, τῶν μαθητῶν καὶ τῶν δασκάλων ἰδιαίτερα. Τονίζουμε ἰδιαίτερα τῶν δασκάλων, γιὰ τὴ μὲ τὴ στενώτερη ἀναστροφή τους μὲ τὰ παιδιὰ καὶ κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ γεύματος, θὰ μπορῶσιν ν' ἀσκήσουν περισσότερα ὀλοκληρωμένα τὴν παιδαγωγικὴν τους ἐπίδραση, ἀκόμα δὲ θὰ ἐλέγξουν καὶ τὴ σωματικὴν τους ἀνάπτυξιν μὲ τὴν παροχὴν καθ' ὅλα θρεπτικῆς καὶ βελτιωμένης τροφῆς. Οἱ διδύσκαλοι, ὅμως, πιστεύουν ὅτι καλὸν θὰ ἦταν νὰ ἀπλοποιηθῆ κατὰ κάποιον τρόπο τὸ λογιστικὸ σύστημα διαχειρίσεως τῶν τροφίμων, γιὰ τὴν ἀρκετὰ ἐπίπονη εἶναι ἡ πρόσθεσις αὐτῆ ἀπασχόλησις. Κρίνοντας ἀντικειμενικὰ τὰ πράγματα μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ πρόσθεσις ἀποζημίωσις τῶν διδασκάλων—γραμματέων τῶν Σχολικῶν Ἐφορειῶν—δὲν μπορεῖ νὰ ἐξισορροπίσῃ τὴν ἐξαντλητικὴν καὶ βαρῦτατην αὐτῇ ἐργασίαν, γιὰ τὴν κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς σχολικῆς χρονιάς γιὰ τὸ δάσκαλον, μεσημβρινὴ ἀνάπαυσις θὰ εἶναι ἀνύπαρκτη. Ὅλα δὲ αὐτὰ ὡς ἀποτελέσουσιν, γιὰ τοὺς ὑποσπονδούς φίλους τῶν δασκάλων, μέτρο κρίσεως γιὰ τὸ βάρος καὶ τὸ ὕψος τοῦ λειτουργήματος καὶ τῆς ὑποστολῆς πού ἐπιτελοῦν.

Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα

ΤΟ Νομοσχέδιον γιὰ τὰ νέα μέτρα τῆς Παιδείας, παρουσιάζει τόσο μεγάλη εὐρύτητα σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων πού ἐπόμενο εἶναι νὰ δέχεται καὶ τὶς εὐμενέστατες κρίσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀλλὰ καὶ τὶς ἐπὶ μέρους

ἐπιφυλάξεις γιὰ ὠρισμένες ἀποφάσεις μικρότερης ἴσως σημασίας, ἀλλὰ ὄχι εὐκαταφρόνητες, γιὰ τὴν ὁμαλὴ πρὸς τὰ ἄνω ἐξέλιξη τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων. Ὁμιλήσαμε καὶ διατυπώσαμε εὐθαρσῶς τὴ γνώμη μας γιὰ ὅ,τι ὁ διδασκαλικὸς κόσμος διατηρεῖ τις ἐπιφυλάξεις του. Τοῦτο ὅμως δὲ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ μὴ ὑπενόησουμε μὲ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Κυβέρνηση γιὰ τὰ γενναῖα καὶ ριζικὰ μέτρα ποὺ περικλείει τὸ Νομοσχέδιο τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρυθμίσεως. Καὶ σὺν πρῶτο στή σειρά, ἱστορικῆς πράγματι σημασίας γιὰ τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀναφέρομε τὴν καθιέρωση τῆς Δημοτικῆς γλώσσας σὲ ὅλες τις τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Ἐνας μεγάλος πόθος καὶ ὄνειρο τῆς προοδευτικώτερης μερίδας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Δουλείας καὶ μετέπειτα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἐλεύθερου ἑλληνικοῦ κράτους, γίνεται ἐπὶ τέλους πραγματικότης. Ἐδέησε νὰ περάσουμε ἀπὸ μιὰ κατάστασι ἐξουθενωτικῆ καὶ πνευμοκτόνου σὲ βάρος τῆς μορφώσεως τῶν παιδιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ποὺ κράτησε ἕναν αἰῶνα καὶ περισσότερο, γιὰ νὰ σημάνη πᾶ ἡ ὥρα ποὺ ἡ Πολιτεία θὰ δώσῃ τὴν χαριστικὴν βολὴν στὴ παντοδύναμη Καθαρεύουσα, ὡς πρὸς τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο. Γιὰ νὰ φθάσουμε ὅμως στὴ νικητήριον αὐτὴν ὥρα τῆς Δημοτικῆς γλώσσας, πόσοι ἀγῶνες χρειάσθηκα νὰ γίνουσι στὸ παρελθὸν ἀπὸ κορυφαίους ἐπιστήμονες, μεγάλους παιδαγωγοὺς καὶ ὕφαντες ἐργάτες τῆς Λαϊκῆς Παιδείας. Οἱ Ἕλληνες διδάσκαλοι χαιρετίζουν τὴ μεγάλη καὶ εὐεργετικὴ ἀπόφασιν τῆς κυβερνήσεως καὶ τιμῶν τοὺς μικροὺς καὶ μεγάλους ἀγωνιστὰς τῆς Δημοτικῆς Γλώσσας, ποὺ ὁ μόνος τους. οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ ἄδικοι κατατρεγμοὶ των, βρῆκαν τὴν ὀριστικὴν ἐπιβράβευσιν.

Ἰωάννης Βηλαρᾶς

ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς Δημοτικῆς γλώσσας. Παρραλῆος ἀγωνιστῆς καὶ ἠγετικῆς πνευματικῆς προσωπικότης πανελληνίου ἐνδιαφέροντος θεωρεῖται ἀσφαλῶς ὁ Ἡπειρώτης ποιητῆς Ἰωάννης Βηλαρᾶς. Τὸ πνευματικὸν τοῦ ἔργου μέσα στὸ χρόνον ἐκρίθη καὶ ἐπῆρε τὴν θέσιν ποὺ τοῦ ἀξίζει μέσα στὴν ἑλληνικὴ Γραμματολογία. Ὅμως οἱ γλωσσικοὶ τοῦ ἀγῶνες, οἱ τολμηρὲς καὶ πολὺ στοχαστικὲς ὑπόψεις γιὰ τὸ μορφωτικὸ πρόβλημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐδῶ καὶ ἐνάμιση αἰῶνα, ξυναφέρνουν πάλιν στὴν πνευμα-

τικὴ ἐπικαιρότητα τῆ μεγάλης αὐτῆς Ἡπειρωτικῆς προσωπικότητος. Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, θὰ πρέπει ἡ ἰδιαιτέρα τοῦ Πατρίδα, ἀνθέλη νὰ μὴ παραγνωρίσῃ τὴν παράδοσιν, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη πνευματικὴ μορφή τοῦ παρελθόντος νὰ προσέξῃ ὅ,τι ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ γιὰ τὸν Ἰωάννη Βηλαρᾶ. Γιατὶ ὁ Βηλαρᾶς δὲν εἶναι ἕνας ὁποιοσδήποτε διδάσκαλος τῶν χρόνων τῆς Δουλείας, οὔτε ὁ δόκιμος στιχογράφος τῶν ἑλληνικῶν ἀνθολογιῶν. Εἶναι ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς ποὺ ἀνοίγει καινούργιους δρόμους καὶ φωτίζει μὲ τὸ ἔργον τοῦ τὴ μορφωτικὴν πορείαν τοῦ Ἐθνους.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἐλάβαμε καὶ δημοσιεύουμε τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ συναδέλφου κ. Γεωργίου Βρέλλη καὶ κρίνουμε ὀρθὸς ἐν μέρει καὶ κατὰ βάση τις ἀναφερόμενες αἰτιάσεις του, ἀλλὰ ἀδυνατοῦμε νὰ ἀκολουθήσουμε τὸν τρόπο ἀντιμετωπίσεως των καὶ τὴν ἀνεδαπιφῆ καὶ ἀνορθόδοξον, ἀπὸ συνδικαλιστικῆς σκοπιᾶς, πορεία ποὺ προτείνει γιὰ τὴν βελτίωση τῶν συνθηκῶν κρίσεως τοῦ διδασκαλικοῦ μας ἔργου.

Ἀγαπητὸ «Δωδωναῖο Φῶς»

Στις φιλόξενες στήλες σου—παρακαλῶ— νὰ δεχθῆς δυὸ ἀπορίες μου, ποὺ ζητοῦν βεβαίως καὶ μιὰ ἀπάντησιν.

1) Γιατὶ ἡ Α' Περιφέρεια Ἰωαννίνων δὲν πρότεινε κανέναν συνάδελφον γιὰ τὰ Σχολεῖα τῆς πόλεως; Μήπως συλλήβδην οἱ συνάδελφοι ὑστεροῦν σὲ πνευματικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ παιδαγωγικὴν κατάρτισιν; Ἄν εἶναι ἔτσι, μιὰ ὁμαδικὴ ἀπόλυσις ἐπιβάλλεται, γιὰ νὰ εἶναι ἐν τάξει μὲ τὴν εὐσυνειδησίαν τοῦ καὶ τὸ καθήκον τοῦ ὁ κ. Προϊστάμενος.

2) Καὶ πῶς τριῶνα προώθησε στὴν πόλιν ἡ Β' Περιφέρεια, τῆς ὁποίας ὁ κ. Ἐπιθ)τῆς, ἀθρόα παρασημοφορεῖ τοὺς δασκάλους του μὲ τὸ 25; Ἀναπτύσσεται τόσο γρήγορα καὶ ὀριμαίνει πρῶτα τὸ εἰσοικενταράκι, χωρὶς κόπους, προσφορὰς καὶ ἀγῶνες; Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δύο περιφερειῶν. Ποιὸς φταίει; Μήπως ἡ κατευθυνομένη σκοπιμότης καὶ ἡ ἀλλοτρία χοῆσις της;

Ἰωάννινα 28--8--64

Μετὰ τιμῆς
Γ. ΒΡΕΛΛΗΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ἡ ἐνημέρωση τῶν ἐκπαιδευτικῶν στίς διεθνεῖς παιδαγωγικὲς δραστηριότητες εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ διεύρυνση τοῦ ὄριζόντιος των, γιὰ τὴ σύγκριση τῶν ἐπιτευγμάτων στὴ χώρα τους μὲ ἐκεῖνα ἄλλων χωρῶν καὶ γιὰ τὶς ἀνάλογες παρωθήσεις. Ἀπὸ τὸ Δελτίο τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἀγωγῆς τῆς Γενεῦσης (1ο τρίμηνο 1964) ἀντλοῦμε στοιχεῖα καὶ παρουσιάζομε μιὰ εἰκόνα τῶν τελευταίων διεθνῶν ἐκπαιδευτικῶν δραστηριοτήτων.

1.—ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ:

Κεντρικὰ σχολεῖα: Γιὰ τὴ βελτίωση τῆς ἐκπαιδύσεως στίς ἀγροτικὲς περιοχὲς τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἔχουν ἰδρυθῆ 500 περίπου κεντρικὰ σχολεῖα. Ὁ τύπος αὐτῶν τῶν σχολείων, τὸν ὁποῖο ἐπεδοκίμασαν οἱ ἀγροτικοὶ πληθυσμοί, δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκη αὐξήσεως τῶν τοπικῶν πιστώσεων ποὺ θὰ διατεθοῦν γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν μαθητῶν ἀπὸ τοὺς μικροὺς συνοικισμοὺς των στὸ κεντρικὸ τους σχολεῖο.

Εἰδικὲς τάξεις στὰ Γυμνάσια γιὰ τοὺς εὐφυεῖς: Οἱ εὐφυεῖς μαθηταὶ ποὺ τελειώνουν τὰ μέσα σχολεῖα, μποροῦν νὰ φοιτήσουν σὲ εἰδικὲς γι' αὐτοὺς τάξεις τῶν Λυκείων. Ἐτσι οἱ εὐφυεῖς μαθηταὶ θὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ ἐμβαθύνουν μὲ τὰ διαφοροποιημένα προγράμματα σὲ μερικὰ μαθήματα καὶ νὰ ἐτοιμωθοῦν σὲ τρία (ἀντὶ γιὰ τέσσερα) ἔτη γιὰ τὶς ἀπολυτήριες ἐξετάσεις των.

Νέα Πανεπιστήμια καὶ Σχολὲς μηχανικῶν: Τὸ ἔτος 1962—1963 εἶχε ἀποφασισθῆ νὰ ἰδρυθοῦν δύο ἀκόμη Πανεπιστήμια καὶ 5—6 Σχολὲς μηχανικῶν, γιὰ νὰ καλυφθοῦν οἱ ἀνάγκες ἀνωτάτης ἐκπαιδύσεως.

2.—ΒΕΛΓΙΟΝ:

Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς καὶ ψυχολογικὰ κέντρα: Οἱ ὁρ-

γανισμοὶ ἐπαγγελμ. προσανατολισμοῦ καὶ τὰ ἰατρο-ψυχο-κοινωνικὰ κέντρα ἔχουν ὡς ἀποστολὴν τους στὸ Βέλγιο τὴν ψυχολογομετρικὴ ἐξέταση, τὴ διερεύνηση εἰδικῶν καταστάσεων καὶ ἱκανοτήτων, τὴ μελέτη τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, τὴν ἀτομικὴ ἐξέταση καὶ τὴν ψυχολογικὴ κηδεμονία τῶν μαθητῶν.

Τὸ προσωπικὸ κάθε κέντρου ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα διευθυντὴ—σύμβουλο, ἓνα σύμβουλο καὶ ἓνα βοηθό. Τὰ γραφεῖα καὶ τὰ κέντρα δὲν μποροῦν νὰ ἐνεργήσουν ἐξετάσεις παρὰ μὲ τὴ γραπτὴ συμφωνία τῶν γονέων ἢ τοῦ κηδεμόνος ἢ τῶν ἐνδιαφερομένων, ὅταν ἔχουν ὄριμη ἡλικία. Τὰ ἰατρο-ψυχο-κοινωνικὰ κέντρα τοῦ Βελγίου ἀνέρχονται σὲ 44 καὶ ἡ δραστηριότητά τους ἀναπτύσσεται μὲ 92 συμβουλευτικὰ γραφεῖα, ποὺ ὑπάρχουν σὲ ἰδρύματα μέσης Παιδείας μὲ 500' τοῦλάχιστον μαθητῆς.

3.—ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ:

Ἐκπαιδευτικὸς προγραμματισμὸς μακρᾶς πνοῆς: Τὸ Νοέμβριο τοῦ 1962 ἔχουν δοθῆ κατευθύνσεις γιὰ τὸν προγραμματισμὸ τῆς ἐκπαιδύσεως ἕως τὸ 1980 Προβλέπεται, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι, κατὰ τὸ 1970, 90% περίπου ἀπὸ τοὺς ἐφήβους καὶ τῶν δύο φύλων, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποφοίτησή τους ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο, θὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ συνεχίσουν τὴ μόρφωσή τους στὰ σχολεῖα μέσης ἐκπαιδύσεως. Στὴ δεκαετία 1970—1980 θὰ εἰσαχθῆ γιὰ ὅλα τὰ παιδιά ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτηση στὰ σχολεῖα μέσης παιδείας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ποὺ θὰ φοιτοῦν στὰ τεχνικὰ σχολεῖα θ' αὐξηθῆ κατὰ 283% τὸ 1980 σὲ σχέση μὲ τὸ 1960 καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν στὴν ἀνωτάτη παιδεία θ' αὐξηθῆ κατὰ 301%. Ἐπίσης θὰ διπλασιασθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν καὶ φοιτητῶν τῶν νυκτερινῶν τεχνικῶν σχολῶν

καὶ τῶν ἰδρυμάτων ἀνωτάτης ἐκπαιδευσεως.

4.—**ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ**

Ἀριθμὸς μαθητῶν σὲ κάθε ἐκπαιδευτικό: Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1957 ὁ μέσος ὕψος μαθητῶν, ποὺ ἀντιστοιχοῦσαν σὲ κάθε ἐκπαιδευτικὸ τῶν σχολείων στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαιδευσεως, ἦταν 26,2 ἐνῶ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1962 ἔφθασε 25,7. Εἰδικώτερα στὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα ὁ μέσος ὕψος μαθητῶν κατὰ δάσκαλο πέρασε ἀπὸ 29,1 σὲ 28,5 ἐνῶ στὰ Γυμνάσια ἔφθασε ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἀπὸ 21,3 σὲ 21,7.

Σεμινάρια ἐκπαιδευτικῶν στὸ ἔξωτερικό: Τὸ 1963, 1964 Ἀμερικανοὶ ἐκπαιδευτικοὶ εἶχαν ἀποσταλῆ, μὲ τὸ πρόγραμμα μορφωτικῶν ἀνταλλαγῶν, σὲ διάφορες χώρες, γιὰ νὰ παρακολουθήσουν εἰδικὰ σεμινάρια. Ἔτσι, στὴ Γαλλία, ἔφθασαν 20 καθηγηταὶ παγκόσμιας ἱστορίας, καὶ 20 τῆς γαλλικῆς γλώσσας, στὴν Ἑλλάδα 20 καθηγηταὶ ἀρχαίας ἱστορίας, στὴ Δυτικὴ Γερμανία 40 καθηγηταὶ τῆς γερμανικῆς γλώσσας, στὴν Ἰσπανία 50 τῆς ἰσπανικῆς, στὴν Ἰταλία 19 καθηγηταὶ τῶν κλασικῶν σπουδῶν καὶ στὶς Ἰνδίες 20 καθηγηταὶ.

Μεταβολὲς στὰ δημόσια σχολεῖα τῆς Ν. Ὑόρκης: Ἡ πολιτεία τῆς Ν. Ὑόρκης ἀποφάσισε τὴν ἀποκέντρωση τῆς σχολικῆς διοικήσεως σὲ 25 ἀστικά τμήματα. Ἐπίσης ἀντιμετωπίζεται μεταρρύθμιση τῶν προγραμμάτων σπουδῶν, ὥστε νὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ν' ἀναπτύσσουν καλύτερα τὴν πρωτοβουλία τους καὶ τοὺς προσωπικοὺς τῶν πειραματισμοῦ. Ἰδιαίτερη προσοχὴ δίδεται στὰ εὐφυῆ καὶ στὰ καθυστερημένα παιδιά. Εἰσάγεται ἡ ἐξατομίκευση τῆς μορφώσεως, ἡ προγραμματισμένη διδασκαλία κλπ. Μὲ εἰδικὲς πιστώσεις προβλέπεται ὡς τὸ 1965 ἡ κατασκευὴ 37 νέων διδακτηρίων.

5.—**ΓΑΛΛΙΑ**

Τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων θὰ ἐκταθῆ σὲ τέσσερα νέα πανεπιστήμια στὴ Γαλλικὴ πρωτεύουσα. Ἔχει ἀποφασισθῆ ἐπίσης ἡ αὐξηση τῶν Κολλεγίων μέσης ἐκπαιδευσεως κατὰ πολὺ μεγάλο ἀριθμὸ. Τέσσερις νέες μεγάλες ἐκπαιδευτικὲς περιφέρειες ὁργανώνονται μὲ τὴν ἀνάλογη αὐξηση ἰδρυμάτων καὶ ὑπηρεσιῶν.

Τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μπορντὸ ὁργανώνει μορφωτικὰ μαθήματα καὶ εἰδικὰ σεμινάρια, κάθε τρεῖς μῆνες, ποὺ διαρκοῦν μιὰ ἐβδομάδα καὶ τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦν στελέχη τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

6.—**ΙΤΑΛΙΑ:**

Στις 12 Μαΐου 1962 ἰδρύθηκε στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας Γραφεῖο μελετῶν, συγκεντρώσεως στοιχείων καὶ προγραμματισμοῦ ποὺ ἔχει ὡς ἔργο του: 1) νὰ μελετήσῃ τὰ σχολικὰ προγράμματα καὶ νὰ συντονίσῃ τὶς σχετικὲς δραστηριότητες στὶς ἐκπαιδευτικὲς περιφέρειες, 2) νὰ προβῆ σὲ παιδαγωγικὲς ἔρευνες, 3) νὰ ἐνεργήσῃ συγκριτικὲς μελέτες ἐκπαιδευτικῆς νομοθεσίας καὶ 4) ν' ἀναλάβῃ τὰ δημοσιεύματα ἐπὶ διοικητικῶν θεμάτων.

7.—**ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ:**

Τὸ ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιον τοῦ Λονδίνου ἀποφάσισε νὰ ἰδρῦσῃ ἓνα πειραματικὸν σχολεῖο γιὰ 320 παιδιά 3½—9 ἐτῶν. Οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ κατανεμηθοῦν σὲ τάξεις ἀλλὰ σὲ «οἰκογενειακὲς ομάδες» μὲ παιδιά δύο—τριῶν συγγενῶν ἡλικιῶν. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ κτιρίου θὰ προσαρμοσθῆ στὸ νέο σύστημα ἀγωγῆς.

Ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Β.Β.С. μετέδωσε τὸ φθινόπωρο τοῦ 1963 μιὰ σειρὰ εἰδικῶν μαθημάτων γιὰ τὴν ἐπιμόρφωση τῶν ἐνηλίκων. Τὰ θέματα ἀναφερόταν στὴ βιολογία, στὴ φυσικὴ, στὴν καλλιτεχνία, στὴν οἰκιακὴ οἰκονομία, στὴν καλὴ συμπεριφορὰ κλπ.

Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1963, τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μάντσεστερ ὁργανώνει γιὰ τοὺς πτυχιούχους τοῦ νέου μεταπανεπιστημιακὰ μαθήματα στὶς ἐξῆς ἐπιστήμες: φιλολογία, φιλοσοφία, ἱστορία, φυσικὲς ἐπιστήμες.

8.—**ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ:**

Τὸ θέρος τοῦ 1963 ὁργανώθηκε στὸ Βόλγογκραντ διάσκεψις, στὴν ὁποῖα ἔλαβαν μέρος οἱ Ὑπουργοὶ Παιδείας τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν, οἱ περιφερειακοὶ διευθύνονταί τῆς ἐκπαιδευσεως καὶ οἱ ἀντι-

πρόσωποι τῶν τοπικῶν ὀργανισμῶν. Ἡ διάσκεψη ἐμελέτησε τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα τῆς ἀγροτικῆς ἐκπαιδεύσεως μέσης βαθμίδος καὶ ἀσχολήθηκε μετὰ τὴν ἀναθεώρηση τῶν προγραμμάτων ἀγροτικῆς μορφώσεως.

Στὸ «Κέντρο πολιτισμοῦ» τοῦ Λένινγκραντ ὀργανώνονται κάθε βράδυ διαλέξεις, συζητήσεις, ἐκθέσεις, θεάματα, σεμινάρια καὶ κύκλοι μελέτης ἐπὶ διαφόρων θεμάτων. Κάθε χρόνο κατὰ μέσον ὄρου ὀργανώνονται 500 διαλέξεις μετὰ ἀκροατὰς συνολικῶς 50.000. Τὰ ἐπαγγελματικὰ βραβεῖα, τὰ μαθήματα ξένων γλωσσῶν, οἱ καλλιτεχνικοὶ ὄμιλοι, οἱ μορφωτικὲς ἐκδρομὲς, οἱ συναντήσεις μετὰ μεγάλους καλλιτέχνους καὶ συγγραφεῖς συγκεντρώνουν πολλοὺς νέους.

Πολλὰ σχολεῖα διδασκαλίας τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας ἔχουν ἰδρυθῆ στὴ Μόσχα καὶ στὸ Λένινγκραντ. Μετὰ τὴ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς ἀγγλικῆς ἀπὸ τὰ ἑπτὰ χρόνια μποροῦν τὰ παιδιὰ στὴν ἡλικία τῶν 15 ἐτῶν νὰ ὀμιλοῦν, νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν ἀγγλικά.

9.—ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ

Τὸ θέρος τοῦ 1963 ἡ Unesco καὶ τὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἀγωγῆς ὀργάνωσαν στὴ Γενεύη διάσκεψη δημοσίας ἐκπαιδεύσεως μετὰ θέματα: α) ἡ ἔλλειψη διδακτικοῦ προσωπικοῦ στὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευση καὶ β)

ὁ σχολικὸς καὶ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς.

Στις 6—17 Ἰουλίου 1964 συνεκλήθη στὴ Γενεύη ἀπὸ τὴν Unesco καὶ τὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἀγωγῆς ἡ 27ῃ διεθνὴς διάσκεψη μετὰ θέματα: α) ὁ ἀλφαριθμητικὸς καὶ ἡ ἐκπαίδευση τῶν ἐνηλίκων, β) ἡ διδασκαλία τῶν ζωντανῶν γλωσσῶν στὰ σχολεῖα μέσης ἐκπαιδεύσεως, γ) ἐκθέσεις τῶν Ὑπουργείων Παιδείας γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ κίνηση τοῦ ἔτους 1963—1964.

Ἀπὸ τὴς 31 Ἰουλίου ἕως 6 Αὐγούστου 1964 ὀργανώθηκε στὸ Παρίσι τὸ ἐτήσιο συνέδριο τῆς Παγκοσμίου Ὁμοσπονδίας τῶν Ὁργανώσεων τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν μετὰ θέμα: «Γιὰ μιὰ καλύτερη διεθνὴ κατανόηση μετὰ τὴ διδασκαλία μαθημάτων περὶ τῶν Ἰνωμένων Ἐθνῶν».

Τὸ διεθνὲς συνέδριο βοήθειας στὰ ἀνάπηρα πνευματικῶς παιδιὰ, ποὺ ὀργανώθηκε τὸ 1963 στὴς Βρυξέλλες, ἀσχολήθηκε μετὰ τὴν ἀγωγή καὶ τὴν ἔνταξη στὴν κοινωνία τῶν παιδιῶν αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἔφθασαν σ' ὅλη τὴ γῆ τὰ 12 ἑκατομμύρια, ἐνῶ στὴν Εὐρώπη ἀποτελοῦν τὰ 3% τοῦ πληθυσμοῦ.

Στις 11—15 Νοεμβρίου 1963 ὀργανώθηκε στὸ Παρίσι σύσκεψη ἀπὸ Διεθνὲς Συμβούλιο τοῦ μορφωτικοῦ κινηματογράφου μετὰ θέμα. «ἡ ἀγωγή σήμερον καὶ αὔριον—ὁ ρόλος τῶν ἀκουστικο-ὀπτικῶν μέσων».

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 6 § 1 τοῦ Α.Ν. 1902/1938

Ἐκδότης: Διδασκαλικὸς Σύνλογος Ἰωαννίνων

Πρόεδρος: ΔΗΜ. ΖΑΪΜΗΣ

Ἀγνους: Τέρμα Ναπ. Ζέρβα, Ἰωάννινα

Ἀγνῆς Τυπογραφείου: ΕΥΡΗΗ. ΘΕΜΕΛΗΣ

28ης Ὀκτωβρίου 72, Ἰωάννινα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Α' Εκπαιδευτική Περιφέρεια Ίωαννίνων: Με πρωτοβουλία του Έπιθεωρητοῦ Α' Εκπαιδ. Περιφέρειας Ίωαννίνων κ. Χρ. Πλακούτση καὶ καθολικὴ συμμετοχὴ τῶν διδασκάλων τῆς Α' Εκπ. Περιφέρειας Ίωαννίνων πραγματοποιήθηκε στίς 24-4-64 καθ' ὄλα ἐπιτυχημένο Παιδαγωγικὸ συνέδριο μὲ τὰ ἐξῆς θέματα:

α) Διδασκαλία Πατριδογνωσίας στὴ Β' τάξη ὅπου ἐδίδαξε μὲ ἐπιτυχία ἡ συνάδελφος Ε. Μπλατούμα. β) Ὁργάνωση Σχολικῆς Ἑορτῆς μὲ παράσταση ἀπὸ μαθητὰς τοῦ τοῦ Σχολείου Ίωαννίνων μὲ ὀργανωτὴ τὸ συνάδελφο κ. Γ. Στεργίου.

Ἐπὶ πλέον οἱ συνάδελφοι κ.κ. Δημ. Εὐθυμίου καὶ Γ. Κωσταδήμας ἀντιστοιχῶς ἀνέπτυξαν θεωρητικῶς τ' ἀνωτέρω θέματα.

Τὸ Παιδαγωγικὸ συνέδριο ἐτίμησε μὲ τὴν παρουσία του ὁ Γεν. Ἐπιθεωρητὴς Η' Περιφέρειας κ. Ν. Παντελίδς ὁ ὁποῖος ἔδωσε ἐμπεριστατωμένες κατευθύνσεις στοὺς συνέδρους, ὁμίλησε δὲ καὶ ὁ Σχολίατρος κ. Χρ. Κίτσος μὲ θέματα τῆς εἰδικότητός του.

Β' Εκπαιδευτική Περιφέρεια Ίωαννίνων: Στὴν προσλάθειά της ἡ Β' Εκπαιδευτικὴ Περιφέρεια Ίωαννίνων γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάταση τῆς περιοχῆς καὶ μὲ πρωτοβουλία τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ της κ. Π. Νινοῦ ὀργάνωσε τὸ τελευταῖο δίμηνο τοῦ παρελθόντος σχολικοῦ ἔτους παιδαγωγικὴ συγκέντρωση μὲ σκοπὸ νὰ δοθοῦν σιφρεῖς κατευθύνσεις γιὰ τὴν πληρέστερη προετοιμασία τῆς ἐκθέσεως ἐκποπτικῶν μέσων καὶ ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε κατὰ τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν.

Α' Εκπαιδευτική Περιφέρεια Πρεβέζης: Μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία καὶ μὲ θέμα: Ὁργάνωση καὶ λειτουργία Νηπιαγωγείου, πραγματοποιήθηκε γενικὸ Παιδαγω-

γικὸ συνέδριο τὴν 11-5-64 εἰς τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Θεσπρωτικοῦ τῆς Α' Εκπ. Περιφέρειας Πρεβέζης.

Τὸ συνέδριο ἐτίμησαν μὲ τὴν παρουσία τους ὁ Νομάρχης Πρεβέζης κ. Ἡλ. Παρασκευόπουλος, ὁ συμπατριώτης τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Β. Ζορμπᾶς καὶ πολλοὶ φίλοι τῶν δασκάλων.

Τὸ συνέδριο ἐκλείσει μὲ ἐμπεριστατωμένη ὁμιλία ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς Περιφέρειας κ. Πύρρος Στάρας:

Α' καὶ Β' Εκπαιδευτική Περιφέρεια Ἄρτης: Τὸ τελευταῖο δεκαήμερο τοῦ Ἰουνίου ὀργανώθηκε στίς αἴθουσες τοῦ πρώτου Δημ. Σχολείου τῆς πόλεως Ἄρτης χειροτεχνικὴ ἐκθεση ὄλων τῶν σχολείων τοῦ Νομοῦ.

Τὴν ὀργάνωση τῆς ἐκθέσεως ἀνέλαβον οἱ διδάσκαλοι τοῦ Α' Σχολείου κ.κ. Ν. Παπανικολάου καὶ Δ. Χρήστου. Πόλυτιμες ὑπηρεσίες προσέφερε καὶ τὸ ὑπόλοιπο προσωπικὸ τοῦ σχολείου.

Τὴν Κυριακὴ 28 Ἰουνίου ἔγινε ἀγίασμός παρουσία τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς Β' Περιφέρειας κ. Ἡλιόπουλος μὲ ἐμπνευσμένη ὁμιλία ἐξήγησε τὸ σκοπὸ τῆς ἐκθέσεως καὶ παρουσίασε τὰ προκρινθέντα ἔργα τῶν μαθητῶν γιὰ βράβευση. Ὁ Νομάρχης κ. Δέπας τόνισε τὴν κρατικὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τῶν ἐκθέσεων, ποὺ εἶναι ἡ ἀνάπτυξη φιλότιμου ζήλου ἀνάμεσα στὴ μαθητικὴ νεολαία γιὰ τὴ χειροτεχνικὴ ἀπασχόληση.

Ἡ ἐκθεση ἔμεινε ἀνοικτὴ ὁλόκληρη ἑβδομάδα. Οἱ ἐπισκέπτες θαύμασαν τὰ καλλιτεχνικὰ παιδικὰ χειροτεχνήματα καθὼς καὶ τὴν ἀρτια ὀργάνωση τῆς ἐκθέσεως.

Ειδήσεις

—Υστερα από πολυήμερες συζητήσεις στην Έπιτροπή Νομοθετικής Έξουσιοδοτήσεως, ψηφίστηκε ο Νόμος για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

—Τὰ ἐγκαίνια τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων θὰ πραγματοποιηθοῦν παρουσία τοῦ Προέδρου τῆς κυβερνήσεως κ.

Γ. Παπανδρέου, τοῦ ὑφυπουργοῦ Παιδείας κ. Λ. Ἀκριτά καὶ ἄλλων ἐπισήμων κατὰ τὸ πρῶτο δικαήμερο τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἐ. ἔ.

—Ἡ ἀπόφαση τῆς κυβερνήσεως γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τῶν μαθητικῶν συσσιτίων, μὲ τὴν προώθηση τῶν τοσφίμων πρὸς τὰ κέντρα διανομῶν, προχωρεῖ πρὸς τὴν πραγματοποίησίν της.

—Ἄρχισε ἡ καταβολὴ τῆς κρατικῆς ἐπιχορηγήσεως πρὸς τὰ σχολικὰ ταμεῖα ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάργησιν τῶν διαφόρων εἰσφορῶν.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Συνάδελφοι,

Τὸ «Δ. Φ.» εἶναι τὸ ἐπιστημονικὸ Βῆμα ποὺ θεμελιώθηκε ἀπὸ τὴ συνισταμένη τῶν ὀραματισμῶν ὅλων μας γιὰ ἓνα κοινὸ πνευματικὸ μας πέταγμα. Μ' αὐτὸ θὰ προβληθοῦν οἱ πνευματικὲς μας ἀνησυχίες, θὰ συμπαραστιάθοῦμε στὴν ἀναγεννητικὴ προσπάθεια τῆς Πολιτείας γιὰ τὴν ἀναδιάρθρωση τῆς Παιδείας, θὰ προβάλωμε τὶς διεκδικήσεις μας καὶ θ' ἀξιολογήσουμε τὸ μόχθο μας.

Πλουτίστε τὶς στήλες του μὲ τὴ συνεργασία Σας καὶ δημιουργήσατε πόρους γιὰ τὴ συντήρησίν του.

Τακτοποιήσατε τὶς συνδρομὲς τῶν Σχολικῶν Σας Ἐφορειῶν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΒΡΕΛΛΗΣ ΓΕΩΡ.	5. ΠΑΠΑΚΟΣ ΔΗΜ.
2. ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ ΦΩΤ.	6. ΤΟΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡ.
3. ΝΤΕΜΟΣ ΚΩΝ.	7. ΤΣΙΑΡΑΣ ΑΝΑΣΤ.

ΣΗΜ.: Οἱ ἀναφερόμενοι, σὲ συνεργασία πάντοτε μὲ τὸ Διοικητικὸ συμβούλιο τοῦ Συλλόγου, ἐπιμελήθηκαν τὴν ἔγλη τοῦ περιοδικοῦ στὰ τεύχη ποὺ κυκλοφόρησαν μέχρι σήμερα.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Π
Α
Π
Υ
Ρ
Ο
Σ
Λ
Α
Ρ
Ο
Υ
Σ

ΑΘΗΝΑΙ (Τ. 142) ΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘ. ΒΕ-
ΝΙΖΕΛΟΥ 46 (Α' ΟΡΟΦΟΣ) ΤΗΛΕ-
ΦΩΝΟΝ 614.598

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ—ΚΕΙΜΕΝΟΝ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ—ΣΧΟΛΙΑ

Ⓛ

Γεν. Ἀντιπρόσωπος Ἡλείου

Β. Χ Ο Β Ο Λ Ο Σ

ΚΑΛΛΑΡΗ 36 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΕΥΘ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Διευτῆ Παιδ. Ἀκαδημίας
Πτυχιόχου Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν

1. «Ἰσχύουσα ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ Δη-
μοτ. Ἐκπαίδευσως»
Μὲ 110 σχέδια ἔγγράφων
Ἀπαραίτητον βιβλίον παντὸς
διδασκάλου, σελ. 200, δρχ. 60,
Ἰωάννινα, 1963
2. «Ψυχολογία Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς
καὶ Προσαρμογῆς», σελ. 236,
δρχ. 70, Ἰωάννινα, 1964

ΑΡΣΕΝΗ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΥ

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

(ΔΟΚΙΜΙΑ)

Ἐκδόσεις:

«Κερκυραϊκὰ Χρονικὰ»

Κέρκυρα 1963

ΠΕΤΡΟΥ ΝΙΝΙΟΥ

Ἐπιθεωρητοῦ Δημ. Σχολείων

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ἀθήναι 1964

ΣΤΕΦ. ΜΠΕΤΤΗ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Ο ΓΕΩΓΡΑΦΟΣ

ἢ

ΤΟ Ιον ΗΠΕΙΡ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ

Ἰωάννινα 1964

ΔΩΔΕΚΑΙΟΝ ΦΩΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Κυρίως

Κοινοδότης Κυρίως

Δ. 12/Θέσιον

Έρως θα

